

XXXI. OTDK
Társadalomtudományi Szekció

OTDK Dolgozat

Piros, Fehér, ZÖLD? - Nemzet és magyarság az LMP politikai gondolkodásában
Red, White, and GREEN: National and Hungarian identity in the political way
of thinking of the party LMP

Készítette:

Fehér János Zoltán
kisebbségpolitika mesterszak

Témavezető:

Kiss Mária Rita
főiskolai docens

Kaposvár, 2013

Tartalomjegyzék:

I.	A kutatás témája és módszertana	1
I. 1.	A témaválasztás indoklása.....	1
I. 2.	A kutatás kérdései.....	2
I. 3.	A kutatás módszertana.....	3
I. 4.	A dolgozatban használt fogalmak definiálása	6
I. 5.	LMP pozíciója a jelenkori politikai gondolkodásbeli palettán.....	7
II.	Nemzeti elemek az LMP kommunikációjában	9
II. 1.	Az LMP gyökerei, célja és értékrendje.....	9
II. 2.	Témák előfordulási gyakorisága a parlamenti felszólalásokban ..	15
II. 3.	Történelmi és nemzeti elemek a parlamenti felszólalásokban	16
II. 4.	A pártelit retorikájának nemzeti elemei.....	22
III.	Kérdőíves felmérés a tagok nemzettudatáról	24
III. 1.	A kutatás menete.....	24
III. 2.	Eredmények.....	25
III. 2. 1.	Általános válaszadói jellemzők	25
III. 2. 2.	Nép és Nemzet	31
III. 2. 3.	Történelmi személyek, események, értékek	39
III. 3.	A párton belüli lehetséges irányzatok	48
IV.	Eredmények megbeszélése	50
IV. 1.	Interjú Dorosz Dáviddal.....	51
IV. 2.	Interjú Mile Lajossal.....	54
V.	Összefoglalás	56
VI.	Irodalomjegyzék	
VII.	Függelék	
VIII.	Angol nyelvű rezümé	

I. A kutatás témája és módszertana

*„Tiszteld a múltat, hogy érthesd a jelent, és munkálkodhass a jövőn.”
(Széchenyi István)*

I. 1. A témaválasztás indoklása

„Új hazafiságra van szükség, mely képes őszintén szembenézni a múlttal, de képes konstruktív jövőképet is adni. Olyan új hazafiságra, mely a magyarságot nem ellenkultúraként, nem valamivel vagy valakikkel szemben határozza meg, hanem autonóm, önmagát meghatározni képes, sokszínű közösségként.”, állítja Dorosz Dávid, a Lehet Más a Politika országgyűlési képviselője a Népszabadság 2011. augusztus 15.-ei számában¹.

A kutatásom tárgyát képező Lehet Más a Politika (továbbiakban: LMP) részben a Védegyletből² kivált tagokból 2009. február 26.-án párttá formálódott, és a Humanista párttal közös listán elsőként az Európa Parlamenti választáson indult és 2010-ben, a parlamenti választásokon 7,48%-kal 16 mandátumhoz jutottak az első fordulóban, a párt első alkalommal lépte át a bejutási küszöböt. A párt legyőzte a Hajdú Gábor és Szegedi Gábor által felvázolt kihívásokat (a szigorú pártfinanszírozás, kétpártosodás, az alacsony népsűrűség, a zöld vonal hazai lejáratottságát), melyek megnehezítik egy magyar zöld párt sikeres szereplését.³

Magyarországon a politikai centrum elmozdult a jobboldal irányába, mely jelentősen összefügg a Magyar Szocialista Párt és a Szabad Demokraták Szövetsége koalíciójának (továbbiakban: MSZP-SZDSZ) jelentős népszerűségvesztésével, az új jobboldali koalíció kétharmados győzelme által a politikai diskurzus centrumába korábban periférikus elemek kerültek. A trianoni békeszerződés, a magyar nemzet testének megcsonkítása és hontestvéreink külföldi megpróbáltatásai, valamint az államszocializmus során elszenvedett sérelmek és az elnyomottság életre hívták az elfojtott magyar szellemet a palackból. Az egyre kiszámíthatatlanabb és felgyorsultabb világ⁴, az egymást érő válságok és a második népvándorlás, a migráció kihívásai csak jobban felerősítették a xenofóbia és ellenségképzés műveleteit, melyek kiválóan illenek a baloldallal szembeni bizalmatlan közhangulatba. Az LMP-nek ebben a légkörben kell felépíteni ideológiáját, stratégiáját, meghatároznia önmagát és kapcsolatát a többi erővel. Karácsony Gergely a pásztói XV. kongresszusra készült felmérése alapján az LMP szavazók főként európai és nemzeti öndefiniálást alkalmaztak⁵,

¹ Dorosz Dávid - Berze Márton: Új hazafiság (NOL Online: http://www.nol.hu/velemeney/20110815-uj_hazafisag; 2011. okt. 6.)

² Mely maga is egy zöldpolitikai szervezet

³ Hajdú Gábor - Szegedi Gábor: Lehet más a pártrendszer?: Az ökopolitika pártosodása előtt álló akadályok Magyarországon (Politikatudományi szemle, 2006. (15. évf.) 1. sz. 117.-139. o.)

⁴ Robert Went szavaival élve „Kaszinó-kapitalizmus”.

⁵ Függelék; VII/5. fejezet

míg Böcskei Balázs a Népszabadság hasábjain a „zöldbe integrált vörösről” beszél⁶, a korábbi tapasztalatok alapján a klasszikus baloldali és liberális érzelmek sztereotípiájába viszont nem illeszthetőek bele a nemzeti érzelmek. Ennek két legjellemzőbb megnyilvánulása az SZDSZ elutasító álláspontja a státustörvénnyel kapcsolatban⁷, illetve a 2004. december 5.-ei népszavazás, melynek során gazdasági érdekekre hivatkozva a kormánypártok a határon túli magyarok választójoga ellen kampányoltak⁸. Dolgozatomban igyekszem minél szélesebb körben átvilágítani a párt tagságát és bemutatni véleményüket, tudásukat a nemzetpolitikai kérdésekben. Úgy vélem, egyetlen párt, vallja magát jobb- vagy baloldalinak, konzervatívnak, radikálisnak vagy liberálisnak sem határolódhat el attól, hogy állást foglaljon nemzetpolitikát érintő kérdésekben. A pártélet harmonikusságára tekintettel előny, ha a párt véleményét képviselő vezető szervek ugyanazt a meglátást tanúsítják, mint a párt tagságának többsége. Dolgozatom nem csak egy kevésbé kutatott területet gazdagíthat, hanem a párt számára is nyújthat irányelvet az álláspont-harmonizációra.

Az eredményekről a párttagság és a vezetők (frakció és választmány), illetve a tagságon belüli differenciáltságot, illetve a megosztó változókat fedem fel, de ennek stratégiabéli szerepét már nem tárgyalom a dolgozat keretein belül. A soron következő alfejezetekben ismertetem a kutatás kérdéseit és elméleti alapjainak forrását, valamint a kutatás empirikus módszereit. Ezek bővebb kifejtésre kerülnek az őket tárgyaló alfejezetekben. A fejezeten belül foglalkozom még az elméleti kerettel, mely nélkül nehéz egy ilyen periférikus témában végzett kutatás elhelyezése, valamint beszámolok a várható eredményekről. Ezt követően következnek a kutatás érdemi részét képező fejezetek.

I. 2. A kutatás kérdései

Alapfelvetésem, hogy retorikájában a kérdés megjelenik-e vagy sem, de minden pártnak szembe kell néznie a múlttal és döntést kell hoznia a nemzet sorsát illetően mind országos, mind európai szinten. Dolgozatom egyik fő kérdése, hogy az LMP a magyar történelem különféle korszakait, a közélet meghatározó történelmi személyeit és az ekkor született szimbólumokat és értékeket miként kezeli, különös tekintettel a magyar jobboldal által használt nemzeti, valamint az államszocialista jelképekre, eseményekre, személyekre. A múlt mellett a jelent vizsgálva a különféle népektől való távolságérzetet, a nemzeti büszkeséget, a

⁶ A baloldal esete az LMP-vel – NOL (http://nol.hu/velemeney/20120125-a_baloldal_esete_az_lmp-vel; 2012. ápr. 1.)

⁷ Origo hírportál - Csak az SZDSZ nem támogatja a státustörvény tervezetét (<http://www.origo.hu/itthon/20010419alegtobb.html>; 2011. okt. 6.)

⁸ Kitekintő – Magyar külpolitika a világban (http://kitekinto.hu/karpat-medence/2008/12/05/in_memoriam_2004._december_5.; 2011. okt. 6.)

különféle földrajzi szintekhez való kötődést, illetve nem utolsósorban az elcsatolt területeken élő magyar közösségekhez viszonyulást kutattam a párt politikai gondolkodásában.

A párthoz való csatlakozás az alapító dokumentumok és választási programokban közvetített értékekkel való azonosulás vélelmével jár, ennek ellenére a tagság és a pártelit kommunikációjában mutatkozhat eltérés, ezért az alapidokumentumokon és a parlamenti felszólalásokon túl a párttagságot is megkérdeztem, különös tekintettel arra, hogy melyek azok a csoportok, amelyek egyetértenek a képviselői kommunikációval és melyek helyezkednek azzal szembe. A kommunikáció témáit maguk a képviselők és tisztségviselők korlátozzák le, míg a tagság esetében olyan témák is felhasználhatóak, melyekre a pártkommunikáció nem ad lehetőséget, így csak részlegesen megválaszolható a kérdés, hogy a frakció és a tagság véleménye megegyezik-e a fent vázolt témákban. A tagság véleményét és értékrendjét a III. fejezeten belül tárgyalom. A két eredmény összevetését követő interjúk során a IV. fejezetben lehetőség nyílik a tagság véleményének visszacsatolására és ezáltal megválaszolhatóvá válik a különbségekre és azonosságokra vonatkozó kérdés. A három kutatási módszer (forráselemzés, kérdőív, interjú) ezáltal ad teljes képet a párt tagságának nemzettudatáról és az ezen belüli differenciáltságról.

I. 3. A kutatás módszertana

A kutatott téma alapvetően két terület ismeretanyagából merít, a politikatudomány elméleti anyagát ötvözi a társadalomtudományok empirikus kutatási módszereivel. Az elméleti alapok tisztázásakor nehézséget okozott, hogy a téma nem képezi a politológiai- és társadalomkutatások fókuszát. Ahhoz, hogy megértsük a rendszerváltást követő átpolitizált nemzeti eszméket, a rendszerváltást követő irodalmakra támaszkodhatunk. Győri-Szabó Róbert *Kisebbség, Autonómia, Regionalizmus*⁹ című könyve adta a kiindulási alapot a kutatási téma alapkategóriáinak, a nemzetképnek és ~fogalom tisztázására. A magyar nemzettudatot sokkal alaposabban írta le Szabó Ildikó *Nemzet és szocializáció* című könyvében¹⁰, alapfogalmait pontosabban definiálta. Számomra a könyv politikai szocializációval, valamint a rendszerváltást követő nemzeti tematikai politikai diskurzusai voltak érdekesek, az elsősorban jobboldali öndefiníciójú pártok politikai üzeneteinek hatásai a baloldali és centralista pártokra, amelyek alapján a kutatás fókuszát adó LMP is reakcióra kényszerül.

⁹ Győri Szabó Róbert: *Kisebbség, Autonómia, Regionalizmus* (Osiris Kiadó; Budapest [2006])

¹⁰ Szabó Ildikó: *Nemzet és szocializáció* (L'Harmattan Kiadó; Budapest [2009]) 42. o.

Kutatásom gerincét nem elméleti okfejtések, hanem empirikus kutatások adják, ezért a Csepeli György, Örkény Antal és Székelyi Mária által publikált Nemzeti érzés és európai identitás¹¹ adhatta az nemzeti büszkeségről, lokális kötődésről, a nemzet tagságának felépítéséről, valamint az ország megítéléséről szóló kérdésekhez az alapot. A kutatók az 1995-ös és 2003-mas ISSP kutatásokat¹² dolgozták fel, ennek az empirikus szociológiai kutatássorozatnak a nemzeti identitásról szóló modulját¹³. A szimbólumokhoz, ünnepekhez, eseményekhez való kötődés kérdéseiben a már említett Szabó Ildikó-féle tanulmány nyújtott segítséget, ezek nélkül az egyén nehezen tudná keretbe foglalni nemzeti hovatartozását és múltszemléletét. Az empirikus kutatás elemei a következők:

- Forráselemzés, a párt Alapító Nyilatkozatának¹⁴, Agendájának¹⁵ és 2010-es választási programjának¹⁶ kvalitatív dokumentumelemzése: Az Alapító alapítók által lefektetett értékrend. Ezt minden csatlakozónak el kell fogadnia, ezen kereteket egy tag sem lépheti túl vagy sértheti meg. Az Agenda a párt megvalósítandó céljait fogalmazza meg az Alapító Nyilatkozatban foglalt értékek szerint, az érdeklődők számára a párt elméleti megismerhetőségének lehetőségét nyújtja. A választási program egy konkrét időszakra határozza meg a cselekvési tervet, több konkrétummal kell élnie, mint az Agendának és az Alapító Nyilatkozatnak, viszont érthetőnek és egyszerűnek kell lennie, hogy minden választópolgár számára értelmezhető és meggyőző legyen. Amennyiben a párt vallja az.
- Parlamenti napló kvantitatív elemzése: A pártok kommunikációjuk során konszenzuson alapuló, egységes véleményt alkotnak a választók felé, ezért előre le kell határolniuk, hogy a véleményalkotásra kik jogosultak. Az LMP esetében a párt Alapszabálya¹⁷ alapján a pártot az országgyűlésben a frakció képviseli (29/A§ 1.), nyilatkozatok kiadására az Országos Választmány (továbbiakban: OV) jogosult (22§ 8/c), ezek figyelembevételével kutatásom első felét a párt vezető szerveinek nyilatkozatai adják. Juhász Géza, a párt Országos Politikai Tanácsának volt elnökségi tagja 2010. május 1. és 2011. július 23. között vizsgálta az országgyűlési képviselők által elmondott parlamenti beszédekben előforduló kifejezések

¹¹ Csepeli György – Örkény Antal – Székelyi Mária: Nemzeti érzés és európai identitás (Arktisz Kiadó; Budapest [2007])

¹² ISSP hivatalos honlap (<http://www.issp.org/page.php?pageId=4>; 2011. okt. 7.)

¹³ A kutatás az Európai Unió alapító tagjait, a később csatlakozókat és a csatlakozásra várókat hasonlította össze, így a kapott adatok az eltelt idő ismeretében.

¹⁴ LMP Alapító Nyilatkozat – (http://lehetmas.hu/upload/10/10/200812/Alapito_nyilatkozat.pdf; 2011. okt. 7.)

¹⁵ LMP Kezdeményezésünk Céljai – (http://lehetmas.hu/img/lehetmas_agenda.pdf; 2011. okt. 7.)

¹⁶ LMP Választási Program 2010 – (http://lehetmas.hu/upload/9/9/201003/LMP_Program_2010_1.pdf; 2011. okt. 7.)

¹⁷ Lehet Más a Politika honlap (<http://lehetmas.hu/wp-content/uploads/2011/07/Impalapszabaly-20110430.pdf>; 2011. okt. 6.)

gyakoriságát, ebből kiolvasva, hogy melyek voltak a képviselők által leginkább preferált kifejezések, és hogy ezek között a rangsorban hol helyezkednek el a nemzeti tudatra utalók.

- Parlamenti Napló kvalitatív elemzése: A fenti kvantitatív elemzés nem alkalmas magának a tartalomnak az elemzésére, ezért a parlamenti naplóban 2010. május 14. és 2011. július 11. között kerestem a frakció azon felszólalásait, mely alapján a tartalom is megállapítható. A parlamenti felszólalások során a képviselő a párt, kíváncsi esetben a teljes tagság és a választók véleményét tükrözve fogalmazza meg a kormány terveit és annak eredményét vagy ellenzékben kritikával illeti a kormányt és felvezeti saját javaslatait. Az LMP interpellációi során kérdéseket intézhet, illetve a napirendi pontok, viták során véleményével gazdagíthatja a kormány döntéshozását.
- Kvantitatív empirikus kutatás kérdőív segítségével: Az LMP önmagát demokratikus, alulról szerveződő pártként definiálja, a Demokrácia 2.0 követőjének¹⁸, vagyis legalább annyira fontos az egyes tag véleménye, mint az országgyűlési képviselőé, ezért körükben is végeztem kutatást. A 2011. április 26.-án megállapított tagnévsor alapján alkottam listát, melyről egyszerű mintavétel segítségével minden ötödik embert kiválasztva¹⁹ végeztem online kérdőíves kutatást 2011. június 1.-jével²⁰. Ez 72 embert jelentett, mivel a cél elérése nem sikerült (32 válasz érkezett), 2011. szeptember 1.-jével az előbb kiválasztott tagok előtt álló tagokat választottam ki a kutatáshoz. A kitöltés során az általános jellemzőkön túl (mint az életkor, az iskolázottság, a lakóhely) rákérdeztem a politikai értékrendre és a párton belüli pozícióra. A kérdések megalkotásakor fontos szempont volt az összehasonlíthatóság a frakció kommunikációjával (pl. határon túli magyarok, szocializmus), ugyancsak igyekeztem olyan elemeket felhasználni, melyek a párt kommunikációjának nem képezték részét (pl. két világháború közötti időszak és szimbólumai). Az elemzést SPSS programmal végeztem, egyszerű átlagok, Pearson korreláció és K-közép klaszterelemzés alkalmazásával. A Pearson korreláció alkalmas két változó között fennálló lineáris kapcsolat erősségének és megbízhatóságának vizsgálatára, a K-közép klaszterelemzés során minden egyes elemet ahhoz a klaszterhez sorolunk, amelyiknek a középpontja a legközelebb esik az adott elemhez, így az adattömböt homogén csoportokba rendezhetjük.

¹⁸ Közismertebb nevén részvételi demokrácia, melynek során „falvak, nagyvárosok, egész országok hoznak döntéseket a lakosságot megmozgató nyilvános vitaforumokra támaszkodva” (Linder Bálint: Mi az a részvételi demokrácia?)

¹⁹ Feltételezve, hogy minden második visszaküldi az ívet.

²⁰ A tagság 83,3%-a rendelkezik valamilyen felsőfokú végzettséggel, így feltételeztem, hogy a magasan kvalifikált tagok számára nem okoz problémát az online kitöltés.

- Szakmai mélyinterjú interjús kvantitatív kutatás: Az eredmények visszacsatolásának érdekében két országosan elismert politikust, Dorosz Dávidod és Mile Lajost kérdeztem meg a párt eddigi munkájának értékelésére, az eredmények feldolgozására és a frakcióban nem tárgyalt területekhez köthető álláspontok megismerésére.

I. 4. A dolgozatban használt fogalmak definiálása

A dolgozat kulcsfogalma a nemzet, mely a reformkort megelőzően a földbirtokosokra utalt (rendi nemzet)²¹, de már a XIII. századi angol nyelvben is megjelent a szó, a vérségi kötelék szinonimájaként²². Dolgozatom szempontjából a jelenkor nemzetdefiníciója releváns, ezért a nemzetet, mint történelmileg megalkotott politikai egységet kezelem, melyhez már a gondolkodóktól függ, ki tartozhat, voltak a történelem során, akik az anyanyelvet (Richard Böckh), az eredet-mítoszt, a közös lakóhelyet, esetleg a közös szokásokat, hagyományokat vették alapul de a „nemzeti érzést” is lehet alap, mint tette Eötvös József „A nemzeti kérdés” című munkája²³ alapján.

A nemzet maradhat államhatárokon belül az államnemzeti felfogás által²⁴, ekkor az állam garantálja a benne élők egyetemes alapjogokon alapuló egyenlőségét, de mivel ezen nézet alapja a belső egység, ez a nemzettípus nincs tekintettel a benne élő kisebbségekre. E nemzettípus az államapparátushoz kötődésre épít (Jászi Oszkár) és az állampolgárság, az egységes államnyelv, esetleg gazdasági érdek alapján a nemzetgazdaság politikai-jogi kereteként fogja fel a nemzetállamot. Német mintára alakult ki a főként Közép- és Kelet Európára jellemző kultúrnemzeti értelmezés²⁵, melyben a nemzet az államtól elválí, mintegy a fölé emelkedik, és a közös nyelv, a közösen vallott kultúra és a nemzeti érzés lesz domináns a nemzethez tartozásban. Vannak gondolkodók, akik szerint a nemzet mesterséges közösség, mely a felekezeti besorolás elévülését követően egy új felosztás szerint tömörített különféle embercsoportokat, akár az ipari társadalom (Ernest Gellner²⁶), akár a modernizáció (John Breully²⁷) termékeként, de akár kezdetektől fogva létező, etnikai magon alapuló természetes közösségként, mint azt Anthony D. Smith meghatározta²⁸.

²¹ Gyurgyák János: Ezzé lett magyar hazátok (Osiris Kiadó; Budapest [2007]); 26. o.

²² Walker Connor - Nemzet, állam, nemzetállam (http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf652.pdf; 2012. ápr. 1.)

²³ Bódi Máté – Paksy Máté – Péteri Zoltán – Rigó Anett – Szabó Miklós – Szigeti Péter – Takács Péter – Tattay Szilárd: Államtan. Az állam általános elmélete (http://www2.juris.u-szeged.hu/politologia/tartalom/docs/tanseged/I_III_XI%20fejezet.pdf; 2012. ápr. 1.)

²⁴ Győri Szabó Róbert: Kisebbség, Autonómia, Regionalizmus (Osiris Kiadó; Budapest [2006]); 36-37. o.

²⁵ ua. 37-38. o.

²⁶ ua. 26,28. o.

²⁷ ua. 28-29. o.

²⁸ ua. 30-33. o.

Magyarországon a XX. századra a kulturális nemzet vált elfogadottá, ennek fő gyökere a trianoni békeszerződés, mely elszakította a magyarság eltérő területeken élő csoportjait²⁹. Egy kettősség alakult ki, melyben az állam közjogi dokumentumai a politikai nemzet, míg a köztudat és a közpolitika a kulturális nemzet alapján definiálta magát. A rendszerváltást követően az MDF kormány miniszterelnöke, Antall József kiemelkedő szerepet vállalt a jogfolytonosság helyreállításában és a nemzeti szimbólumok, mítoszok használatában. Magyarországon a politikai paletta egy nemzeti elemekre építő jobboldalra, és egy európaias, megalkuvó, jószomszédi baloldalra oszlott, melynek rögzült határait törte meg a liberális centralistából konzervatívvá, majd populistává váló Fidesz, Orbán Viktor kiemelkedő karakterével³⁰. A Fidesz által használt nemzeti retorika már a jelenre koncentrált, a státusztörvény és a 2004-es népszavazás, majd a kormányra kerülést követően megalkotott kettős állampolgárság intézménye már a nemzethez és nem az országhoz kötötte az állampolgárságot³¹. A Fidesz idővel a nemzet legfőbb képviselőjének tekintette magát és retorikájában megjelent a politikai ellenfelek nemzetből való kizárásának lehetősége³². A közelmúlt fejleményeként tarthatjuk számon a Jobbik Magyarországért Mozgalom által kialakított nemzetképet, mely mint a középkori nemzet, egy nagy, veszélyeztetett család képével szemlélteti a nemzetet.³³

Dolgozatom szempontjából talán a legmeghatározóbb megközelítés, amelyet Szarka László történész vázolt fel³⁴, a nemzetet alapvetően a politikai nemzet és a határon túli magyarok kulturális nemzetének fogja fel, ezáltal a Magyarországon élő többes identitású kisebbségek is a nemzet részét képezhetik, kutatásom során ezt tekintettem irányadónak a kérdések megalkotásakor.

I. 5. LMP pozíciója a jelenkori politikai gondolkodásbeli palettán

Az LMP önmagát ökopolitikát folytató pártként értelmezi³⁵, amennyiben megvizsgáljuk Tordai Bencének, aki jelenleg a pártban szóvivő, OV és OPT tagsági feladatot is ellátott, cikkét³⁶, az ökopártok az alábbi értékekre koncentrálnak:

²⁹ Szarka László – Vizi Balázs – Majtényi Balázs – Kántor Zoltán: Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Kelet-Közép Európában (Gondolat Kiadó; Budapest [2007]); 158. o.

³⁰ Szabó Ildikó: Nemzet és szocializáció (L'Harmattan Kiadó; Budapest [2009]); 230. o.

³¹ Szarka László – Vizi Balázs – Majtényi Balázs – Kántor Zoltán: Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Kelet-Közép Európában (Gondolat Kiadó; Budapest [2007]); 160. o.

³² Debreczeni József: Arcmás (Noran Libro Kiadó; Budapest [2009]); 199. o.

³³ Csepeli György – Murányi István – Prazsák Gergő: Új tekintélyelvűség a mai Magyarországon (Aperion Kiadó; Budapest [2011]); 179-180. o.

³⁴ Szarka László: Korszerű magyar nemzetfogalom (http://www.mtaki.hu/docs/kulkapcsolati_strategia/kulkapcsolati_strategia_nemzetfogalom.pdf; 2012. ápr. 1.)

³⁵ Mi az ökopolitika – LMP XIII. kerületei helyi szervezetének honlapja (<http://bp13.lehetmas.hu/mi-az-okopolitika/>; 2011. okt. 10.)

- Fenntarthatóság (a természetes környezet felélésének megszüntetése)
- Társadalmi igazságosság (emberhez méltó élet és javak igazságos elosztása)
- Részvételi demokrácia (Állampolgári önszerveződés és érdekképviselés)
- Erőszakmentesség (Versengés helyett konszenzus, együttműködés)
- Decentralizáció (a hatalom mellérendelt gyakorlása)
- Poszt-patriarchális/feminista értékek (Nők egyenlő esélyei az élet minden területén)
- Sokszínűség tisztelete (multikulturalizmus)
- Globális felelősség
- Jövőorientáltság

Vagyis az LMP a környezettel, természettel való harmonikus együttélést és az emberek békés együttműködését tartja saját kihívásának, értékrendjének nem kulcskérdései a nemzeti összetartás, a magyarság sorskérdései. Ennek értelmében nem számítok a Fideszre jellemző átszellemült, érzelemorientált hangnemre³⁷, sokkal letisztultabb, konszenzusra hajlandóságot mutató megfogalmazásokra számítok. A nemzeti kérdésekben, legyen az hazánk multikulturalizmusa vagy a határon túl élő magyarok helyzete, az Emberi Jogok Európai Egyezményében³⁸ foglaltak érvényesítése lesz az elsődleges szempont, a nemzetállami felfogást meg fogja haladni a kölcsönösség és az ökopolitikai szemlélet. A párt tagsága és vezetői a lakosság átlagánál magasabban kvalifikáltak, ezért elvárható az európai jogrendszer ismerete és az események, jelenségek eszerinti értelmezése. Viszont a tagság ettől függetlenül nem homogén, ahogyan a legfontosabbnak vélt politikai ügyek sorrendje is tagonként változik, így számíthatunk a kérdőíves empirikus kutatás során vidék-főváros, globalizációellenesség - ~pártiság, a jobboldal által kisajátított nemzeti elemek iránt toleráns és ellenszenves, valamint bevándorlóbarát és xenofób ellentétekre, az legfőbb kérdés pedig, hogy ezek miként járnak együtt.

A párt egyik legfontosabb értéke a részvétel, vagyis ennek párton belül is érvényesülnie kell, ami alapján vélelmezhető, hogy amennyiben a kutatás során egymást kizáró eredmények születnek a párt tagsága és a tisztségviselők között, az interjúk során lehetőség nyílik a tagok nemzettudatára és a nemzeti tematika konszenzusára.

³⁶ Tordai Bence: Globálisan gondolkodva, lokálisan cselekedve : az ökopolitika elmélete és gyakorlata = Politika.hu, 2008. (3. évf.) 3-4. sz. 35-40. old.

³⁷ Szabó Ildikó: Nemzet és szocializáció (L'Harmattan Kiadó; Budapest [2009]); 211-212. o.

³⁸ Emberi Jogok Európai Egyezménye (http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/01BD2C9F-96C5-4AC7-A4F6-389A89ACEE24/0/HUN_CONV.pdf; 2011. okt. 10.)

II. Nemzeti elemek az LMP kommunikációjában

„Hazafinak lenni annyit jelent, mint teljes komolysággal betölteni hivatásodat, ott, ahol vagy.”
(Paul Georgescu)

II. 1. Az LMP gyökerei, céljai és értékrendje

A Lehet Más a Politika 2009. február 26. óta működik pártként, de az Alapító Nyilatkozat lefektetése már 2008. február 9.-én megtörtént. Ebben a párt deklarálta elsődleges céljait³⁹, melyek röviden az alábbi kulcsmondatokba tömöríthetők:

- Állampolgárok politikai döntéshozásba emelése és megfelelő tájékoztatása
- A politika, döntéshozás, önkormányzatiság átláthatóbbá, pénzügyileg számomkérhetőbbé, érdekmentesebbé tétele.
- A mélyszegénységben élő, legkiszolgáltatottabb rétegek felemelése
- A gazdaság hatékonyabbá, környezetet kevésbé károsítóvá tétele

A fenti pontok között meghatározó a demokratikus tematika⁴⁰ érvényre juttatása, mely a nyugat-európai országokban sikeresen kötötte össze az állampolgárokat a civil szervezetekkel, érdekérvényesítő szerveződésekkel⁴¹. Ehhez szorosan kötődve felel meg annak a korrupcióellenes igénynek, hogy felszámolják a csalási lehetőségeket, mely tovább mélyíti az esélyegyenlőtlenséget⁴². Az alapcélok tekintetében szakrális, nemzeties elemeket nem fedezhetünk fel, a célok racionálisak, viszont az alapító dokumentum nem kísérel meg a megoldás felvázolását, csupán helyzetképet ad. Nemzeti tematikai utalást az alábbi bekezdésben fedezhetünk fel:

„A határainkon túl élő magyarság is a magyar kulturális nemzet alkotó része, ezért az anyaország és a határokon túl élő magyarság közötti kapcsolatot a szolidaritás, a kölcsönös tisztelet és az egyenrangúság alapján kívánjuk alakítani. Valljuk, hogy a magyar állam és a magyar társadalom fontos feladata a határon túli magyarok önazonossága megőrzésének segítése, a nemzeti nyelv és kultúra megőrzésének támogatásával.”⁴³

A fenti kiragadott részletet értelmezve az LMP elsősorban az etnikai- és nemzeti kisebbségi jogok érvényesítésének keretében⁴⁴, a korrektség és kölcsönösség jegyében foglal állást, viszont a határon túli magyarság magyar nemzethez kötődést kiemeli, ellenben a kettős állampolgárságról, mely a legmegosztóbb kérdés volt a jobb és baloldal között 2004-ben, nem nyilatkozik.

³⁹ LMP Alapító Nyilatkozat, 1. o. – (http://lehetmas.hu/upload/10/10/200812/Alapito_nyilatkozat.pdf; 2011. okt. 9.)

⁴⁰ Szabó Ildikó: Nemzet és szocializáció (L'Harmattan Kiadó; Budapest [2009]); 289. o.

⁴¹ LMP Alapító Nyilatkozat, 1. o. – (http://lehetmas.hu/upload/10/10/200812/Alapito_nyilatkozat.pdf; 2011. okt. 9.)

⁴² ua., 2.o.

⁴³ LMP Alapító Nyilatkozat, 7. o. – (http://lehetmas.hu/upload/10/10/200812/Alapito_nyilatkozat.pdf; 2011. okt. 9.)

⁴⁴ Melyeket 1992 júniusában elfogadott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája; illetve az 1995 február elsején 22 állam által aláírt Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről biztosít.

2008. október 8.-án jelent meg az LMP irányelveit összefoglaló Agenda⁴⁵, mely a fenti célokat fejti ki bővebben. E szerint Magyarország „szomszédaival együttműködve megóvják lakóit és természeti rendszereit a határainkon túlról érkező szennyezésektől, miközben felelősen részt vállal a globális ökológiai problémák orvoslásában.”, vagyis a közép-kelet európai régió nem, mint a történelmi Magyarország, hanem a „Kárpát-medence, mint ökológiai egység”⁴⁶ jelenik meg, egy modern és feladatközpontú felfogása a nemzetek közötti együttműködésnek. A dokumentum első része⁴⁷ a foglalkoztatás növelését, a szolgáltatásokhoz, lehetőségekhez való hozzájutás korrigálását fejti ki, a második fejezet⁴⁸ a magyar vidék támogatási rendszerét, a foglalkoztatás növelését, a tömegközlekedés javítását és a természet, talaj kizsákmányolása elleni küzdelmet. A hetedik és egyben utolsó fejezetnek⁴⁹ a címe üzenetet hordoz számunkra: „Közösen Európával egy jövőbarát világért program”. Ez azt feltételezi, hogy az LMP Magyarország jövőjét mindenféleképpen Európába integrálva képzelel el. Hasonló kulcsmondat a következő: „Nincsen fenntartható Magyarország fenntartható Európa nélkül”⁵⁰. Európa regionalizálásával egy lépést tenne a párt az Európai Egyesült Államok felé, míg az élelmiszerbiztonság terén a helyi forrásokra támaszkodna inkább.

„A jövő szolidáris Európája multikulturális. Meggyőződésünk, hogy a határon túli magyar kisebbségek jövőjét is a nyelvi és kulturális identitás megőrzését támogató Európai Unió szavatolja. Magyarország speciális helyzetéből adódóan motorja lehet az európai multikulturalizmusnak. [...] A nemzeti önrendelkezés tiszteletben tartása és a kirekesztő közösségfelfogások határozott elutasítása mellett támogatjuk a határok lebontását, a nemzeti és etnikai kisebbségek autonómiáját. Szolidárisak vagyunk a határokon túl élő magyarsággal, támogatjuk közösségeik önkormányzati törekvéseit. [...] Közös bevándorláspolitikára mindenki számára európai állampolgárhoz méltó életet kell biztosítani, előmozdítva egyúttal a társadalmi integrációt és a kultúrák békés egymás mellett élését.”⁵¹

A fentiekből látható, hogy az LMP nem kifejezetten azért érez szolidaritást a határon túli magyarokkal, mert céljuk „a nemzet lelki egyesítése”, mint a Fidesz retorikájában⁵², a valódi ok az ő kisebbségi létük, kiszolgáltatottságuk, az anyaország helyett védelmüket európai garanciákban feltételezi. Érdekes pont az ismert súrlódások mellett a „közép-európai együttműködés”, mely határozottan a magyar reformkortól kezdődő, mind a mai napig felbukkanó politikai megnyilvánulásokat és etnikai alapú atrocitásokat szeretné orvosolni. Az LMP ezen felül a bevándorlók helyi munkavállalását és letelepedését is segítené az Agenda

⁴⁵ LMP Kezdeményezésünk Céljai (http://lehetmas.hu/img/lehetmas_agenda.pdf; 2011. okt. 9.)

⁴⁶ LMP Alapító Nyilatkozat, 11. o. – (http://lehetmas.hu/upload/10/10/200812/Alapito_nyilatkozat.pdf; 2011. okt. 9.)

⁴⁷ LMP Kezdeményezésünk Céljai – 7-11. o. (http://lehetmas.hu/img/lehetmas_agenda.pdf; 2011. okt. 9.)

⁴⁸ ua.; 12-17. o.

⁴⁹ ua.; 43-50. o.

⁵⁰ ua.; 46. o.

⁵¹ ua.; 44-45. o.

⁵² Szabó Ildikó: Nemzet és szocializáció (L'Harmattan Kiadó; Budapest [2009]); 260. o.

szerint, de az álláspont nem tartalmazza, hogy milyen feltételekhez kötnék a bevándorlást, letelepedést. Hasonlóan definiálatlan a „kisebbségek autonómiája”⁵³.

Az országgyűlési választási program⁵⁴ másként csoportosít, mint az Agenda⁵⁵, az első fejezetben a demokrácia reformját, a másodikban az ellátórendszer és munkaerőpiacot átalakítását tárgyalja a párt, a harmadikban pedig a tulajdonképpeni ököpolitikai részt. A bevezetőben szembetűnik az alábbi mondat: „Tagállama vagyunk a világ vezető gazdasági hatalmának, az Európai Uniónak, ami számos lehetőséget kínál a cselekvésre.”⁵⁶ A rendkívül pozitív hozzáállás mellett integrációoptimizmust sugall a „vezető gazdasági hatalom” kifejezés is⁵⁷. A demokrácia és fenntarthatóság kapcsolatát tárgyaló fejezetben⁵⁸ találkozhatunk az alábbi részlettel:

„Az ökológiai következményekkel járó politikai döntések azonban drámaian befolyásolhatják a határokon kívül élők sorsát, és a nemzetállamok kormányainak nincs módjuk megvédeni az állampolgáraikat a máshol meghozott rossz döntések következményeitől. A politikai teljesítmények demokratikus értékelése viszont változatlanul csak a helyi következményeket veszi figyelembe, az országhatárokon kívül keletkező externáliákat nem.”⁵⁹

A fenti szövegrész egyenes utalás az Alapító Nyilatkozatban talált „ökológiai egységre”⁶⁰, vagyis egyetlen ország sem zárkozhat be önkényesen, csak az őt ért sérelem esetében törődve a szomszédokkal, ez egy kölcsönösségre, odafigyelésre sarkalló szemlélet az Agendában, mely felülírja a nemzetállam kizárólagosságát.

„Noha a globalizáció nagy lehetőség az univerzális emberi jogok és a kölcsönös megértésen, méltányosságon alapuló világtársadalom kialakulására, az elmúlt harminc év globális fejlődése nem csökkentette érdemben a szegénységet, hanem fokozta az egyenlőtlenségeket, és elmélyítette a környezeti válságot.”⁶¹

A fenti bekezdésben ismét az Európai Unióba integrációoptimista megközelítése kapott helyet annak negatívumainak megemlítésével együtt. A határok nélküliséget pozitívan értékeli a felvilágosult emberi jogok eszméinek terjedésében, ám a globális gazdaságot, mely nem hozott magával globális ellátórendszert, a társadalmi különbségek elmélyítésének egyik okának látja.

⁵³ Más előnyökkel jár, és más reakció várható a kötelezett államtól, ha a kisebbségek számára csak a nyelvhasználatot, az oktatás- és kulturális életbeli önrendelkezést kell biztosítani, vagy ha települések, esetleg komplett országrészek kapnak öngazgatási lehetőséget.

⁵⁴ LMP Választási Program 2010 (http://lehetmas.hu/upload/9/9/201003/LMP_Program_2010_1.pdf; 2011. okt. 7.)

⁵⁵ LMP Kezdeményezésünk Céljai (http://lehetmas.hu/img/lehetmas_agenda.pdf; 2011. okt. 9.)

⁵⁶ LMP Választási Program 2010; 7. o. (http://lehetmas.hu/upload/9/9/201003/LMP_Program_2010_1.pdf; 2011. okt. 7.)

⁵⁷ A Nemzetközi Valutaalap rangsorában az Európai Unió rendelkezik a legmagasabb bruttó hazai termékkel, viszont közel sem vehető olyan egységesnek, mint az Amerikai Egyesült Államok

⁵⁸ LMP Választási Program 2010; 14-16. o. (http://lehetmas.hu/upload/9/9/201003/LMP_Program_2010_1.pdf; 2011. okt. 7.)

⁵⁹ ua; 14. o.

⁶⁰ LMP Alapító Nyilatkozat, 11. o. – (http://lehetmas.hu/upload/10/10/200812/Alapito_nyilatkozat.pdf; 2011. okt. 9.)

⁶¹ LMP Választási Program 2010; 20. o. (http://lehetmas.hu/upload/9/9/201003/LMP_Program_2010_1.pdf; 2011. okt. 7.)

A program pontjainak vázlatos leírásából kiemelnék egy kifejezést, melyet egészen más retorikai környezetben gyakran hallhatunk. Ez pedig az „egyedülálló kárpát-medencei vízkincs”⁶². A szélsőjobboldal retorikájában a magyar vízkészlet hangsúlyosan és állandó jelleggel idegen erők által fenyegetett⁶³, ennél a képnél a Heti Válasz⁶⁴ és az LMP racionálisabb képet fest, a magyar ivóvíz nagy részét adják a felszín feletti vizek, melyek többségükben külföldön erednek, így a biztonságos ivóvízfogyasztáshoz ki kell aknáznunk felszín alatti vízkészleteinket. Tehát az LMP esetében ez a kérdés elsősorban a lakosság egészségének megőrzésére vonatkozik.

Az első, demokratikus tematikát tárgyaló fejezet (1/A.) elemzésétől eltekintenek, mivel a demokratikus tematika nem képezi szerves részét a dolgozatnak, az Európai Unió globális politikáját tárgyaló 1/B. fejezet a társulás egyik céljának tekinti, hogy „[...] tartós békét, demokratikus, az emberi jogok tiszteletét maximálisan megvalósító viszonyokat kell teremtenie a soknemzetiségű, sokféle kultúrájú Európában, a nemzetek és kultúrák együttélésében, különös tekintettel a nemzeti és etnikai kisebbségekre.”⁶⁵, a párt a kisebbségek kérdését elsősorban emberi jogi alapra helyezi és azt nem a múlt eseményeire, sérelmeire alapozva teszi, hanem a sokszínűség és a béke megőrzése érdekében. Az 2./C fejezet, mely a vidéken élők esélyegyenlőségének programját tárgyalja, ismételten a nemzeti vagyona tesz utalást az alábbi bekezdéssel:

„Mi azt tartjuk optimálisnak, ha a termőföld döntően helyben lakó, életvitelszerűen gazdálkodó emberek kezében van. A hatályos uniós csatlakozási szerződés szerint azonban 2010 végén lejár a külföldiek földtulajdonszerzésére vonatkozó moratórium. Mi el akarjuk érni, hogy az uniós tagországok többségéhez hasonlóan 2011 után is érvényben tartsuk a moratóriumot.”⁶⁶

Az állásfoglalás emlékeztet bennünket egy klasszikus jobboldali mondatra, mely már a 2002-es MIÉP kampány során is elhangzott⁶⁷, és amelyet Orbán Viktor is felhasznált az 2011-es alkotmányozás során⁶⁸: „A magyar föld nem eladó”. A nemzethez már Werbőczy István nemzetdefiníciójában is szorosan kötődött a föld kérdése⁶⁹: a hazához mind a mai napig ezer szállal kapcsolódik a termőföld, mely egy helyhez kötött, nem mobilizálható tőke. Az LMP

⁶² ua.; 24. o.

⁶³ Radikális Változást – Jobbik Országgyűlési Választási Programja 2010; 25. o. (<http://www.jobbik.hu/sites/jobbik.hu/download/Jobbik-program2010OGY.pdf>; 2011. okt. 11.)

⁶⁴ Kilencven százalékban külföldi kézben a magyar víz – Heti Válasz (<http://hetivalasz.hu/uzlet/magyarorszag-90-szazalekban-fugg-kulfoldtol-28058>; 2011. okt. 11.)

⁶⁵ LMP Választási Program 2010; 40. o. (http://lehetmas.hu/upload/9/9/201003/LMP_Program_2010_1.pdf; 2011. okt. 7.)

⁶⁶ ua.; 71-72. o.

⁶⁷ Csurka István: "A magyar történelem mélypontján vagyunk" –MA (<http://belfold.ma.hu/tart/ricik/a/0/10616/1>; 2011. okt. 11.)

⁶⁸ Így módosítják az új alkotmányt – Index (http://index.hu/belfold/2011/03/28/igy_modositjak_az_uj_alkotmany/a_magyar_fold_nem_elado/; 2011. okt. 11.)

⁶⁹ Gyurgyák János: Ezzé lett magyar hazátok (Osiris Kiadó; Budapest [2007]); 26. o.

álláspontja ettől eltérően „A helyiek földje nem eladó” állítást fogalmazza meg, ahogyan a programban szerepel, „[...] a családi gazdálkodást folytató kis- és közepes birtokosokat, az egészséges élelmiszerekkel a helyi piacot ellátó termelőket, a biotermelőket és a helyi foglalkoztatásban fontos gazdálkodókat segítenénk.”⁷⁰ Vagyis az LMP esetében zöld és nem nemzeti alapokon helyezkedik el a föld birtoklása és az egészséges magyar élelmiszerek fogyasztása, erre az Európai Unió jogharmonizációját tárgyaló fejezetben találhatjuk meg:

„Ebben nem valamiféle nacionalista elzárkózás motivál minket, hanem az az egyszerű tény, hogy a helyi foglalkoztatás és a vidék népességmegtartó képessége szempontjából a termőföld a helyben élő, életvitelszerűen gazdálkodó, a helyi társadalommal szerves kapcsolatban álló gazdák kezében van.”⁷¹

A nemzeti tematika központi kisebbségi kérdésébe a XIX. század nemzeti kisebbségei, majd a zsidóságot követően a cigányság került, döntő jelentőségűvé vált a választási eredmények tekintetében egy párt állásfoglalása a cigányság tekintetében. A cigánybűnözés kifejezés, mint a bűnözés egy speciálisan romák által elkövetett formájának megnevezése az olaszliszakai lincselést⁷² követően egyre gyakrabban jelent meg mind az írott, mind a nyomtatott sajtóban⁷³ Ezen felül tagadhatatlan jelenség a romaellenes attitűd Magyarországon⁷⁴, és a választó számára fontos, hogy szemléletében megerősítsék. A témában a legaktívabbnak a Jobbik és az LMP mutatkozott⁷⁵, lényegesen eltérő stratégiával. A választási program esélyegyenlőségről és hátrányok kompenzálásáról szóló D fejezetének 8. pontja foglalkozik ebből a számunka érdekes kérdésekkel.

„Nem hisszük, hogy cigány honfitársaink méltóságának visszaszerzéséhez egy egységes etno-nacionalista kisebbségi kultúra megeremtésén keresztül vezetne az út. Azt viszont igen, hogy a helyi és más módokon szerveződő közösségek kulturális teljesítményeire roma honfitársainknak épp úgy szüksége van, mint annak a többségnek, amely az általuk képviselt értékek elfogadásával lehet képes befogadni őket. [...] A nemzeti kulturális szférán belül nagyobb teret és hangsúlyt kell kapnia a roma művészetnek és kultúrának.”⁷⁶

Az LMP a cigány kultúra elemeinek növelését képzelné el a nemzeti kultúrán belül egy önálló, különálló roma kultúra megerősítése helyett, a cigány értékvilágot a magyar részének tekinti. Ugyanezt fogadja el a nemzeti kisebbségek esetében is:

⁷⁰ LMP Választási Program 2010; 72 o. (http://lehetmas.hu/upload/9/9/201003/LMP_Program_2010_1.pdf; 2011. okt. 7.)

⁷¹ LMP Választási Program 2010; 109. o. (http://lehetmas.hu/upload/9/9/201003/LMP_Program_2010_1.pdf; 2011. okt. 7.)

⁷² Újkorcsoport: Olaszliszka gyorsjelentés (http://ujkorcsoport.uw.hu/Olaszliszka_gyorsjelentés_fv.pdf; 2011. okt. 12.)

⁷³ Karácsony Gergely - Róna Dániel: A Jobbik titka. A szélsőjobb magyarországi megerősödésének lehetséges okairól = Politikatudományi szemle, 2010. (19. évf.) 1. sz. 59. old.

⁷⁴ Szoboszlai Katalin: Az ifjúság szocializációjának jellemzői alulnézetben: identitás és előítélet jellemzői fiataloknál = Szociológiai szemle, 2008. 2. sz. 198. old.

⁷⁵ Bencsik Gábor blogja - Romacigányok pártprogram-statisztika (http://ciganyokrol.blog.hu/2010/03/26/romaciganyok_partprogram_statisztika; 2011. okt. 12.)

⁷⁶ LMP Választási Program 2010; 85 o. (http://lehetmas.hu/upload/9/9/201003/LMP_Program_2010_1.pdf; 2011. okt. 7.)

„A kisebbségi önkormányzatokat abban kell támogatni, hogy eredeti céljuknak megfelelően a kulturális identitás őrzését és erősítését, illetve a kisebbségi közügyek intézését szolgálják.”⁷⁷

A 2/G. fejezet taglalja a migráció kérdését, melyben meghatározó az alábbi kijelentés:

„A bevándorlók gazdagítják Európa kulturális sokszínűségét, azonban ha a befogadó ország nem biztosítja a megfelelő integrációt, azzal súlyos diszkrimináció áldozataivá teszi az országába érkezőket, akik így generációkon keresztül a társadalom peremére szorulhatnak.”⁷⁸

Az LMP európai mintára a multikulturalizmus jegyében egyszerre sarkall a befogadásra mind kulturális, mind szociális-; munkaerőpiaci értelemben. Az LMP kifejezetten a nyugati államnemzeti modell⁷⁹ felé nyit az alábbi kijelentésével is, mely nem kulturális, pusztán nyelvi ismereteket vár el az állampolgárság megszerzőitől:

„Az indokoltnak tekinthető magyar nyelvvizsga helyett komplex történelmi, jogi és közigazgatási ismeretekről kell az állampolgársági vizsga során az állampolgárságért folyamodónak magyar nyelven tanúbizonyságot tennie, amiknek valószínűleg a lakosság jelentős része sincs feltehetően birtokában.”⁸⁰

Érdekes lehet egy átlagos választópolgárnak az LMP által megfogalmazott a munkaerőpiaci elhelyezkedés megkönnyítését szolgáló javaslat:

„A nemzetközi védelemben részesített, tehát mindenképpen hosszú távon Magyarországon tartózkodó embereknek biztosítani kell a külön engedély nélküli munkavállalás lehetőségét. Csökkenteni kell a külföldiek munkába állásával járó járulékos költségeket, például a vízum igénylését és a fordítások költségét.”

Ez ugyanis ellentmond a magyar választópolgárok 64%-ának meggyőződésével, mely szerint a bevándorlók „elveszik a munkát”⁸¹ (a kérdőíves felvételnél az LMP tagok ötfokú skálán ezt 1,89-es átlaggal mérték, ezzel az állítással nem értettek egyet).

Érdemes megjegyezni, hogy még az MSZP is leírja a következő mondatot választási programjában: „Az MSZP nemzeti párt.”⁸², és ez mellett egyértelműen állást foglalnak a „nemzet kisajátítása ellen”. Az LMP ezzel a lehetőséggel nem él, sem az államnemzeti, sem a kultúrnemzeti koncepció mellett nem foglal állást. A programban egyértelművé teszi a párt, hogy bízik az európai együttműködés és a demokratikus értékek kiterjedésében, az élelmiszeripar terén önrendelkezésre, a helyi termelés és piac megőrzésére sarkall, a Kárpát-medencében elsősorban a természeti értékek megőrzésében képvisel összefogást. A bevándorlók, az etnikai- és nemzeti kisebbségek, valamint a határon túli magyarok esetében is az európai jogrendszer kínálta lehetőségekkel kíván élni a párt, szakrális, érzelmi elemet nem alkalmaz, nem foglal állást a magyar történelem nagy eseményeinek és személyeinek, a rendszerváltásnak feldolgozásának és újraértelmezésének kérdésében. A nemzeti tematika

⁷⁷ ua; 85 o.

⁷⁸ ua; 108. o.

⁷⁹ Győri Szabó Róbert: Kisebbség, Autonómia, Regionalizmus (Osiris Kiadó; Budapest [2006]) 36-37. o.

⁸⁰ LMP Választási Program 2010; 108-109. o.

(http://lehetmas.hu/upload/9/9/201003/LMP_Program_2010_1.pdf; 2011. okt. 7.)

⁸¹ Tárki: Nem szeretjük a bevándorlókat, mert "elveszik a munkát" – VG.hu

(<http://www.vg.hu/kozelet/tarsadalom/tarki-nem-szeretjuk-a-bevandorlokat-mert-elveszik-a-munkat-352688>; 2011. okt. 13.)

⁸² MSZP választási program 2010; 6. o. (http://mszp.hu/sites/default/files/haladast_biztonsagot_demokraciat.pdf; 2011. okt. 13.)

ezen elemeivel kapcsolatos állásfoglalást a parlamenti felszólalásokból, a felmerülő témákra reagálva, valamint a tagság értékrendjéből állapítom meg a dolgozat erre vonatkozó fejezeteiben.

II. 2. Témák előfordulási gyakorisága a parlamenti felszólalásokban

A parlamenti munka kapcsán elsőként a Juhász Géza OPT elnökségi tag által publikált anyag⁸³ adathalmazának felhasználásával végeztem másodlagos, kvantitatív kutatást. Célom volt a képviselők körében használt leggyakoribb szavak, kifejezések alapján megállapítani, hogy a parlament ülésnapjain, vagyis a pártok egymás közötti kommunikációjában az LMP frakció mely szavakat használja a leggyakrabban, illetve ezek közül melyek azok, melyek az előző fejezetekben tapasztaltak alapján a nemzeti tematikához tartoznak és megmutatják, mennyire élnek a párt képviselői a nemzeti retorikával.

Juhász Géza a kutatásához a parlamenti naplót⁸⁴ vette alapul, ehhez egy saját maga által készített programhármaszt használt⁸⁵. A kutatási intervalluma 2010. május 1. és 2011. június 23.-a közé esett, vizsgálta képviselőnként az 50 leggyakrabban használt szótövet, valamint magát a „magyar” kifejezést, hogy az mely szópárokból fordul elő előtagként. Az említett szavak közül a jog (7,4%) és a munka (4,6%) uralta a felszólalásokat, utalva az LMP által leginkább észlelt országos problémákra, a jogállamiság lebontására és az egyre fokozódó munkanélküliségre. A legtöbb képviselőnél (93,7%) előforduló szó evidensen a „politika” volt, mely különállóan számolandó az Lehet Más a Politika kifejezéstől, mely 10 képviselő retorikájában kapott helyet a 16-ból⁸⁶. A táblázatban látható az LMP képviselői által leggyakrabban használt öt kifejezés, illetve azok a nemzeti retorikai elemek, melyek legalább ötvvenszer lettek megemlítve a képviselők által. A kapott értékeken torzít, hogy a képviselők közel sem azonos terjedelemben szóltak fel⁸⁷, feltételezhető, hogy az ilyen méretű

⁸³ Juhász Géza - Miről beszéltek képviselőink?: Az LMP-képviselők országgyűlési felszólalásainak leggyakrabban használt szavai (belső fórumon publikált anyag – 2011 július 6.)

⁸⁴ http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo

⁸⁵ A Bash nyelven írt program az Országgyűlés honlapjáról automatikusan letölti a parlamenti naplót. A második kiválogatja a naplóból az LMP frakció tagjainak felszólalásait (a tördelt sorok általában a képviselők nevével kezdődnek) és törli a zárójeles megjegyzéseket és a megszólításokat, majd ezeket külön fájlba menti, képviselőnként. A harmadik Perl nyelven írt program, képviselőnként megkeresi a leggyakrabban alkalmazott szavakat, valamint minden 7 karakternél hosszabbat visszacsönkít 7 karakterig, így lehetővé téve a ragozott szavak vizsgálatát, és ezen értékeket külön kiírja. A köztöszavakat a program az egyszerűség kedvéért kiszűri.

⁸⁶ Ivády Gábort 2010. október 21-éig, a pártból való kilépéséig követte a kutatás.

⁸⁷ Schiffer András 309 felszólalása 158605 szavával egészen más kategória, mint Kukorelly Endre 35 felszólalása 11631 szóval

frakcióknál logikus a témák szerinti felosztás⁸⁸, és ezek az arányok fogják meghatározni, hogy maga a párt mely témákban milyen aktivitást mutat.

	Előfordulás	Előfordulás képviselők esetében	Legnagyobb arányban említő képviselő
Jog	3301 (7,4%)	12 (75%)	Szabó Tímea (17,9%)
Munka	2036 (4,6%)	12 (75%)	Kaufer Virág (34,9%)
Politika	1862 (4,2%)	15 (93,7%)	Mile Lajos (12,4%)
Alkotmány	1812 (4%)	7 (43,7%)	Schiffer András (9,5%)
Állam	1586 (3,5%)	13 (81,2%)	Scheiring Gábor (7%)
Magyar	1137 (2,5%)	10 (62,5%)	Mile Lajos (9,2%)
Magyarország	1042 (2,3%)	11 (68,7%)	Jávor Benedek (4,37%)
Nemzet	565 (1,2%)	8 (50%)	Kukorelly Endre (6,1%)
Ország	322 (0,7%)	4 (25%)	Szabó Tímea (4,7%)
Család	265 (0,5%)	4 (25%)	Ertsey Katalin (5,2%)
Hatalom	236 (0,5%)	1 (6,2%)	Schiffer András (1,6%)
Erkölc	160 (0,3%)	1 (6,2%)	Schiffer András (1,1%)
Európai	105 (0,2%)	3 (18,7%)	Mile Lajos (4,1%)
Nép	86 (0,1%)	1 (6,2%)	Schiffer András (0,06%)
Kultúra	50 (0,1%)	1 (6,2%)	Kukorelly Endre (0,1%)
Egyház	52 (0,1%)	1 (6,2%)	Osztolykán Ágnes (0,3%)

1. Táblázat

A jogállamhoz és a munkavállaláshoz köthető felszólalások mellett eltörpülnek azok, melyekről feltételezhetjük, hogy hazafias színezettel töltik meg az elmondott beszédek, a semleges magyar és Magyarország azok, melyek ezek között is dominálnak⁸⁹, míg az érzelmekkel megtöltött, enyhén paternalista „nemzet(i)” kifejezés csak 1,2%-ot ért el⁹⁰, ám Kukorelly Endrénél 6,1%-át birtokolja a gyakrabban használt kifejezéseknek.

A „magyar” kifejezést Juhász Géza alaposabban is megvizsgálta, hogy mely szavak jelzőjeként fordult elő a szövegekben (összesen 1293-szor). Ebből látszik, hogy az LMP elsősorban a demokráciával (66; 5,1%), a gazdasággal (63; 4,8%), a társadalommal (51; 3,9%) kapcsolatban használja, az összetartozást sejtető „magyar emberek” hangzik el a legtöbbször, 22 alkalommal (1,7%), a tipikusnak mondható „magyar nemzet” és „magyar kultúra” 13 (1%), illetve 16 (1,4%) alkalommal fordult elő, ezek a nemzeti tematikába illő kifejezések. Azok a szavak, melyeket egy nemzeti retorikát folytató párt elsősorban választói érzelmeire való ráhatásként alkalmaz⁹¹, az LMP-nél szemantikai tartalmukban jobban koncentrálnak a tárgyra, mint magukra a megszólítottakra, de frazeológiaiailag tekinthetőek nemzeti tartalmúnak.

III. 3. Történelmi és nemzeti elemek a parlamenti felszólalásokban

Az iménti fejezetek a témák fajsúlyosságának megállapítására voltak alkalmasak, ezekből a tartalom nem vizsgálható, ezért a frakció parlamenti felszólalásait egy adott szűrés után

⁸⁸ Szabó Tímea az emberi jogok, Jávor Benedek a természetvédelem, Kaufer Virág a dolgozó emberek, míg Kukorelly Endre a művészetek képviselőjeként szólal fel

⁸⁹ A „magyar” kiemelten szerepel Mile Lajos szóhasználatában a 9,2%-kal a vizsgált kifejezések között.

⁹⁰ Juhász Géza kiválogatta azon eseteket, amikor mint „Nemzeti Színház”, vagy „Nemzeti Konzultáció” része szerepelt a szó

⁹¹ A spiritualizmus, az összetartozás, a közös sorsra utalás.

egyeseivel értelmeztem, a nemzeti kérdéskörben tett állásfoglalásokat keresve. Ehhez a parlament honlapján a parlamenti képviselőket aktivitásuk (felszólalásaik száma) szerint feltüntető oldalt⁹² választottam ki, keresést végezve a 2010. 05. 14. – 2011. 08. 31. intervallumra, az LMP képviselőcsoportra, a szerepcsoportból kihagyva az „ügyrendi kérdésben felszólaló” hozzászólásokat, előbbiekre magára a törvénykezési folyamat menetére vonatkoznak, feltételezhetően nem rendelkeznek számunkra lényeges tartalmi elemmel⁹³. Ez 1589 felszólalást jelentett, ebből a 16 képviselőből a legtöbbet Dr. Schiffer András, az LMP frakcióvezetője produkálta 302 felszólalással. A felszólalások kutatásom szempontjából releváns részleteit előre generált témák során idézem.

A magyar nemzethez fűződő viszony

Az LMP számára a nemzeti kérdés nem kiemelt retorikai terület, ahogyan Mile Lajos megjegyezte meg a Nemzeti Összetartozás Napjának⁹⁴ bevezetéséről szóló vita során. Ebben a párt a jobboldali nemzetfelfogást illetve kritikával, miközben annak létjogosultságát nem veti el:

„[...] mindenféleképpen egy olyan korszerű jövőképen gondolkodunk, ahol Európának is szerves része a magyarság, és a környező államokkal is megfelelő egymásra hatásban, viszonyulásban él. De erre csak akkor képes, ha tisztában van a saját azonosságával, vállalja az identitástudatát, ezeknek a tartalmait pontosan rögzíti, el tud jutni az önazonossághoz tárgyyszerű ismeretekre, higgadt megközelítéseken keresztül, és el is vállalja ezt a feladatot.”⁹⁵

Mile Lajos összefoglalta azokat a pontokat, melyeket az LMP alapidokumentumai és programja tartalmaznak. Egy kompromisszumképes, Európába integrált magyarságot képzel el, mely a jövőre koncentrál. Ugyancsak ő hangsúlyozza a nemzeti szocializáció közösségformáló lehetőségét:

„A személyiség kialakulásának egyik meghatározó összetevője a közösségi élmény, a hovatartozás élményének, tudatának kiépülése, átélése, befogadása. Az egészséges, tehát a beteges kishitűségek, identitásbizonytalanságtól és a nacionalista túlzásoktól egyaránt mentes nemzeti tudat, nemzeti érzés kialakítása, megőrzése, megújítása az újabb és újabb nemzedékekben ugyanúgy feladata az oktatási-nevelési rendszernek, mint sok más tudattartalomé és érzelmi viszonyé.”⁹⁶

⁹² Legaktívabban felszólaló képviselők – Parlamenti Napló

(http://parlament.hu/internet/plsql/webpar.paramform?p_ckl=39&p_modul=FELSZ_TOP_LST&p_szulo=-6; 2011. nov. 2.)

⁹³ Keresés eredménye – Parlamenti Napló

(http://parlament.hu/internet/plsql/ogy_naplo.felsz_top_lst?P_CKL=39&P_DATUM_TOL=2010.05.14&P_DATUM_IG=2011.08.31&P_FRAK=null&P_FRAK=14&P_SZEREP_CSOP=null&P_SZEREP_CSOP=i&P_SZEREP_CSOP=a&P_SZEREP_CSOP=n&P_SZEREP_CSOP=p&P_IFOTIP=null&P_ITIPUS=null&P_SZEREP=nu11&P_TECH_SZEREP=null&P_AKTUS=null&P_RENDEZ=null; 2011. nov. 2.)

⁹⁴ Június 4.: a nemzeti összetartozás napja – NOL Online (http://www.nol.hu/belfold/20100601-junius_4_az_osszetartozas_napja; 2011. nov. 2.)

⁹⁵ Mile Lajos; 25. ülésnap (2010. 07. 13.), 64. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

⁹⁶ Mile Lajos; 25. ülésnap (2010. 07. 13.), 46. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

Vagyis az LMP egy kiegyensúlyozott, nem megtagadott és nem minden mindenképp felett álló nemzettudatot tart ideálisnak. Ehhez szorosan kötődik, hogy miként látják a képviselők a politika és a nemzet kapcsolatát:

„Én azzal a feltételezéssel élek, hogy túl azon, hogy mi is a nemzeti érdeket képviseljük, nyilván önök is egy bizonyos aspektusból (Közbeszólás a Jobbik soraiból.), igen, a Szocialista Párt és a Fidesz-KDNP-pártszövetség is a maga aspektusából nemzeti érdeket képvisel.”⁹⁷

„Mi két évvel ezelőtt arra születünk, hogy ebben az országban a magyar demokratikus politikai közösséget ne lehessen többé a XXI. században fasisztákra, antifasisztákra, nemzetiekre és nemzetietlenekre felosztani.”⁹⁸

„Óriási tévedése a baloldali pártoknak, néha szinte az egész baloldalnak, hogy idegenkedik a nemzetpolitikai kérdésektől, esetlenkedik azok kezelésében, olykor idegenkedik a problémák felvetésétől is, [...] A hazai liberális politikai gyakorlat pedig legtöbbször gyanakodva, sőt félelmeket gerjesztve, viszolyogva tekint a nemzetpolitikai kérdésekre. A baloldali leírt mentalitása, a liberálisok viszolygása pedig fölerősítette a szélsőséges megközelítések esélyeit.”⁹⁹

A frakcióvezető szerint fontos a nézetek sokszínűsége, nem tud egyetérteni a megosztó politikával, míg Mile Lajos a baloldal felelősségét emlegeti a nemzeti kérdésektől való nyílt elzárkózásban¹⁰⁰, mely szerepet játszhatott a radikálisok megjelenésében. Véleménye szerint minden pártnak meg kell határoznia saját nemzeti felfogását. Ezzel ellenben az LMP folyamatos bizonyításra kényszerül, amikor mind a kormány, mind a Jobbik skatulyával illeti:

„Mi nem vagyunk liberális párt. Arról van szó, hogy akkor, amikor a szólás szabadságáról van szó, vagy a jogállami intézmények védelméről van szó, akkor igen, mi liberális jogelveket követünk. [...] Ennyi, nincsen többől szó.”¹⁰¹

„Novák Előd képviselőtársam előhozta a politikaelméleti érdeklődésemet és énemet, hiszen arra kell rávilágítanunk, hogy mind a Jobbik, mind az LMP egy XXI. századi párt, ezért nem skatulyázható be XIX. századi ideológiákba, bárhol szeretné is a Jobbik rárakni a liberális címkét.”¹⁰²

A fent olvasható, egyértelmű elhatárolódás a liberális címkétől és az azt hosszú ideig birtokló SZDSZ-től jelenti azt is, hogy az LMP nem kívánja követni a globális piacgazdaságra épülő gazdaságpolitikát és feltételezhetően a liberális párt által is vallott modern-polgári nemzetfelfogást¹⁰³ is más hangsúlyokkal kezeli.

Az Alkotmány

Az LMP alkotmányozással kapcsolatos felszólalásaiban csak a nemzeti tematika elemeit vizsgálom, a dolgozat szempontjából nem releváns komplex áttekintéstől eltekintek¹⁰⁴. Az

⁹⁷ Dr. Schiffer András; (36. ülésnap (2010.10.19.), 44. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

⁹⁸ Dr. Schiffer András; 87. ülésnap (2011.05.02.), 14. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

⁹⁹ Mile Lajos; 25. ülésnap (2010. 07. 13.), 46. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹⁰⁰ Szabó Ildikó: Nemzet és szocializáció (L'Harmattan Kiadó; Budapest [2009]) 200. o.

¹⁰¹ Dr. Schiffer András; 27. ülésnap (2010.07.21.), 214. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹⁰² Vágó Gábor; 27. ülésnap (2010. 07. 21.), 216. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹⁰³ Elvi nyilatkozat – SZDSZ Honlap

(http://www.szdsz.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=169:elvi-nyilatkozat&catid=2:dokumentumok&Itemid=8; 2012. ápr. 2.)

¹⁰⁴ Az LMP és Schiffer András frakcióvezető szerint nem volt alkotmányozási kényszer, Mile Lajos pedig a folyamatos korrekció lehetőségére hívta fel a figyelmet. Az LMP úgy véli, hogy az eddigi alkotmány elfogadottsággal rendelkezik a lakosság körében.

LMP szükségesnek tartja az 1989-es demokratikus fordulat által létrehozott alkotmány eszmeiségét, ennek alkotmánykoncepciójában¹⁰⁵ is hangot ad, melyet Schiffer András majdnem szó szerint idézett a parlamentben:

„A '89-es jogállami fordulat teremtette meg Magyarországon a hatalommegosztáson és a versengő többpártrendszeren alapuló parlamentáris demokráciát. A '89-es jogállami berendezkedés vezette be a magyar közjogi szerkezetbe a fékek és ellensúlyok rendszerét. [...] És nem szabad olyan látszatokat sem tenni, hogy egy új választás, egy új, demokratikus választás, egy olyan demokratikus választás folytán, amely egyébként ezen az alkotmányos rendszeren mehetett egyáltalán végebe, most valami új rendszer épül ki, most mintha kilépnénk a '89-90-es jogállami keretek közül.”¹⁰⁶

Vagyis a frakcióvezető nem a történelmiségi alapokat, hanem a demokratikusságot tartja az elsődleges szempontnak Magyarország alkotmányában, és kerülendőnek tartja a '89-es rendszerváltás kétségbevonását. Szintén Schiffer András emeli ki a közjogi folytonosság, a szokásjog fennmaradásának és legitimitásának nehézségeit¹⁰⁷, visszautalva az előző gondolatra:

Nem tudunk, és ez nem Magyarországra igaz, egyáltalán az európai kontinensen aligha lehet úgy megalkotni egy időtálló alaptörvényt, hogy kizárólag tradíciókra hivatkozunk.¹⁰⁸

A Szent Koronára egyetlen esetben került említés, amikor Dorosz Dávid bírálta Tóth Zoltán József kijelentését a köztársaság állapotának ideiglenességéről, kijelentéseit a képviselő teljesen komolytalannak titulálta felszólalásában, vagyis az LMP számára ez a szokásjogi szimbólum nem releváns:

„Az említett úriember állítólag a Szent Korona-tan országunkban fellelhető legnagyobb szakértője. Ezen minőségében kifejtett egyes csacsi mondatok mellett még el lehet menni egy szánakozó mosoly kíséretében, azt viszont már nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy az említett úriember véleménye szerint országunk jelenlegi államformája, a köztársaság csak egy ideiglenes megoldás, amit meg kell haladni és meg kell változtatni. (Taps a Jobbik soraiban.) Ez már több mint bődületes marhaság, mert ez a vélemény egy felelős vezetőtől, főleg egy jogi területért felelős államtitkártól teljesen elfogadhatatlan, veszélyes.”¹⁰⁹

A múlthoz fűződő viszony

Az 1949-1989 közötti időszak mást-mást jelent a pártok történelemképében attól függően, hogy kiket tekint adott párt jogelődjének¹¹⁰, retorikájukban igyekeztek mind elkülönülni a pártállami időszakról¹¹¹. Az LMP élesen elválasztja az ideológiát a politikai elitől, vagyis a marxizmus és a kommunista állampárt szerepét Schiffer András¹¹² és Mile Lajos¹¹³ nem

¹⁰⁵ A Lehet Más a Politika alkotmánykoncepciója (http://lehetmas.hu/wp-content/uploads/2011/02/lmp_alkotmanykonceptio.pdf; 2011. nov. 3.)

¹⁰⁶ Dr. Schiffer András; 65. ülésnap (2011.02.15.), 38. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹⁰⁷ Melyek jellemezték a két világháború közötti időszak és a mai nemzeti radikálisok nemzeti tematikáját

¹⁰⁸ Dr. Schiffer András; 14. ülésnap (2010.06.14.), 439-441. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹⁰⁹ Dorosz Dávid; 18. ülésnap (2010.06.28.), 61. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹¹⁰ Szabó Ildikó: Nemzet és szocializáció (L'Harmattan Kiadó; Budapest [2009]) 182. o.

¹¹¹ ua.; 193. o.

¹¹² Schiffer András; 99. ülésnap (2011. 06. 15.), 309. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

együttesen bírálja, vagyis a marxizmust és a diktatúrára való törekvést elválasztja. A szocialista rendszerrel szemben az LMP kritikus, a párt kezdetnek az előző rendszer dokumentumainak, anyagainak nyilvánosságát látja célszerűnek, hogy a múltat kellően feltárhassa a politikatudomány:

„Tehát logikailag is - és nem kibújva nyilván a kérdésfeltevések elől - először arra lenne szükség, hogy egyáltalán, szabadon megismerhessük azt a világot, ami 1989 előtt Magyarországot belengte.”¹¹⁴

Ma, a XXI. században arra lenne szükség, hogy egy korrekt múltfeltárás legyen, a holokauszt még bujdosó bűnösei is legyenek megnevezve, legyen nyilvánosságra hozva az, hogy ki mit követett el, és ugyanez egy jogos elvárás a kommunista diktatúra alatt elkövetett bűnökkel kapcsolatban.¹¹⁵

Vagyis az LMP nem tesz minősítést a pártállami korszak ideológiájára, viszont demokratikus pártként azt a módszer, mellyel az állampolgárok jogérvényesítését korlátozták, elítéli. Biszku Béla esetében a frakcióvezető korára tekintettel kegyelmességet kért, mellyel szembement a jobboldali pártok véleményével:

„De szégyenpadra állítani 90 éves embereket, azt gondolom, hogy még ha ez adott esetben az írott joggal össze is fér, egy jogállam szellemével, egy jogállam morális tartalmával semmiképpen sem fér össze.”¹¹⁶

Képiró Sándor esetében nem éltek a frakcióból ezzel a lehetőséggel, pedig szintén felmerül, hogy életkorára való tekintettel kihallgatása „egy jogállam morális tartalmával semmiféleképpen nem fér össze”. A nemzeti múlt traumáit, nagy fordulóit a köztudatban tartja a konzervatív nemzeteszmé, míg a baloldal inkább ezek feldolgozását hangsúlyozza. Ide sorolhatjuk a holokausztot és a trianoni békeszerződést, mely más szemszögből és más nézetek szerint tett kár a magyar nemzetben. Schiffer András határozottan utasította el a különféle traumák egymáshoz mérését:

„Nem kellene politikai kártyává tenni a XX. századi traumákat. Én erre kérem önöket folyamatosan, hogy vigyük ki a politikai szintéről azt, hogy ki mikor szenvedett többet.”¹¹⁷

Vagyis az LMP nem ért egyet azzal, hogy a különféle politikai erők a zászlajukra tűzzék a különféle nemzeti tragédiákat, melyek egyéni és családi tragédiák is egyben, ezt a gondolatot Mile Lajos is megerősítette, kiegészítve azzal, hogy bizonyos tragédiák kivonása a magyarság történelméből méltatlan az áldozatokkal szemben.

¹¹³ Mile Lajos; 47. ülésnap (2010. 11. 16.), 366. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹¹⁴ Dr. Schiffer András; 20. ülésnap (2010.06.30.), 84. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹¹⁵ Dr. Schiffer András; 20. ülésnap (2010.06.30.), 72. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹¹⁶ Dr. Schiffer András; 20. ülésnap (2010.06.30.), 72. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹¹⁷ Dr. Schiffer András; 5. ülésnap (2010.05.21.), 168. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

„Tehát abban az esetben, amikor a nemzettudat kiépítésekor vagy akár a nemzeti traumák kezelésekor szembeállítunk tragédiákat, és folyamatosan kényszerítjük arra, hogy a holokausztot folyamatosan felelőssé tegyünk Trianon kapcsán, akár párhuzamban, akár szembeállítva azzal, az egy végzetesen rossz szemléletmód.

Az csak azt fogja jelenteni, hogy újabb sérelmek, újabb fájdalmak és újabb gyűlölködések fognak kialakulni, [...], sőt vétkezőnek tartom az ilyenfajta szembeállításokat és párhuzamokat, hiszen ez méltatlan minden áldozat emlékéhez és a fájdalomhoz magához is.”¹¹⁸

„Például ilyen sértő az is, amikor úgy nyilatkoznak meg, hogy mondjuk, a holokauszt nem a magyarság tragédiája volt. Én azt gondolom, hogy ez talán még inkább sérti a túlélőket vagy éppen az áldozatok emlékét, ha őket egy ilyen nyelvi fordulattal kitagadják a magyarságból.”¹¹⁹

A magyar történelem neves személyei

Minden pártnak meg kell találnia azokat a személyeket, akikkel azonosulni tud, akiknek nézeteinek örökösének tartja magát. A pártok ezen személyeket és a hozzájuk köthető eseményeket ideológiai elődökként kezelik, sokszor eltorzítva eredeti üzenetüket. Az LMP esetében a legtöbbször Bibó István¹²⁰ neve szerepelt a felszólalásokban. Bibó korát megelőzve volt híve a demokratikus, helyi közösségek véleményére épülő döntéshozásnak¹²¹, ezt az LMP retorikájába építette, viszont ez mellett Bibó kereszténydemokrata és népi élet nem hangsúlyozza. Bibó az élete és szabadsága veszélyeztetésével is vállalta az államférfi szerepet¹²², a politikusi magatartással kapcsolatban Mile Lajos is idézett Bibó Istvántól, amikor a magyar politikai kultúrát bírálta.

„A magyar demokrácia másik súlyos tehertétele a közéleti erkölcsök teljes demoralizálódása. A magyar tömegek más közép- és kelet-európai tömegekkel szemben azt tanulták meg, hogy a kormányok és kormányférfiak másképpen beszélnek, és másképpen cselekednek.”¹²³

A jelenbe emelés egy másik megnyilvánulása, mikor egy XXI. századi irányzatot követő párt képviselője egy konzervatív politikai gondolkodót említ meg a vidéki ifjúság művelése kapcsán, azt megtisztítva nézeteinek más elemeitől:

„A másik az IKSZT program, ami talán, reméljük, hogy elindul, hiszen valóban Klebelsberg Kunó óta a vidéken ekkora kultúrinvestíció, kulturális befektetés, közösségi befektetés nem volt. [...] arról van szó, hogy vidéken meg kell tartani a fiatalokat, perspektívát kell nyújtani nekik arra, hogy vidéken is tudjanak munkát vállalni, vidéken tudjanak családot alapítani, de ha emellé nem áll a kormány, [...], akkor a jelenlegi problémákat termeljük csak újra.”¹²⁴

¹¹⁸ Mile Lajos; 25. ülésnap (2010.07.13.), 143. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹¹⁹ Mile Lajos; 6. ülésnap (2010.05.25.), 247. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹²⁰ Politikai demokrata gondolkodó, a Harmadik Nagy Imre-kormány államminisztere, a Magyar Tudományos Akadémia tagja

¹²¹ Gyurgyák János: Ezzé lett magyar hazátok (Osiris Kiadó; Budapest [2007]); 453-461. o.

¹²² Karácsony Gergely; 108. ülésnap (2011.07.11.), 22. felszólalás

¹²³ Mile Lajos; 17. ülésnap (2010.06.22.), 2-8. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹²⁴ Vágó Gábor; 47. ülésnap (2010. 11. 16.), 316. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

Vágó Gábor többször élt ezen felül irodalmi hasonlatokkal, egyik esetben Mikszáth Kálmán¹²⁵ levelét idézte a kormány és a sajtó viszonyával kapcsolatban¹²⁶, ennek teljes közlésétől hely hiányában eltekintenek.

Kisebbségek

A magyar történelem során különféle csoportok kerültek a nemzetből kizárás kategóriájába, ez történhet származás, kulturális- vagy nemi identitás, vallási hovatartozás vagy külföldi állampolgárság alapján. Vágó Gábor a 2011-es költségvetés vitája során reagált¹²⁷ a Jobbik színeiben politizáló képviselőtársára, aki az MSZP fajok szerint megosztó politikáját bírálta, illetve Dorosz Dávid is a romák magyar voltát védte a gyöngyöspatai események vizsgálóbizottságáról szóló napirendi pont során¹²⁸.

„Tényleg arról van szó, hogy az emberi méltóságot és a magyarsághoz való jogot egyetlen magyar parlamenti párt se vindikálja magának, azt, hogy ő döntse el, ki a magyar, ki beszél rendesen magyarul.”¹²⁹

Vagyis a párt szerint mindenkinek egyéni joga eldönteni, melyik nemzethez, nemzeti kisebbséghez kíván tartozni, ezt a jogot egyetlen párt vagy szervezet sem sajátíthatja ki magának.

II. 4. A pártelit retorikájának nemzeti elemei

A parlamenti felszólalások és az alapidokumentumok, programok tartalmát elemezve azt tapasztalhatjuk, hogy az LMP beszédeiben, felszólalásaiban igyekszik minden érzelmi elemet nélkülözni, kifejezetten elhatárolódik a párt bizonyos népcsoportok, múltbéli traumák érzelmi töltetű, nem burkoltan politikai célú felhasználásától, és erre a kormány és az ellenzéki többi pártjának figyelmét felhívja. A nemzethez tartozás jogát és az ezzel járó kötődést az egyén választásai közé rendeli. Az alapvető érték, amely mentén az LMP politizál, az igazságosság, ennek kapcsán ítéli meg a határon túli magyarok szervezeteinek támogatását éppen úgy, mint a termőföld helyi szintű rendelkezését, a demokratikusság értéke határozza meg viszonyát a történelemhez és történelmi személyekhez, utóbbi esetében elsősorban Bibó Istvánhoz, akinek születésének 100. évfordulóját más párt nem ünnepelte meg¹³⁰. Az LMP a nemzeti kérdésben való állásfoglalást minden párttól elvárja, vagyis a szocialista kormányok ettől elzárkózó

¹²⁵ Mikszáth Kálmán politikai karcolatai és Tisztelt Ház¹²⁵ című könyve olvastatva adják vissza a magyar parlament korai szakaszának hangulatát, mely sok hasonlóságot a maival

¹²⁶ Vágó Gábor: 70. ülésnap (2011.02.28.), 453-455. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló) [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹²⁷ Vágó Gábor: 48. ülésnap (2010.11.17.), 194. felszólalás

¹²⁸ Dorosz Dávid: 90. ülésnap (2011.05.10.), 216. felszólalás

¹²⁹ Vágó Gábor: 27. ülésnap (2010.07.21.), 198. felszólalás (Forrás: Parlamenti Napló) [http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo])

¹³⁰ Megemlékezés Bibó István születésének 100. évfordulóján – LMP Honlap (http://lehetmas.hu/sajtokozlemenyek/27369/bibo_istvan_100/; 2012. jan. 8.)

stratégiáját bírálja, viszont megvonja a jogot, hogy bármely párt vagy szervezet kisajátítsa magának a nemzetet.

Különleges eset a határon túli magyarokkal való kapcsolat, a párt különösen jó kapcsolatot ápol a Híd-Most, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetsége és a Romániai Magyar Demokrata Szövetség pártokkal, az LMP alapvetően autonómiapárti¹³¹ és támogatja a határon túli magyarok részvételét a parlamenti munkában¹³² (még ha a jelenlét a tanácskozási és vétó jogkörre vonatkozna elsősorban), vagyis a magyar nemzet határait az államhatárokon kívülre tolja és gesztusként támogatta a kettős állampolgárságot¹³³. Ellenben ennek alapja szintén az emberi szabadságjogok egyiket, az identitás vallásának szabadsága, valamint a politikai felhasználás ellenzése, mint pl. a határon túli magyarok listás választójoga. Vagyis ha összefoglalom a kérdőíves kutatás elemzését megelőzően tapasztaltakat, az LMP nemzettudatának nagy része államnemzeti, mivel teljesen nélkülözi az érzelmi elemeket és racionálisan, az európai jogrendszer ismeretében igyekszik érdeket érvényesíteni, az állampolgárság és az önbevallás nemzethez kötő szerepének együttes használatával.

¹³¹ Az LMP kiáll Székelyföld területi autonómiája mellett – LMP Honlap
(<http://lehetmas.hu/sajtokozlemenyek/13462/az-lmp-kiall-szekelyfold-teruleti-autonomiaja-mellett/>; 2012. jan. 8.)

¹³² Az LMP létrehozna a Nemzeti Összefogás Tanácsát – LMP Honlap
(<http://lehetmas.hu/sajtokozlemenyek/28801/az-lmp-letrehozna-a-nemzeti-osszefogas-tanacsat/>; 2012. jan. 8.)

¹³³ Miért kapnának szavazati jogot a határon túli magyarok? – LMP Honlap
(<http://lehetmas.hu/sajtokozlemenyek/7991/miert-kapnának-szavazati-jogot-a-hataron-tuli-magyarok/>; 2012. jan. 8.)

III. Kérdőíves felmérés a tagok nemzettudatáról

„Magyarnak lenni nem származás, hanem vállalatás dolga.”
(Illyés Gyula)

III. 1. A kutatás menete

Az előző fejezetből láthattuk, hogy a párt tisztségviselői (frakció, országos választmány, esetleg a javarészt utóbbi tagjaiból álló kommunikációs bizottság) az emberi (szabadság)jogok és az igazságosság értékei mentén beszélnek olyan kérdésekben, melyek mentén a nemzeti, nem egyszer populista pártok sokkal érzelmibb, közösségibb retorikát alkalmaznak, nem ritkán kirekesztéssel vegyítve. A parlamenti felszólalások, a sajtónyilatkozatok adott tartalommal rendelkeztek, ellenben a kérdőív során már volt lehetőségem a kérdések feltevése során, hogy olyan információkat nyerjek ki a párt tagságából, melyet a párt hivatalos kommunikációja nem fejtett ki, nem alkalmazott.

A kérdőív¹³⁴ összeállításakor elsődleges szempont volt, hogy olyan elemek is bekerüljenek a kérdések közé, melyekre a pártelit reaktív kommunikációja nem adott választ (pl. Horthy-korszak megítélése), vagy abban a politikai szerepből kifolyólag nem tud árnyaltabb képet adni (pl. az araboktól érzett kulturális távolság). Elsősorban a nemzeti tematika történelmi elemekre és a nemzeti kötődésre kérdeztem rá, alkalmazva a különféle politikai retorika stílusokat (pl. demokrácia, populista), ezek méréséhez az egyéni és politikai jellemzőket is felmértem. Az átlagos LMP tag jellemzői és véleménye mellett foglalkoztatott, hogy alakultak-e ki irányzatok a párton belül, ezek egyértelmű vagy puha határokkal rendelkeznek-e. A kérdőívet 2011. április 1. és május 31.-e között állítottam össze, és az április 26.-ai névsort felhasználva (amennyiben egy tag időközben kilépett, az előtte elhelyezkedőt helyettesítettem be) minden ötödik embert kérdeztem meg június 1. és augusztus 31. között, szinkronban a többi kutatás záró intervallumával. Mivel a reprezentativitáshoz szükséges 72 fő első alkalommal a folyamatos újbóli megkeresések ellenére sem született meg, szeptember 1.-jével újabb mintát vettem, az előbbieket eggyel megelőző emberek kiválasztásával (tehát $n*5-1$ képlettel), így november 17.-éig sikerült a 72 fő megkérdezése. Az adatok rögzítését Microsoft Excel programmal végeztem 2012. január 12. és 24. között, az adatok elemzéséhez pedig SPSS segítségével átlag, Pearson korreláció és K-közép klaszter számításával, január 25.-e és február 15.-e között.

A kérdőíves felvételt dolgozatomban keretében nem kívánom megismételni, valamint a felvétel rövid intervalluma okán nem nyílt lehetőség az időeltolódás vizsgálatára, így a kutatás keresztmetszeti kutatás volt.. A kérdőíves kutatás hátránya, hogy a tagság kevés saját

¹³⁴ A kérdőív megtalálható a Függelék negyedik (VII. 4.) fejezetében

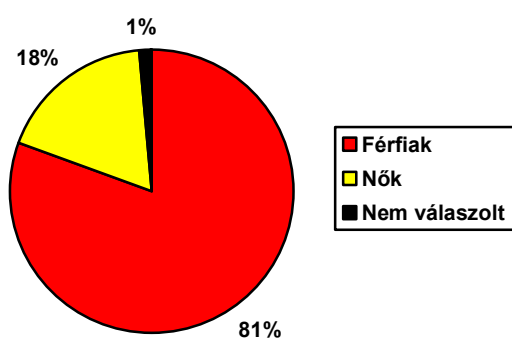
szempontot emelhet a válaszadásba, még ha több kérdés esetében nyújtottam is lehetőséget a saját válasz beírására, melyet a legtöbb esetben nem használtak ki. A legtöbb érvénytelen választ a sorrendbe tétel során tapasztaltam, ahogyan a legtöbb válasz megtagadást is, ez a kérdéscsoport igényli a legtöbb energiát és a legtöbb időt, viszont ennél alkalmasabb módszert nem találtam az értékrend feltérképezésére. Hasonlóan nehézkesnek bizonyult a „nagy magyarok” iránti szimpátiakérdés is, melynél nehéz értékelni, hogy a válaszmegtagadást a személy iránti ellenszenv vagy az illető nem ismerése váltotta-e ki (volt utóbbira külön opció).

Az elemzés során mind a négy területen megvizsgálom, mit tudunk az átlagos LMP tagról (tudomásom szerint erre vonatkozólag még nem készült átfogó kutatás), majd a Nép és Nemzet (3.) és Történelmi személyek, események, értékek (4.) fejezetek átlagos áttekintése után azt vizsgálom, mely tényezők megléte mutat korrelációt az ezen fejezetekben tárgyalt szimpátiák tekintetében. A megkérdezettek listájára kerülésben egyenlő esély mutatkozott minden tekintetben, viszont úgy tapasztaltam, a visszaküldési hajlandóság a pártban betöltött magas pozíció és az általános passzivitásba vonulás esetében erősen csökkent, ezt viszont maga a kérdőív nem mutathatja ki.

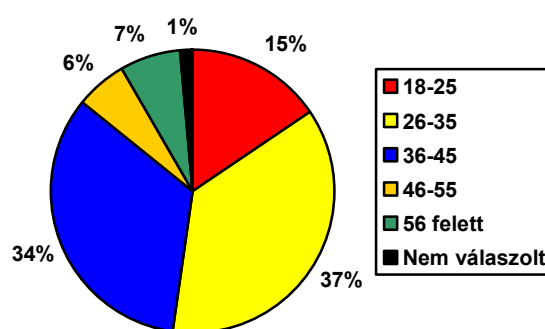
III. 2. Eredmények

III. 2. 1. Általános válaszadói jellemzők

Az első fejezetben feltett kérdések elsősorban olyan tényezőkre vonatkoztak, melyek a későbbi kérdésekre adott válaszokkal összefüggésben lesznek érdekesek számunkra, azonban ezen eredményekből következtethetünk arra, milyen is az átlagos LMP tag.

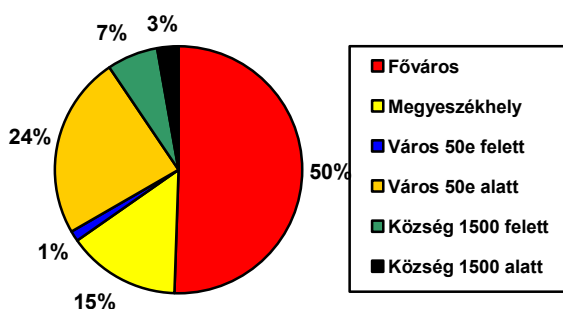

A válaszadók nemek szerinti megoszlása
1. diagramm

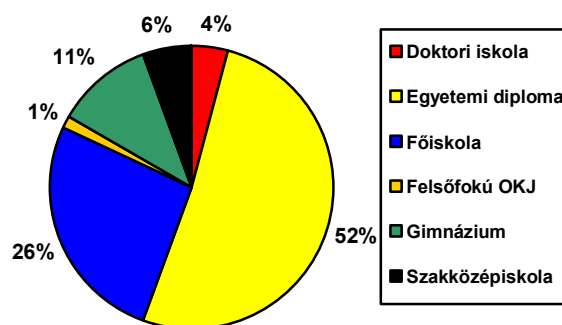

A válaszadók életkori megoszlása
2. diagramm

Nemek és életkorok szerinti megoszlásban is egyértelmű képet mutatnak a válaszadók, többségük középkorú férfi, ami hasonlóságot mutat a közvélemény szerinti tipikus LMP szavazó tulajdonságaival¹³⁵.

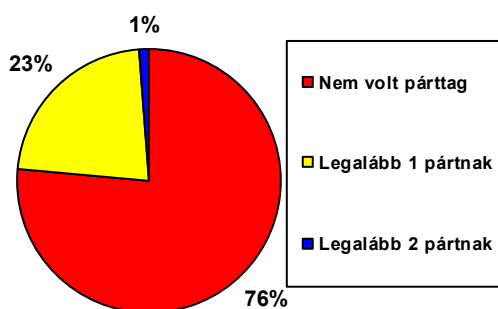
A válaszadók települési szintű eloszlása
3. diagramm

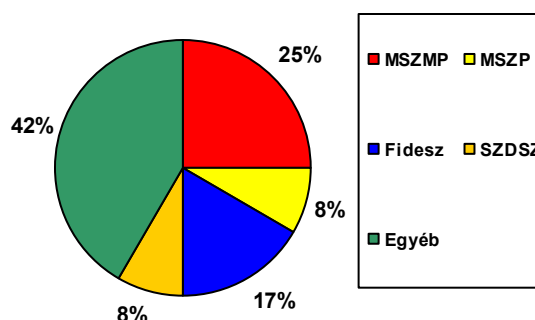
Válaszadók végzettség szerinti megoszlása
4. diagramm

A párt tagsága a települési szintű eloszlás és a végzettség tekintetében is megfelel a sztereotípiáknak, tagságának fele fővárosi és csak 10% él község szintű településen, vagyis a párt elsősorban a városi lakosságon belül tudott hálózatot építeni. A tagok 83%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel, melyhez még hozzá számolhatjuk azon 8 főt is, akik még nem rendelkeznek felsőfokú végzettséggel, de felsőfokú intézményben tanulnak. Vagyis az LMP által hirdetett értékek elsősorban a felsőfokú végzettségűeket képesek megszólítani. A tagság által átlagosan beszélt nyelvek száma 1,54, vagyis csak elvétve akadnak (a mintában 13 fő, azaz 18%), akik nem beszélnek egyetlen idegen nyelvet sem.

A tagok esetében alapvető információ, hogy milyen (tagsági) múlttal és milyen értékrenddel rendelkeznek, milyen régóta tagjai a pártnak és abban milyen szinten töltenek be szerepet. Amennyiben a volt párttagságokra koncentrálunk, az alábbi eredményekhez jutunk:

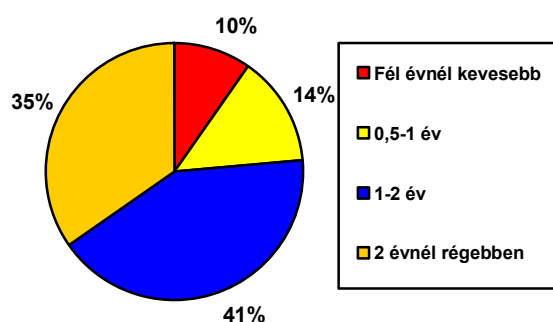
Válaszadók megoszlása korábbi párttagság alapján
5. diagramm

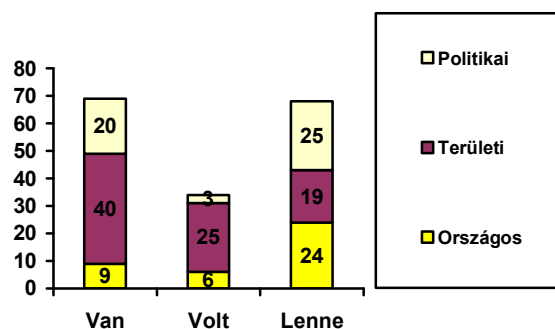
Korábbi párttagsággal rendelkező válaszadók párttagság szerinti megoszlása
6. diagramm

¹³⁵ Az LMP területi listás szavazatainak megoszlása Szegeden belül (Szabó Dániel elemzése) (http://lmpszeged.blog.hu/2010/04/15/az_lmp_teruleti_listas_szavazatainak_megoszlasa_szegeden_belul_szabo_daniel_elemzese)

A válaszadók nagy része (76%) nem volt még tagja pártnak és egyetlen válaszadó volt két pártnak tagja az LMP-t megelőzően. Akik már voltak pártnak tagjai (24%), negyedük az állampártban foglalt helyet (a múltbéli párttagság esetében nem mértem, hogy milyen pártbéli pozíciót látott el adott személy) és felük olyan pártot nevezett meg, amelyek nem jutottak be a parlamentbe (pl. 2 fő esetében a Centrum Pártot). Vagyis az SZDSZ 2.0¹³⁶ vádja a párt válaszadóira nem érvényes.

Válaszadói megoszlás párttagság ideje alapján
7. diagramm

Válaszadói megoszlás pártfunkciók szerint
8. diagramm

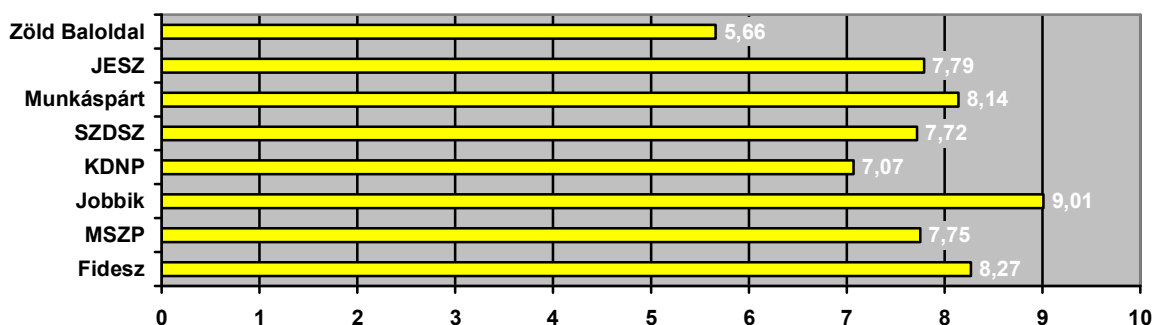
A jelenlegi tagságra vonatkozóan megállapíthatjuk, hogy nagy részük legalább egy éve a párt tagja (vagyis a 2010-es önkormányzati választásokig lett a párt tagja) és még nem töltött be pozíciót sem a pártban, sem a politikában, kivéve a területi (általában megyei vagy kerületi) szintet, viszont ennél magasabb azok aránya, akik országos és politikai területen vállalnának szerepet. A következő adatokat már az előzőekkel összefüggésben vizsgáltam.

A függelékben található első táblázat¹³⁷ felső sorában lévő kérdésekre egy 1-5-ig terjedő skálában válaszolhattak a kitöltők, az oszlopokban látható ismérvek alapján számoltam ki az általuk adott válaszok átlagát. Azok, akik már valamely más pártnak tagjai voltak, pesszimistábbak a siker tekintetében és az értékrenddel való elégedettségük is alacsonyabb annak ellenére, hogy elégedettebbnek mutatkoznak a frakcióval és a tagsággal szemben is. A pártban eltöltött idő előrehaladtával a tagok motiváltsága és aktivitása csökken a párt irányába, a tagság iránti elégedettség csökken, de a frakcióval szembeni nő, míg a többi érték láthatóan nem korreál a tagság idejével. Az országos párttagság, illetve az arra mutató igény ambivalensen befolyásolja a reflexiót, a jelenlegi és volt országos pozícióviselők aktívabb tagnak tartják magukat annál, mint akik országos pozíciót is elvállalnának, de a kilépésre való hajlandóságuk nagyobb és kevésbé bíznak a támogató bázis növekedésében. A párt nemzeti tematikáját sokkal jobban támogatják, mint azok, akik az

¹³⁶ Ifjú proletárok éneke, avagy az SZDSZ 2.0 újra támad
(http://magankozvelemeney.freeblog.hu/archives/2011/08/17/Ifju_proletarok_eneke_avagy_az_SZDSZ_20_ujra_tamad/; 2012. febr. 2.)

¹³⁷ Függelék: F/1. táblázat

országos tisztségre vágnak, a képviselői pozícióra vágyók esetében a legmagasabb a magyarság pártbéli kezelésével szemben az elégedetlenség.

Mekkora távolságot érzel magad és az alábbi pártok között? (tízes skála)
9. diagramm

A párttagok pártoktól érzett távolsága az alábbi tízes skála szerint alakult, az LMP tagjai nagy távolságot éreznek a közélet meghatározó pártjaitól (a felvételt 2011. nyarán és őszén végzetem, ekkor még nem léteztek az olyan mai erők, mint a Negyedik Köztársaság vagy a Magyar Szolidaritás Mozgalom, és a Demokratikus Koalíció sem vált ki az MSZP-ből). A Jobbikot tolerálják a legkevésbé, amit a Fidesz és a Munkáspárt követ. A legkevésbé ellenszenvesnek a Zöld Baloldal tekinthető, viszont ezen párt esetében a legmagasabb a választ megtagadók aránya, ami az eredmény bizonytalanságára enged következtetni.

Az oldalt látható táblázatból látható, hogy az LMP tagsága sem a népi/urbánus, sem a jobb/bal felosztást nem preferálja, enyhén városi és baloldali értékrendet mutat, utóbbi tekintetében nagyobb szórással.

	Átlag	Szórás	N
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	4,36	1,455	70
Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	5,96	2,089	69

	Népi (1) - Urbánus (10) értékrend
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	Pearson korreláció Signifikáns (egyoldalú) N
	-,279 ,011 68

*. 0,05 szignifikancia mellett

Bal- és jobboldaliság, valamint a népi-urbánus értékrend önbevallásának Pearson korrelációja
2. táblázat

		Fidesz	MSZP	Jobbik	KDNP	SZDSZ	Munkás párt	JESZ	Zöld Baloldal
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	Pearson Korreláció	-,498**	,025*	-,266**	-,375**	-,150**	-,116**	-,104	-,035
	Szignifikáns (egyoldalú)	,000	,418	,013	,001	,108	,173	,204	,339
	N	70	70	70	68	70	68	67	59
Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	Pearson Korreláció	,119	-,133	,003	,122	-,309	-,172	-,171	,059
	Szignifikáns (egyoldalú)	,166	,139	,489	,163	,000	,081	,087	,331
	N	69	69	69	67	69	67	65	5

*0,05 szignifikancia mellett

**0,01 szignifikancia mellett

Pártoktól való távolság hatása a népi/urbánus, jobb/bal tengelyre, tízes skálán
3 táblázat

A jobboldali önbesorolás igen gyenge szignifikanciát mutat a népibbé válással. A harmadik táblázatban azt számoltam ki, hogy a pártoktól való távolság miként befolyásolja a népi/urbánus, valamint baloldali/jobboldali önbesorolást. A pártoktól való távolság csekély mértékben befolyásolta az értékrendet, közepesen erős szignifikanciát a Jobbik mutatott, a távolság minimálisan urbánusabbá tette a válaszadót, míg a Zöld Baloldal iránti szimpátia enyhén jobbra és városi irányba tolja a válaszadót. Az alacsonyabb megbízhatóságot mutatók szerint az MSZP-t leszámítva minden párttól a távolságérzet balra tolja a válaszadót, míg a népi/urbánus tengelyen a jobboldali pártok esetén városibbá, a baloldaliak (kivéve a Zöld Baloldalt) népibbé teszik a válaszadót.

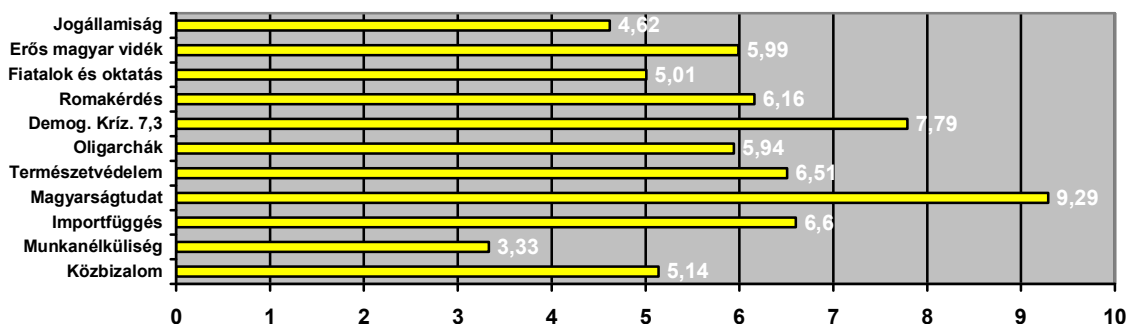
Érdekesnek tartottam megvizsgálni, hogy a lakóhely mennyiben befolyásolja az

	Lakóhely jellege	
	Főváros	Vidék
Népi/Urbánus	6,71	5,12
Baloldali/Jobboldali	4,23	4,37

Népi/Urbánus; Bal/Jobboldali önbevallás skálán átlagos értékek a lakóhely jellege alapján
4 táblázat

értékrend önbevallását, a bal/jobboldali önbevallás során nem tapasztaltam lényeges különbséget, viszont a

népies/urbánus önbevallásban a fővárosiak városiabb értékrendet vallottak vidéki párttársaiknál. A következő diagrammon a megoldandó problémák fontosság szerinti sorba állítását ábrázoltam:

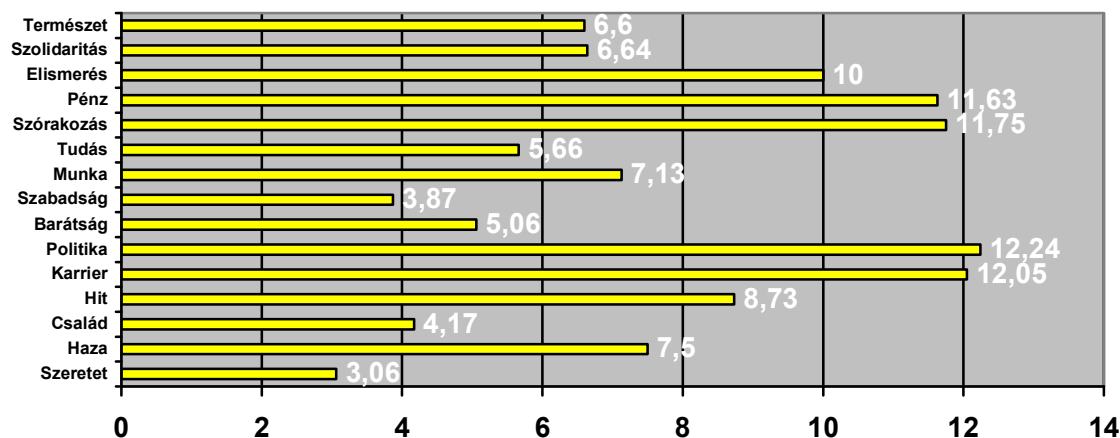

Tedd sorba, mennyire érzed fontosnak az alábbi kérdések megoldását Magyarországon?
10. diagram

12 fő tagadta meg a válaszadást vagy adott nem értékelhető választ (sorba rendezés helyett a feladatok fontosságát jelölte 1-11-ig terjedő skálán). A dolgozat témája szerint releváns nemzeti tematika kérdése a legkevésbé fontos a tagság számára, a középpontban a munkanélküliség orvoslása, a jogállam védelme és a közbizalom, valamint a fiatalok szabadidejét hasznosabbá tevő, személyiségüket jobban fejlesztő oktatás állnak. A magát ökopártként definiáló párt tagsága a „természetvédelem” feladatát a táblázat alapján a hetedik helyre sorolta átlagos, vagyis az nem tekinthető fajsúlyos problémának¹³⁸. Jellegéből

¹³⁸ Ökopárt-e az LMP? (http://noemisszio.blog.hu/2011/09/04/okopart_e_az_lmp; 2012. febr. 4.)

fakadóan a kérdőív utolsó fejezetében elhelyezett értékek sorba tételére vonatkozó kérdést is itt elemzem.

Tedd sorba az alábbi értékeket értékrended szerint!

11. diagram

A párttagok első helyen hagyományos, interperszonális értékeket, mint a szeretet, a család és a barátság jelölték meg, illetve a szabadságot, mely önállóságra és függetlenségre utaló érték, a legkevésbé a fogyasztáshoz és öncélúsághoz köthető értékeket, mint a pénz, szórakozás és karrier jelölték. Annak ellenére, hogy a természet a 11 megoldandó problémából a 8. helyen szerepelt, viszont a 15 értékből az 5. helyre sorolták, ahogyan a Haza is a 8. helyre került, míg a magyarságpolitika az utolsó helyen szerepelt a problémák között.

Hagyományos értékek	Egyetemes értékek	Teljesítmény értékek	Hedonista értékek
család, barátság, szeretet	haza, hit, szabadság, szolidaritás, természet	karrier, munka, tudás, elismerés, politika	szórakozás, pénz
4,09	6,68	8,75	11,69

Értékek kategóriáinak átlaga 15 db esetén

5. táblázat

Ha összegzem az értékek eloszlását a Schwarz-kutatások csoportjait felhasználva¹³⁹, a tagság az értékcsoportokat az előző

oldalon található táblázat szerinti átlagban választotta. A párt tagsága a hagyományos és az egyetemes értékeket előbbre helyezte a teljesítmény és hedonizmus alapúaknál¹⁴⁰. A fejezet utolsó táblázatában a későbbi eredmények vizsgálatához tisztáznom, hogy a vallott értékrend, illetve az SZDSZ-től érzett távolság miként befolyásolja a párt magyarságpolitikájával való egyetértés.

¹³⁹ Kamarás Iván: Érték; értékelés és értékrend (szociológiai és szociálpszichológiai szempontból) (http://www.metaelmelet.hu/pdfek/tanulmányok/ertek_ertekeles.pdf; 2012. febr. 20.); 4. o.

¹⁴⁰ A pénzt eszköz-értékként kezeltem, ezért a hedonizmushoz soroltam, mivel termékekre váltható át, a szeretetet pedig hagyományos értéknek vettem, mivel az véleményem szerint elválaszthatatlan a családtól és a barátságtól.

		Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	SZDSZ-től való távolság
Elégedett a párt magyarságpolitikájával?	Pearson Korreláció	,020	,141	-,078
	Szignifikáns (egyoldalú)	,436	,126	,258
	N	69	68	71

*0,05 szignifikancia mellett

Párt magyarságpolitikájával egyetértés értékrend alapján, ötös skála
6. táblázat

A párt magyarságpolitikájával jobban egyetértének a városi érzelműek és az SZDSZ-hez közel állók.

A kérdőíves kutatás felvezető fejezetéből megállapítható, hogy a párt tagságának nagy része középkorú, magasan kvalifikált fővárosi férfi, aki még nem volt tagja pártnak. 76%-uk legalább egy éve tagja a pártnak és legfeljebb területi tisztséget töltenek be, miközben az országos szint a legvonzóbb a tagság számára. Vizsgáltam a párt „lelkiállapotát”, úgy találtam, hogy a területi szint optimistább az országosnál, a korábbi párttagság és a pártban eltöltött idő csökkenti a bizalmat a fejlődésre, viszont bizakodóbbá tesz a tisztségviselők iránt. A tagság általános értékrendjében a „zöld” jegyek nem domináltak, a pártelit kommunikációjában fontos ökopártiság a tagok 26%-ánál szerepelt az első 4 helyen a 11-ből, a tagság inkább demokrata és szociálisan érzékeny, kifejezetten a centrumba sorolja magát és nagy távolságot érez a többi párttól. Ezt befolyásolja, hogy adott tag inkább vidékinek vagy városinak, illetve jobb- vagy baloldalinak vallja magát, minimális többségben vannak az önmagukat urbánusnak vallók és a baloldaliak. Az SZDSZ-hez fűződő viszont minden esetben meghatározó, az azt jobbal elfogadók baloldalibbak és urbánusabbak, mint az azt elutasítók. Mivel ezen tényezők meghatározónak bizonyultak, a további fejezetekben ezek felhasználásával kategorizálom a tagságot. A magyarságtudatot a párt tagsága a legkevésbé érzi fontosnak, az önmagát népinek vagy jobboldalinak vallók ezt átlagosan egy értékkel előre helyezik a megkérdezettek összessége által adott átlagnál (9,29).

III. 2. 2. Nép és Nemzet

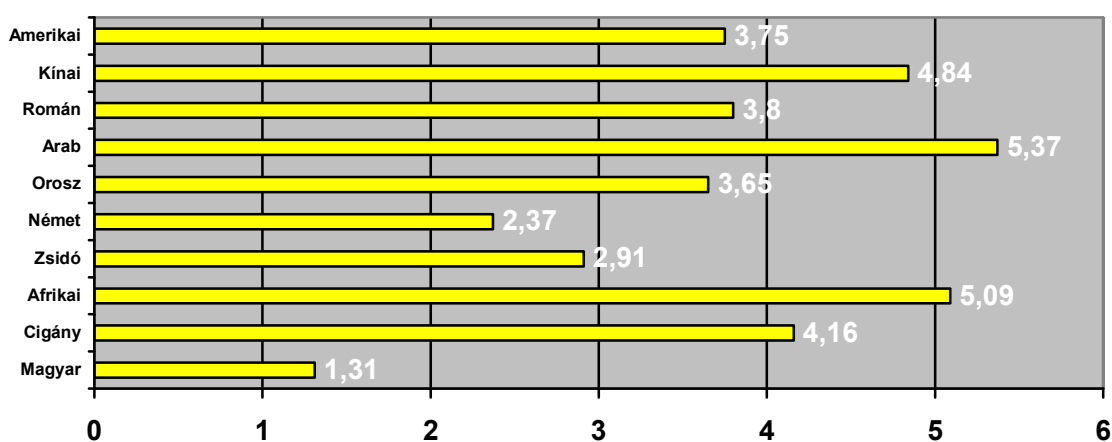
Ezen fejezet azon elemeket vizsgálta, hogy a tagság mely népcsoportoktól, emberi gyűjtőfogalmakról miként vélekedik, kiket tart a nemzet részének, illetve, hogy mely földrajzi egységekhez miként kötődik és mely nemzethez, magyar kultúrához köthető állításokkal ért egyet. Ezen kérdések kidolgozásához felhasználtam a Csepeli György és mtsai által kutatott¹⁴¹

¹⁴¹ Csepeli György – Örkény Antal – Székelyi Mária: Nemzeti érzés és európai identitás (Arktisz Kiadó; Budapest [2007])

ISSP kutatás kérdéseit, valamint a Csepeli György - Örkény Antal-féle Nemzetek egymás tükrében: Interetnikus viszonyok a Kárpát-medencében könyv határon túli magyarokat és többségi nemzetet összehasonlító kutatásában használt állításokat¹⁴².

A párt nemzetiségekhez való viszonya

A párt tagságának kiemelkedő hányada vallotta magát magyarnak (94,4%), egy fő vállalt kettős identitást (magyar és sváb), egy fő svábot (a kitöltők a sváb és nem a „német” szót használták) és két fő nem válaszolt a kérdésre. Átlagosan 0,45 nemzetiségi felmenő jutott egy tagra¹⁴³. Két fő számolt be 3, illetve 4 nemzetiségi felmenőről, két fő két-két nemzetiségiről, 22-en pedig egy-egy személyről.

Mekkora távolságot érzel magad és az alábbi nemzetiségek között?, tízes skálán
12. diagram

A fenti kérdésben azt vizsgáltam, hogy átlagosan egy tag mekkora távolságot érez bizonyos népektől, nemzetiségektől és emberekre vonatkozó gyűjtőfogalmaktól¹⁴⁴. A tagok számára a távolságérzetében a fizikai távolság viszonylag kevés szerepet játszott, a romák sokkal távolabbinak bizonyultak, mint az oroszok, románok vagy amerikaiak, a tagság nagyobb kulturális szakadékot lát a romák és maguk, mint pl. maguk és a zsidóság között. A hagyományosan távoli társadalmaktól (afrikai, arab és kínai) az LMP tagsága is távolságot tart, de nem kiemelkedő szinten.

A függelék második táblázatában¹⁴⁵ a jobb és baloldaliság, a népi és urbánus megoszlás, a nemzetiségi felmenők megléte és az SZDSZ-től vélt távolság nemzetiségektől vált távolsággal való összefüggéseit kutattam. Az általában sztereotípiákkal bélyegzett

¹⁴² Interetnikus viszonyok a Kárpát-medencében, 1997. Erdélyi magyar adatbázis /kérdőív (<http://kutasok.adatbank.transindex.ro/download/kerdoiv19.pdf>; 2012. márc. 12.)

¹⁴³ A kérdés során elsősorban az első felmenői szintre gondoltam, a pontatlan megfogalmazás okán volt válaszadó, aki a dédnagyszülőikig visszament

¹⁴⁴ Azok válaszát, akik minden népcsoportot ugyanazon távolságra helyeztek, válaszukat nem megtagadásként, hanem a kérdés fajsúlytalanná tételeként értelmeztem, így az ő válaszaikat is bevontam az értékelésbe.

¹⁴⁵ Függelék: F/2. táblázat

csoportok esetén, mint a romák, afrikaiak, kínaiak, arabok, a városi érzelműek bizonyultak távolságtartóbbnak. A roma-magyar konfliktusok gyújtópontjai vidéki települések¹⁴⁶, ezzel ellentétben áll, hogy a vidéki és semleges érzelműek éreznek kisebb távolságot a romákhoz képest, ezért megvizsgáltam, hogy az előző fejezetben tárgyalt „romakérdés” besorolása, a település mérete és a romáktól való távolságtartás korrelációban áll-e.

		Romaügy fontossága (sorrend)	Település nagysága
Cigányoktól érzett távolság	Pearson Korreláció	,109	,225
	Szignifikáns (egyoldalú)	,181	,029
	N	72	72

*. 0,05 szignifikáció mellett

Romáktól érzelt távolság tízes skálán a lakóhellyel és a romakérdés fontosságával összefüggésben
7. táblázat

A romaügy kiemelt kezelése gyenge szignifikanciával növeli a romáktól érzelt távolságot, a település nagysága ezt jelentősen növeli, nagyon alacsony szignifikanciával.

Finomítás után azt tapasztalhatjuk, hogy a megyeszékhely bizonyult a legkevésbé toleránsnak, a Nemzeti Család- és Szociálpolitika Intézet kutatása¹⁴⁷ hasonló eredményre jutott a településméret és etnikai feszültség összefüggésében, 1999-ben a romák 30,4%-a élt vidéki városokban és a megyeszékhelyek jellemzően a roma migráció célállomásainak számítottak a szebb élet reményében.¹⁴⁸ Romák esetében rákérdeztem az ő nemzetietlenségükre a kérdőívben, vagyis a magyar nemzetből való kirekeszthetőségükre, ötfokú skálán átlagosan 1,71 volt nemzetietlenségük mértéke, a tagság nem tartja őket nemzetietlennek, az értékrend szerinti bontást a függelék harmadik táblázata tartalmazza.¹⁴⁹ A romákat elsősorban a népi/urbánus vitában semlegesek és a magyarságpolitikával elégedettek tartották nemzetietlennek. Könnyen magyarázhatónak tűnik a zsidóság és a németek közelebbinek érzése a városias szemléletűeknél, a németek a kitelepítéseket megelőzően a bányavárosok és a polgárság meghatározó elemei voltak¹⁵⁰, ahogyan a zsidóság is főként a városokban, a polgári körökben vállalt szerepet¹⁵¹, vagyis a jelenlétüknek hagyománya van. A főként kiskereskedelemmel és szállítmányozással foglalkozó kínaiak 82%-a Budapesten él¹⁵², így ezért érdemesnek találtam összevetni a fővárosiak megállapítását a többi válaszadóéval.

¹⁴⁶ A legközismertebb példák Olaszliszka és Tiszavasvári, ahol Szögi Lajos halálát követően erős Jobbik bázis alakult ki, Gyöngyöspátán pedig a hónapokig elhúzódó konfliktusból szintén a Jobbik kovácsolt politikai tőkét

¹⁴⁷ Koós Bálint – Tóth Krisztina – Virág Tünde: Az esélyegyenlőségi célcsoportok területi eloszlásának vizsgálata (http://ncsszi.hu/download.php?file_id=1053); 51-53. o.

¹⁴⁸ Cserti Csapó Tibor: Területi-szociológiai jellemzés a Magyarországi cigány népesség körében (http://nevtud.btk.pte.hu/files/tiny_mce/Romologia/Kutatas%20-%20Fejleszt/Tibor_Cserti_Csapo_Territorial_sociology.doc; 2012. febr. 5.)

¹⁴⁹ Függelék: F/3. táblázat

¹⁵⁰ Sasné Grósz Annamária: Az etnikai marketing lehetőségei a magyarországi német nemzeti kisebbség körében – Doktori értekezés (Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr [2011]); 79. o.

¹⁵¹ Kubinszky Judit: Politikai antiszemitizmus Magyarországon (1875.1890); 42. o.

¹⁵² Dr. Irimiás Anna: Az új kínai migráció – a Budapesten élő kínai közösség = Statisztikai Szemle 87. évfolyam 7-8. szám [2009] pp 828-847. o.

Lényeges eltérés nem mutatkozott, a fővárosiak átlaggal szinte megegyező (4,79) toleranciát mutatnak. A nemzetiségi felmenők nem tesznek általánosan rokonszenvezőbbé vagy távolságtartóbbá. Akik rendelkeznek nemzetiségi felmenőkkel, sokkal nagyobb távolságot éreztek az afrikaiaktól, a cigányoktól, a románoktól, az oroszoktól és az amerikaiaktól, mint a csak magyar identitású felmenőkkel rendelkezők, míg a zsidókkal és arabokkal sokkal jobban rokonszenveznek. A németekhez jobban közelítenek, a magyaroktól és a kínaiaktól kicsit nagyobb távolságot érznek. A válaszadók főként sváb felmenőkről számoltak be, ez magyarázza a németekhez való közeledést, de a zsidóság és az arabok irányába érzett távolság különbözőségét nem. Mivel mindkét kisebbség, nép esetében kiemelkedő a vallás szerepe, egy későbbi, értékrendet kifejező sorrendbetevős kérdésre utalva megvizsgáltam, hogy a hit, a vallásosság befolyásolja-e az arabok és zsidók felé érzett távolságot. A kapott eredmények alapján azt mondhatjuk, hogy azon LMP tagságán belül a vallásosság növekedése az említett népcsoportoktól vélt távolság növekedésével is jár, gyenge szignifikanciával. Végül ezen

		Arab	Zsidó
Hit	Pearson Korreláció	-,093	-,115
	Szignifikancia (egyoldalú)	,220	,170
	N	71	71

**Zsidóságtól és araboktól érzett távolság vallásosság alapján,
tíz-es skálán
8. táblázat**

kérdés keretében vizsgáltam, hogy az SZDSZ megítélése miként befolyásolja a nemzetiséghez való közeledést¹⁵³. A függelék második táblázatának utolsó

oszlopából megállapítható, hogy az SZDSZ-hez fűződő viszony sokkal jobban befolyásolta távolságérzetet, mint a népi/urbánus értékrend, a bal- és jobboldaliság vagy a nemzetiségi felmenők léte. Az SZDSZ-szel szimpatikussága növeli a távolságot a magyarokkal és romákkal szemben, viszont radikálisan befolyásolja az amerikaiak elfogadását, a liberális pártot kedvelők sokkal közelebb érzik magukat az amerikaiakhoz. Minden további esetben egy furcsa minta alakult ki, a semlegesek és az SZDSZ-t elutasítók körülbelül azonos véleményen vannak, míg az SZDSZ-hez közel állók közelebbre helyezték őket a skálán, különösen az afrikaiakat, zsidókat és románokat. A bevándorlók esetében vizsgáltam¹⁵⁴, hogy a különféle nemzetiségiectől érzett távolság befolyásolja-e nemzetietlenségüket, illetve összefüggésben áll-e a kizárás a munkahelyek elvesztésének félelmével.

¹⁵³ Az előző fejezetből láthattuk, hogy az LMP parlamenti munkája során kénytelen tisztázni, hogy nem az SZDSZ utódpartja és ideológiájának örököse, bizonyítandó a tagság is 7,72-es távolságot érez a párttól a tízes skálán és az SZDSZ szimpátia komoly befolyással bír a baloldaliságra és a városiasságra

¹⁵⁴ A magyarországi bevándorlók körében jelentős a szomszédos országokból (pl. Románia és a volt jugoszláv tagállam) bevándorló határon túli magyarok és az Európán kívüli migráció is.

		Afrikai	Arab	Kínai	Bevándorlók kizorítják a munkaerőt
Bevándorlók nemzetietlensége	Pearson Korreláció	,366**	,245	,228	,103
	Szignifikáns (egyoldalú)	,001	,022	,030	,201
	N	69	68	69	68

** 0.01-es szignifikancia esetén

* 0.05-es szignifikancia esetén

Bevándorlók nemzetietlensége bevándorlók kultúrájától való távolsággal és a munkahelyféléssel összefüggésben, ötös skálán
9. táblázat

Láthatjuk, hogy a jóléti sovinizmus, az állások külföldiek általi betöltésétől való félelem következetesen megnöveli a bevándorlók nemzetből kizárását, ahogyan a tipikusan „bevándorló arcú” embercsoportoktól való távolságtartás is megnöveli a kirekesztésre hajlandóságot, a kínaiak esetében ez csak a nagy távolságérzet esetében következik be¹⁵⁵. A bevándorlókkal szemben a népi érzelműek a legelutasítóbbak¹⁵⁶.

Nemzeti büszkeség és földrajzi kötődés

Az etnocentrikus állításokkal és populista kijelentésekkel való egyetértést vizsgáltam a függelék 4. táblázatában¹⁵⁷, ezek olyan állítások, melyeknek megcáfolásával vagy megerősítésével az LMP párt országos kommunikációra jogosult szervei nem vagy csak keveset foglalkoztak. Az LMP tagok alapvetően a választási programokban és alapító iratokban foglaltak szerint válaszoltak, az etnocentrikus, populista szövegeket elutasították, nem értékelték túl a magyarság szerepét. Nem láttak ellenséget sem az Európai Unióban, sem a bevándorlóban, a multikulturalizmust támogatták. A párt nagy része érzi úgy, hogy nem vagyunk képesek túllépni a múlt árnyékain.

Az egyetértés vizsgálatakor kapott eredmények¹⁵⁸ nem mutatnak egységet, a párt nemzeti tematikájával egyet nem értők¹⁵⁹ mindig leszakadnak a többségtől, függetlenül attól, hogy az demokratikusabb (kultúra, vezető szerep, EU) vagy nemzetállamibb (magyar föld és magyar államfő) véleményt alkot. A magyarságot érintő összetartozás kérdésekben és az Európai Unió bírálatában a népiek voltak nemzetállami felfogást képviselők, viszont a magyar föld kérdésében ambivalens, hogy a vidéki szemléletűek a legtoleránsabbak a külföldiekkel, bevándorlókkal szemben. Sok esetben a semlegesek tűntek a legszigorúbbnak, pl. a magyar államfő és a magyar kultúra kérdésében, a sokszínűség esetén az urbánusok voltak a legkevésbé megengedők. A jobboldali érzelműek az összeesküvés, az államfő és a magyar föld kérdésében voltak a legradikálisabbak, viszont Európa megítélésében és a vezető

¹⁵⁵ A kérdés arra nem vonatkozott, hogy a fent említett csoportok önmagukat a magyar nemzet tagjaként definiálják-e.

¹⁵⁶ Függelék: F/3. táblázat

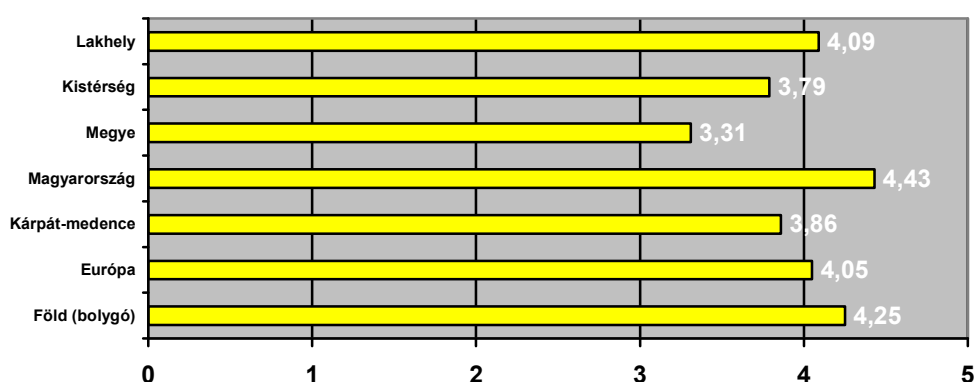
¹⁵⁷ Függelék: F/4. táblázat

¹⁵⁸ Leszámítva a szomszédos országokra vonatkozó konspirációt, melyet a tagság elutasít.

¹⁵⁹ A 14. táblázatból szerint alattuk baloldali és SZDSZ-től nagy távolságot érzőket kell érteni.

szerepben itt is a semlegesek mutatkoztak a legetnocentrikusabbnak. Vagyis az LMP-n belül ezek az érzelmek, önbevallások kevésbé alkotnak szilárd csoportokat, akik azonos véleményen volnának etnocentrikus kérdésekben.

Vizsgáltam az ISSP II. nemzeti identitás kérdőíve alapján¹⁶⁰ a tagok kötődését a különféle földrajzi szintekhez. Mivel az LMP alap identitásképző eleme a környezetvédelem, a „Földet” is bevettem a kategóriák közé¹⁶¹. Európa a demokrácia és nyugat, Magyarország és a Kárpát-medence a nemzeti érzelmek, a lakóhely, közvetlen környezet a párt által a parlamenti felszólalásokban és alapító dokumentumokban is hangsúlyozott szubszidiaritás elve, valamint a helyi termékek és önellátás szimbóluma.

Földrajzi szintekhez való közelség ötös skálán
13. diagram

Az LMP tagsága vonzódik valamennyi földrajzi szinthez, a leghangsúlyosabb Magyarország, a tagság előbbre helyezi az országot Európához képest. A Kárpát-medence elfogadottsága arra utal, hogy a tagság kötődik a határon túli magyarsághoz és magához a régióhoz, de a lakóhelyet hangsúlyosabbnak tartják, a párt tagsága összhangban van az alapító nyilatkozat értékrendjével. Elsőként az értékrend tükrében vizsgálom a különféle szintekhez kötődést, majd részletesebb elemzést végzek a kérdőív más kérdéseivel.

		Lakhely	Kistérség	Megye	Kárpát-medence	Magyarország	Európa	Föld
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	Pearson Korreláció	,202	,065	-,097	-,238	,004	-,139	,193
	Szignifikancia (egyoldalú)	,051	,300	,218	,025	,487	,125	,055
	N	67	68	67	69	70	70	70
Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	Pearson Korreláció	-,118	-,220	-,121	,110	-,127	,198	-,149
	Szignifikancia (egyoldalú)	,173	,037	,168	,187	,150	,052	,112
	N	66	67	66	68	69	69	69

** .0,01-es szignifikancia mellett
* .0,05-es szignifikancia mellett

Földrajzi szintekhez kötődés ötös skálán, értékrend alapján
10. táblázat

¹⁶⁰ ISSP 2003 magyar kérdőív (http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TDATA-F64/kerdoiv/kerdoiv/f64_kerd.pdf; 2012. márc. 12.)

¹⁶¹ Úgy vélem, egy ökopártnak a Földet közel kell éreznie magához.

A jobboldaliság növeli a lokális kötődéseket, valamint a bolygóhoz, mint ökopárt számára lényeges földrajzi szint szimpatikusságát, a baloldalisághoz való közeledés a Kárpát-medencéhez és az Európához kötődést befolyásolja, alacsony szignifikanciával. A népiesség hasonló eredményt mutat az előbbihez, a vidékies érzelműek a közelebb eső földrajzi szinteket preferálják.

A lakóhely megítélését vizsgáltam a település nagysága szerint a községekben élők jobban kötődnek lakhelyükhöz (4,25), mint a fővárosiak (4,13) vagy a városlakók (3,84). A kistelepülés közösségi jellege, a megyeszékhely és főváros pedig országos és megyei szerepéből fakadóan adhat lehetőséget az identitásképzésre, ennek megmagyarázására a dolgozatban nem vállalkozom. A lokális kötődéssel megjelenik a párt ököpolitikája szerint fontos helyi termékekhez és magyar földhöz való viszonya. A függelék 6. táblázatában¹⁶² látható, hogy a párt magyarságpolitikájával kevésbé elégedettek és a népi érzelműek számára a magyar nemzeti vagyon kiárusítása komoly szerepet kapott a nemzetietlenné nyilvánítás kritériumai között.

		„Magyar föld és víz a magyaroké”	Helyi (1) vagy magyar (10) termék	Erős vidék, mint megoldandó probléma sorrendbeli helye
Nemzetietlen, aki a magyar terméket külföldön eladja	Pearson Korreláció	,401**	-,220*	-,225*
	Szignifikáns (egyoldalú)	,000	,035	,032
	N	67	69	69
Nemzetietlen, akik eladják a magyar földet	Pearson Korreláció	,437**	-,151	-,265*
	Szignifikáns (egyoldalú)	,000	,107	,014
	N	67	69	69

** 0,01 szintű szignifikáns esetén

* 0,05 szintű szignifikáns esetén

Magyar földet és helyi terméket kiárusítók nemzetietlensége, ötös skálán

11. táblázat

A magyar termékeket kiárusítók nemzetietlenségét vonzza a magyar föld iránt érzett etnocentrikus gondolkodás, viszont a Kárpát-medencei kötődés más kérdések vizsgálatára ad lehetőséget, a kérdőívben számos kérdésben említettem meg a határon túli magyarságot és a trianoni békeszerződést.

		Trianon emléknapot érdemelt	Autómatica szimbólum	„E a nép múltjában él”	Elégedett a párt magyarságpolitikájával?
Kárpát medence	Pearson Korreláció	-,222*	,006	,040	,127
	Szignifikáns (egyoldalú)	,031	,480	,374	,147
	N	71	70	69	70

* 0,05 szintű szignifikáns esetén

A Kárpát-medencei kötődés hatása más állításokra és szimbólumokra, ötös skálán

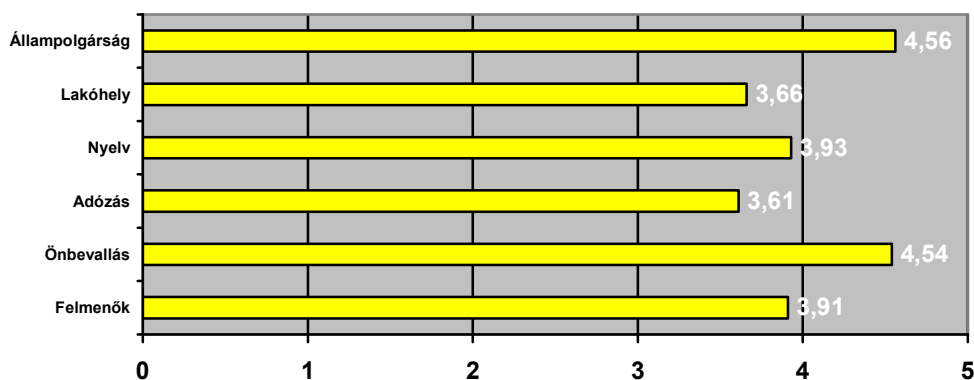
12. táblázat

A Kárpát-medencéhez azok kötődnek elsősorban, akik elégedettek a párt magyarságpolitikájával, míg a Trianon emléknappal egyetértők kevésbé kötődnek ehhez a

¹⁶² Függelék: F/6. táblázat

földrajzi egységhez. Érdekes módon azok esetében is pozitív korreláció figyelhető meg, akik szerint a magyar nép a múltjára túlzottan erősen koncentrált.

A párt és a nemzethez tartozás kritériumai

Mennyire tartod az alábbiakat a magyar nemzet részének?, ötös skálán

13. diagram

Az LMP-ben általánosan a leginkább kultúrnemzeti és államnemzeti elem¹⁶³, az önbevallás és az állampolgárság volt a legelfogadottabb, a jus sanguinis, a vérségi kötelék és a nyelv másodlagos szerepet töltött be, a leginkább államnemzeti, jus soli felfogást közvetítő lakóhely harmadlagos szerepet töltött be a megítélésben. Csepeli és mtsai. országos reprezentatív mintán azt tapasztalták, hogy a magyar lakosság számára általában a felmenők meghatározóak és az önbevallás súlya az LMP-ben tapasztalhatónál alacsonyabb¹⁶⁴.

		Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	SZDSZ-től érzett távolság	Nemzetiségi felmenők száma	Kárpát medence
Állampolgár	Pearson Korreláció	,063	,034	,082	,044	,082
	Szignifikáns (egyoldalú)	,304	,390	,248	,357	,248
	N	69	70	72	72	71
Lakóhely	Pearson Korreláció	-,065	,024	,009	-,097	,337
	Szignifikáns (egyoldalú)	,299	,424	,472	,210	,002
	N	68	69	71	71	70
Nyelv	Pearson Korreláció	-,016	-,045	,083	-,053	,166
	Szignifikáns (egyoldalú)	,448	,356	,244	,331	,083
	N	69	70	72	72	71
Adózás	Pearson Korreláció	,177	,126	-,033	-,137	,165
	Szignifikáns (egyoldalú)	,074	,152	,393	,128	,086
	N	68	69	71	71	70
Önbevallás	Pearson Korreláció	,065	,101	,066	-,062	,027
	Szignifikáns (egyoldalú)	,298	,203	,291	,303	,412
	N	69	70	72	72	71
Felmenők	Pearson Korreláció	-,116	,011	,189	-,091	,108
	Szignifikáns (egyoldalú)	,174	,465	,057	,225	,187
	N	68	69	71	71	70

** . 0,01 szintű szignifikáns esetén

* . 0,05 szintű szignifikáns esetén

A magyar nemzet részéhez tartozás kritériumai, ötös skálán

13. táblázat

¹⁶³ Csepeli György, Örkény Antal: Nemzetek egymás tükrében. Interetnikus viszonyok a Kárpát-medencében (Balassi Kiadó; Budapest [2002]); 55-56. o.

¹⁶⁴ Csepeli György – Murányi István – Pražák Gergő: Új tekintélyelvűség a mai Magyarországon (Aperion Kiadó; Budapest [2011]); 80. o.

Az „egyéb” kategóriába írtak kivétel nélkül kultúrnemzeti felfogást tanúsítanak, pl. „ki szívében magyar”, „Akik a magyar kultúrát értékekkel töltik fel”, de a magyar nemzetiségeket, mint kategóriát is jelölte két fő.

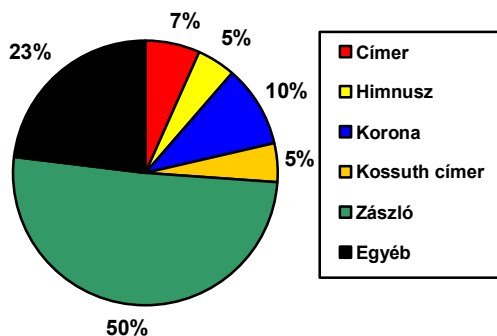
Az állampolgárság minden skála értékének növekedése esetén minimális pozitív korrelációt mutat. A lakhely kritériumát nagyban befolyásolta, hogy a kitöltő mennyire kötődött a Kárpát-medencéhez. Szintén ez bizonyult meghatározónak a nyelv esetében, ők a magyar nyelven beszélőket inkább tartják a magyar nemzet részének. Adózás tekintetében a városiasság, a jobboldaliság és a nemzetiségi felmenők hiánya bizonyult döntőnek, míg az önbevallást a baloldaliak utasították el elsősorban. A vérségi köteléket a népiek utasították el leginkább és a Kárpát-medencéhez kötődők támogatták, mint szempontot.

III. 2. 3. Történelmi személyek, események, értékek

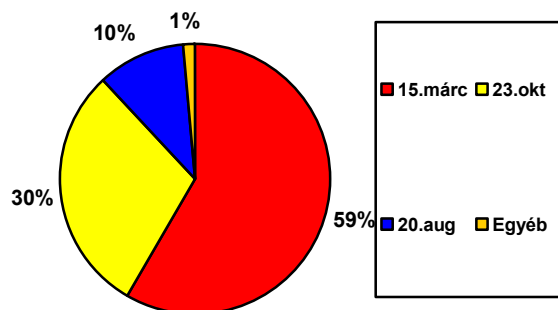
Míg az előző fejezetben a jelen összefüggéseit tárgyaltam és részben összekötöttem az e fejezetben tárgyaltakkal, most a múlt elemeihez fűződő viszonyát vizsgálom a tagságnak. A főként demokratikus tematikát előtérbe helyező pártok a múltnak kevesebb jelentőséget tulajdonítanak, történelmi személyekhez fűződő viszonyukat jelenbe helyezett értelmezésük jellemzi, ezért az LMP pártelitjének retorikáját nem is jellemezte történelmi személyek és események fogalomtárba emelése.

Nemzeti ünnepek és szimbólumok

A kérdőív fejezetének elején nyitott kérdésként tettem fel a legkedvesebb szimbólum és ünnep kérdését. Azokat a válaszokat, melyek legalább a 5%-os gyakoriságot (3db) nem érték el (a válaszmegtagadókkal együtt), az „egyéb” kategóriába soroltam. Míg az ünnepek közül 89% két lehetőség közül választott, a szimbólumok között kiemelkedően magas az „egyéb” kategória, melybe 1, esetleg 2 jelölést kapott szimbólumok kerültek, mint pl. a rubik kocka, a huszár vagy a trikolor.

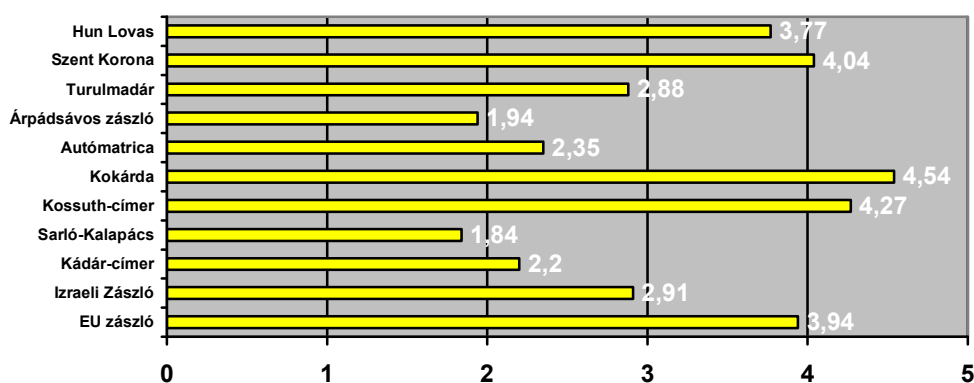
Legkedveltebb szimbólum?
14. diagramm

Legkedveltebb ünnep?
15. diagramm

A függelék hetedik táblázata¹⁶⁵, mely a korábban is alkalmazott összehasonlítási kategóriákat alkalmazza, sajátságos a szabad kitöltési lehetőség miatt, az adott ünnep és szimbólum értékekre gyakorolt hatását mutatja be. A Himnusz kifejezetten jobbra, népi irányba és az SZDSZ-től távolra tolta a kitöltőket, míg a jelenlegi címer kifejezetten az SZDSZ-hez közel állóknak volt szimpatikus. A Kossuth-címer ennél jóval baloldalibb értékűnek mutatkozott.

A következő kérdésben azt vizsgáltam, hogy a kitöltők vizuálisan megjelenített szimbólumokra milyen érzelmi kötődéssel válaszolnak, többségük a magyar kultúrából, illetve a hazai nemzeti retorikából kiemelt elem.

Milyen színezetű érzelmeket váltanak ki belőled? (+/-)

16. diagram

A párt tagsága a legpozitívabban a forradalmak alatt használt Kossuth-címet (korona nélküli kiscímet), a szintén forradalmi eredetű, ám 2002-ben a Fidesz által választási célokat szolgáló¹⁶⁶ kokárdát, valamint a legfontosabb magyar szent ereklyét, a Szent Koronát értékelte¹⁶⁷, az európai normákat és emberi jogokat, a gazdasági és közigazgatási egységet jelképező uniós zászló csak ezek után következett. Az angyalos közép címer a magyar királyi címeren túl a volt honrészeket is magába foglaló, vagyis irredenta jellege ellenére sem volt ellenszenves a párt tagjai számára, megelőzve a többnyire semlegesnek ítélt izraeli zászlót. A szélsőségekhez (kommunizmus, illetve Jobbik) köthető jelképek, a hun lovast leszámítva, ellenérzéseket keltettek a válaszadókban. Csepeli és mtsai. kutatása során, országos reprezentatív mintán szinte megegyező sorrendiséget tapasztalt a jelképek között.¹⁶⁸

A függelék nyolcadik táblázatában¹⁶⁹ az látható, hogy az értékrend miként befolyásolja az értékelést. A népiek a keményebb nemzeti jelképekkel, mint a

¹⁶⁵ Függelék: F/7. táblázat

¹⁶⁶ Szabó Ildikó: Nemzet és szocializáció (L'Harmattan Kiadó; Budapest [2009]) 315. o.

¹⁶⁷ Nemzeti jelképeink ([http://www.sarkadi-](http://www.sarkadi-konyvtar.hu/digi_konyv/pages/helytortenete/001_nemzeti_jelkepeink.htm)

[konyvtar.hu/digi_konyv/pages/helytortenete/001_nemzeti_jelkepeink.htm](http://www.sarkadi-konyvtar.hu/digi_konyv/pages/helytortenete/001_nemzeti_jelkepeink.htm); 2012. febr. 22.)

¹⁶⁸ Csepeli György – Murányi István – Prazsák Gergő: Új tekintélyelvűség a mai Magyarországon (Aperion Kiadó; Budapest [2011]); 88. o.

¹⁶⁹ Függelék: F/8. táblázat

kerecsensólyom, az árpádsávós zászló, a matrica és az angyalos címer megengedőbbek, viszont a Kádár-címet is a népiek fogadják el leginkább. A városiasak az izraeli zászlóval az uniós zászlóval és sarló-kalapáccsal voltak megengedőbbek az átlagnál. A semlegesek a hun lovast, a koronát és a kokárdát fogadták el leginkább. A baloldaliak negatívabban ítélték meg a történelmi jelképeket, mint a semlegesek és a jobboldaliak, a középcímet és a történelmi Magyarországot ábrázoló autósmatricát a semlegesek fogadták el leginkább. A forradalmi és szocialista jelképek iránt a jobboldaliak voltak a legkevésbé toleránsak, a kokárdát, a Kossuth-címet és a sarló-kalapácsot a baloldaliak, a Kádár-címet a semlegesek fogadták el leginkább. Az izraeli és uniós zászlót a jobboldali orientáltság vonzóbbá tette. A szocialista és európai jelképek iránti közeledéssel jár az SZDSZ szimpátia, a forradalmi szimbólumok közül a kokárdát jobban, a Kossuth-címet kevésbé kedvelik a párttal szimpatizálók. A történelmi jelképek közül a hun lovassal a párthoz közelebb állók szimpatizáltak, a Szent Korona esetében a semlegesek álltak a szimbólumhoz a legközelebb, a többi esetben viszont az SZDSZ-től távol állók számoltak be szimpátiáról.

Egy etnocentrikus és egy kritikus állítással való egyetértéssel, illetve és a Horthy-korszak megítélésével való összefüggésben vizsgáltam a történelmi jelképekkel való szimpátiát az alábbi táblázatban:

		Hun lovas	Turul	Szent Korona	Árpádsáv	Angyalos címer	Autómatrica
Horthy-korszak megítélése	Pearson Korreláció	,237	,148	,127	,075	,242	-,060
	Szignifikáns (egyoldalú)	,061	,172	,205	,319	,059	,352
	N	44	43	44	42	43	43
„A magyar kultúra nélkül sehol sem tartana a Kárpát-medence”	Pearson Korreláció	,093	,185	,257	-,013	,097	,125
	Szignifikáns (egyoldalú)	,220	,063	,015	,459	,212	,150
	N	71	70	72	70	70	71
„Ez a nép múltjában él”	Pearson Korreláció	-,015	-,252	,121	,003	-,019	,209
	Szignifikáns (egyoldalú)	,452	,019	,160	,489	,438	,042
	N	69	68	70	68	68	69

** . Korreláció 0,01 szignifikancia mellett

* . Korreláció 0,05 szignifikancia mellett

Jobboldali szimbólumok megítélése más állításokkal összefüggésben, ötös skálán

15. táblázat

A Horthy-korszakra jellemző volt a múltromantika¹⁷⁰, ezért ezt is független változóként alkalmaztam. Nem csak a mérték, hanem a pozitív és negatív megítélés is beletartozott a tagok által adandó értékelésbe. Minél pozitívabb szerepet és nagyobb jelentőséget tulajdonított valaki a magyar történelem ezen fejezetének, annál pozitívabban értékelte a jobboldali szimbólumokat, különösen a hun lovast és az angyalos középcímet. A magyar kultúra etnocentrikus állításával való egyetértés a korona iránt tette rokonszenvezővé a

¹⁷⁰ Bárdi Nándor - Fedinec Csilla - Szarka László (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században (Gondolat Kiadó - MTA Kisebbségkutató Intézet; Budapest [2008]); 84.-85. o.

válaszadót. A múltban éléssel való egyetértés következetesen csökkentette a szimpátiát, viszont az irredenta autósmatricát éppen ez tette rokonszenvesebbé.

		Sarló-kalapács	Kádár címer
Kádár rendszer megítélése	Pearson Korreláció	,324 ^{**}	,105
	Szignifikáns (egyoldalú)	,014	,247
	N	46	45
A pártállami vezetők nemzetietlenek	Pearson Korreláció	-,330 ^{**}	-,321 ^{**}
	Sig. (1-tailed)	,003	,004
	N	69	68

** . 0,01-es korreláció esetén

* . 0,05-ös korreláció esetén

Kommunista szimbólumok megítélése más állításokkal összefüggésben, ötös skálán
16. táblázat

		Fidesz
Kokárda	Pearson Korreláció	,104
	Szignifikáns (egyoldalú)	,195
	N	70

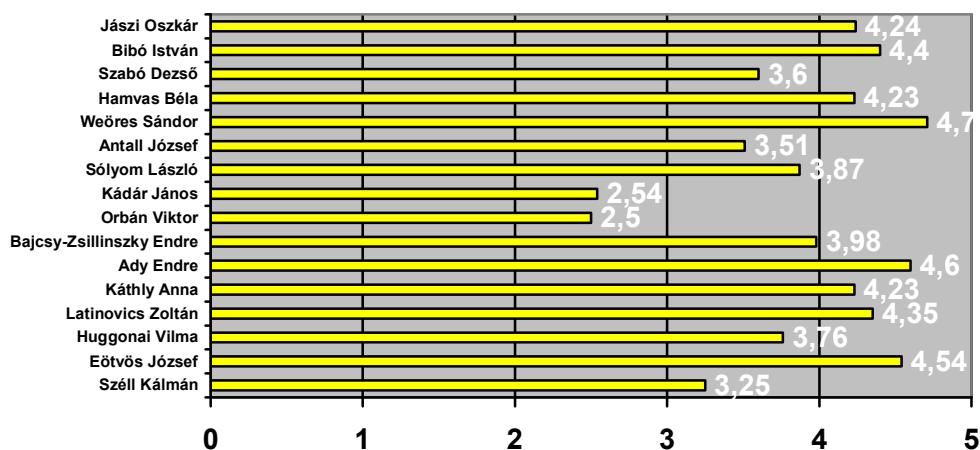
A kokárda és a Fidesztől való távolság korrelációja
17. táblázat

„Az LMP-sek helyes sorrendben hordják a kokárda színeit”¹⁷¹
1. kép

A kommunista jelképek esetében a Kádár-rendszer pozitív megítélése a jelképek megítélését is pozitívabbá teszi, míg a pártállami vezetők nemzetietlensége pedig azt negatív irányba befolyásolta.

Vizsgáltam még, hogy a Fidesztől való távolság miként befolyásolja a 2002-es választások során politikai jelképpé vált kokárdához való kötődést, a szimbólumhoz való kötődés növeli a Fidesztől való távolságot, vagyis a jelkép kisajátításának elítélése növeli a jelkép szimpátiáját.

Történelmi és közéleti személyiségek

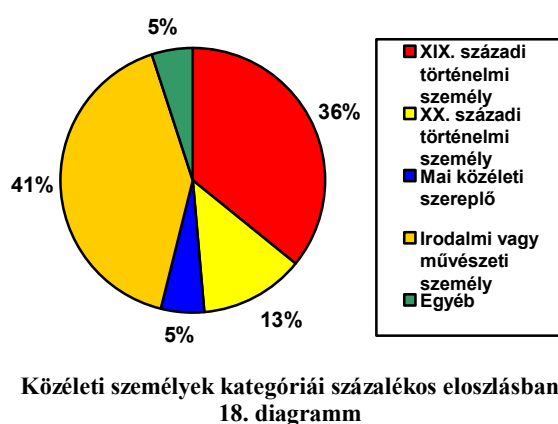
Az alábbi személyeket mennyire tartod nagy magyarnak?, ötös skálán
17. diagram

A diagrammon a „nagy magyar” személyek iránti szimpátia ötfokú skálájának eredményeit jegyeztem fel, politikusokat, színészeket, irodalmi személyeket vegyesen tüntettem fel,

¹⁷¹ Későnkéls ünnepe online – Fent és Lent blog
(http://fenteslent.blog.hu/2012/03/15/kesonkelos_unnepsi_online; 2012. márc. 20.)

történelmieket és ma élőket egyaránt, további két helyet adtam újabb személyek jelölésére. A szabadon kitölthető rublikákat 22 esetben használták ki.

A korai baloldali politikusokat, mint a polgári radikális és demokráciaféltő Jászi Oszkárt, a költészete mellett nemzeti érzelmeiről is híres polgári radikális Ady Endrét és a második országgyűlési képviselőnőt, a szociáldemokrata Kéthly Annát a párt többsége nagy magyarnak tartotta. Bibó István esete kiemelt, a párt parlamenti felszólalásaiban az ő neve hangzott el a legtöbbször, illetve az LMP megemlékezett Bibó 100. születési évfordulója alkalmából. A korát megelőző demokrata politikust a párt tagsága is támogatta. ellentétben az antiszemitizmussal vádolt népi írók, Szabó Dezső és Bajcsy-Zsillinszky Endre már alacsonyabb támogatottsággal rendelkeznek. A közelmúlt meghatározó politikusai esetében alacsonyabb volt a válaszmegtagadások aránya, az LMP által is támogatott¹⁷² köztársasági elnök jelölt Sólyom László népszerűsége a népi írókéval egyezik meg, a harmadik magyar köztársaság első miniszterelnöke, a konzervatív Antall József a választadók számára közepesen szimpatikus, míg Kádár János, az 1956-os szabadságharc leverését követő és a rendszerváltással lezáródó államszocialista időszak vezető személye a párt által kevésbé támogatott, de még így is megelőzi Orbán Viktor jelenlegi miniszterelnök népszerűségét rendszerváltásbeli szerepe ellenére. Eötvös József, a XIX. századi író és politikus népszerű volt a párttagság körében, míg a kiegyezést követő pénzügyi válság alatt a magyar költségvetést stabilizáló Széll Kálmánt nem illették a „nagy magyar” jelzővel. A művészetben nyújtott teljesítményükért tisztelt személyek, Hamvas Béla, Weöres Sándor, Latinovits Zoltán politikai nézeteiktől függetlenül nagy magyarnak tartották a párt tagjai, az első magyar orvosnőt, Huggonai Vilmát a párt tagságából kevesen ismerték.

Az „egyéb” rublikák vizsgálatakor fontos kérdés volt számomra, hogy hány női személyt jelölnek a kitöltők¹⁷³, de ilyenre egyetlen esetben, Rúzsa Magdi személyében került sor. A választadók legnagyobb része a magyar irodalom jeles személyei közül választott (Petőfi Sándor (7,89%); József Attila (15,13%)) vagy a XX. századot

¹⁷² Az LMP Sólyom Lászlót méltatta – Index.hu

(http://index.hu/belfold/2010/valasztas/az_lmp_solyom_laszlot_meltatta/; 2012. febr. 15-)

¹⁷³ A baloldali és zöld pártok többségében női kvóta van, az Európai Zöld Párt, melynek az LMP is tagja, 40%-ot ír elő a vezető testületekben, illetve egy férfi és egy női szóvivőt.

megelőző magyar történelem személyeiből (Széchenyi István (7,89%); Deák Ferenc (7,89%)), vagyis a jelenkorban alig leltek „nagy magyar” közéleti személyiségre, egyetlen fő jelölte a Schiffer András-Jávor Benedek párost.

A függelék 9. táblázatában¹⁷⁴ feketével jelöltem azon eredményeket, amelyek hitelességét a magas (50% feletti) válaszmegtagadás megkérdőjelezi. A népiség és az SZDSZ-től érzett nagyobb távolság általánosságban növeli a személy nagy magyarrá nyilvánításának lehetőségét, vagyis következtethetjük, hogy az ilyen attitűdökkel rendelkezők számára fontosabb a nagy magyarok kategorizálása. A legnagyobb azonosság Bibó Istvánnal volt a népiek és urbánusok között, míg Bajcsy-Zsillinszky Endre és Antall József esetében a népiek sokkal közelebbinek érzik magukhoz. A hagyományosan baloldali személyiségek (Jászi Oszkár, Ady Endre, Kéthly Anna) a baloldaliak számára szimpatikusabbak, míg a közelmúlt és jelen szereplői (Antall József, Sólyom László, Orbán Viktor) a jobboldali vagy semleges érzelműek számára elfogadottabbak. A legnagyobb eltérést Szabó Dezső esetében

		Orbán Viktor	Széll Kálmán
Fidesztől való távolság	Pearson Korreláció	-,189	-,100
	Szignifikáns (egyoldalú)	,065	,233
	N	66	55

** 0,01-es szignifikancia esetén

Fidesztől való távolság hatása Orbán Viktor és Széll Kálmán megítélésére, ötös skálán

18. táblázat

		Sólyom László
LMBT nemzetietlensége	Pearson Korreláció	,065
	Szignifikancia (egyoldalú)	,318
	N	55

Sólyom László korrelációja az LMBT nemzetietlenségével

19. táblázat

		Kádár János
Pártállami vezérkar nemzetietlensége	Pearson Korreláció	-,354**
	Szignifikancia (egyoldalú)	,002
	N	65
„Nyilas és kommunista bűnök egyenrangúak”	Pearson Korreláció	-,160
	Szignifikancia (egyoldalú)	,104
	N	64

** 0,01-es szignifikancia esetén

Kádár János megítélése ötös skálán

20. táblázat

tapasztalhatjuk, aki a jobboldaliakhoz sokkal közelebb áll. Latinovics Zoltán színész az uralkodó rezsimmel való szembenállása ellenére a baloldaliak szerint nagyobb magyar. Széll Kálmánt a népiek a városiaknál sokkal jobban elfogadják. Érdekesnek tartottam még vizsgálni, hogy a Fidesztől érzett távolság befolyásolja-e Orbán Viktor és Széll Kálmán megítélését, közepesen magas szignifikanciával Széll Kálmánról állítható, hogy a párttól való távolság csökkenti az elfogadottságát, míg Orbán Viktor esetében a kapcsolat gyengébb. Vagy Széll Kálmán értékelését befolyásolja vet, hogy a második kormány adósságcsökkentő tervet nevezett el róla. A függelék 6. táblázatból látható¹⁷⁵, hogy a párt tagsága az LMBT irányába

¹⁷⁴ Függelék: F/9. táblázat

¹⁷⁵ Függelék: F/11. táblázat

¹⁷⁶ Hogyan lehet erős elnök Schmitt Pál? – PolicyAgenda (<http://www.policyagenda.hu/hu/archivum/hogyan-lehet-eros-elnoek-schmitt-pal>; 2012. febr. 17.)

¹⁷⁷ Egész nyáron nem ér rá Sólyom a melegekre – Origo (<http://www.origo.hu/itthon/20090713-solyom-laszlo-nem-talalkozik-a-meleg-szervezetekkel.html>; 2012. febr. 17.)

		Bibó István
Jogállamiság sorrendisége	Pearson Korreláció	,051
	Szignifikancia (egyoldalú)	,349
	N	61

Bibó István és a jogállamiság feladatának fontosságának korrelációja ötös skálán
21. táblázat

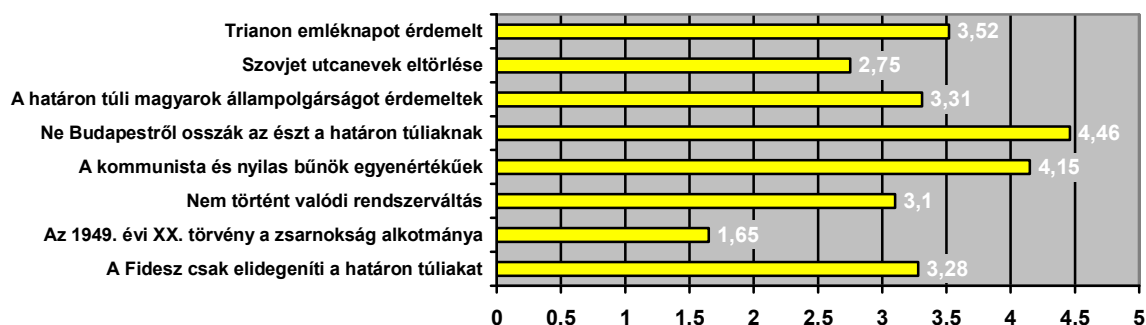
toleranciát mutat, viszont az LMP által munkásságáért¹⁷⁶ támogatott köztársasági elnök jelölt az LMBT

kisebbség felé többször mutatott érzéketlenséget¹⁷⁷, ezért érdemesnek találtam az

LMBT nemzetietlenségének és Sólyom László megítélésének összefüggését vizsgálni, minimális eltérés mutatkozott közepesen erős szignifikanciával. Kádár János esetében a pártállami vezetők nemzetietlensége és a kommunista bűnök elítélése Kádár János szimpátiáját csökkenti. Vizsgáltam, hogy Bibó István esetében a jogállamiság elhelyezkedése a megoldandó feladatot között befolyásolja-e a nagy magyarnak nyilvánítást, közepes szignifikancia mellett enyhén csökkentette azt.

Történelmi állítások és az igaz magyar attitűdje

A tagságot megkérdeztem a történelmi eseményekkel kapcsolatos állításokkal való egyetértésben és az igaz magyar jellemzőivel kapcsolatban, ezeket főként a korábbi kérdésekkel összefüggésben használtam fel.

Történelmi állításokkal való általános egyetértés, ötös skálán
19. diagram

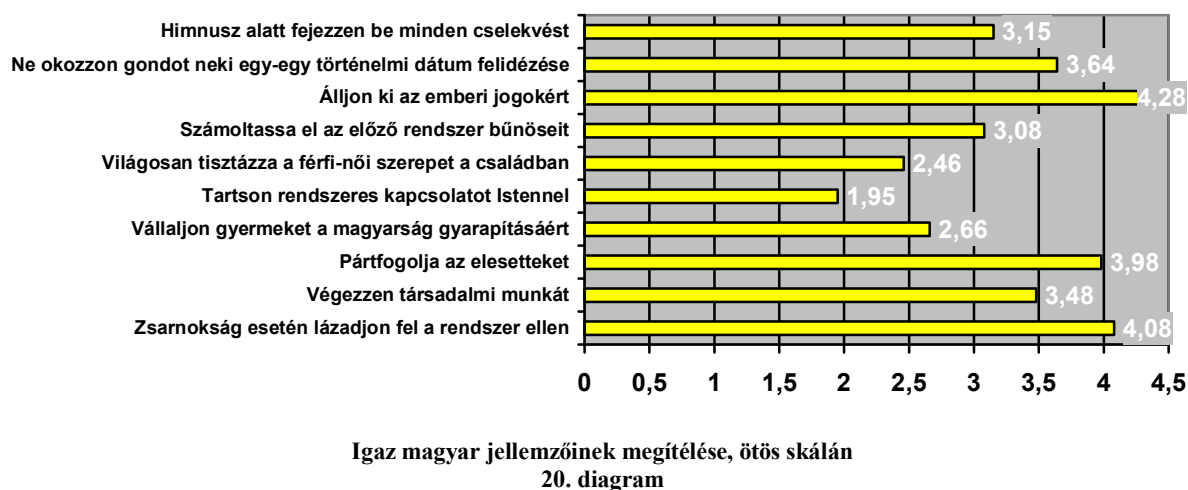
A párttagság legkevésbé az alkotmány általi zsarnoksággal értett egyet¹⁷⁸, a párt vezetősége sem értett egyet a kormány álláspontjával, hogy mindenféleképpen új alkotmányra van szüksége az országnak.¹⁷⁹ A leghatározottabb egyetértés abban mutatkozott, hogy a határon túli magyarok saját maguknak döntsék el igényeiket helyben, illetve, hogy a kommunista és nyilas bűnöket ugyanolyan súllyal kezeljük. A többi kérdésben erősen megoszlottak a vélemények. A függelék 10. táblázatában¹⁸⁰ a városi érzelműek minden állításnál a

¹⁷⁸ A kérdés tartalmazta, hogy a 89'-es lényeges alkotmánymódosítással együtt, vagyis a 2012-től hatályos alkotmány szükségességére vonatkozott a kérdés.

¹⁷⁹ Salamon László: alkotmányozási kényszer nem, de alkotmányozási kötelezettség volt (http://hvg.hu/itthon/20110419_salamon_laszlo_alkotmanyozas; 2012. febr. 20.)

¹⁸⁰ Függelék: F/10. táblázat

legkevésbé egyetértők közé tartoztak, a vidékiek viszont a rendszerváltás megtörténtének megkérdőjelezésében és a határon túli magyarok szubszidiáris működésében értettek egyet. Az SZDSZ-hez közel állók egyetértettek a szovjet utcanévek eltüntetésével, viszont a nyilasok és kommunisták bűneinek egyenértékűségével kimagaslóan nem. Számukra volt a legkevésbé fontos a határon túli magyarok állampolgársága. Általánosan az SZDSZ-től való távolság növelte az egyetértés esélyét. A párt magyarságpolitikájával egyet nem értők érték az esetek többségében legnagyobb mértékben egyet az állításokkal, kivétel a kisebbségek saját döntéshozása kapcsán, amelyben az elégedettek. A kérdőív utolsó előtti kérdése arra vonatkozott, hogy a kérdező milyen cselekedeteket tart fontosnak egy magyar ember szemléletében, nem definiálva, hogy a kitöltő, mint magyar emberről, vagy általában egy magyar emberről van-e szó.

A párt tagsága számára a leginkább „magyaros” cselekedet a lázadás a zsarnoksággal szemben, mely egy magasan kvalifikált tagság esetében váratlan válaszként hat. Ha megvizsgáljuk csoportosítva, a tagság átlagosan 2,77 pontot adott a hagyományos kritériumokra (Himnusz és történelem, család és hit), míg a modern, szolidáris állítások (emberi jogok, pártfogolás, önkéntesség) 3,88 pontot kaptak, vagyis a tagság fontosnak tartja az emberek egymás közötti kapcsolatában helytállást, míg a magyar társadalom hagyományosan hatalom és polgár kapcsolatban gondolkozik¹⁸¹. A népi és urbánus önbevallás nem befolyásolta lényegesen az eredményeket, általában a semlegesek értettek egyet az állításokkal elsősorban, a népiek velük hasonlóan vélekedtek a Himnusz alatti fegyelmezettség, míg az urbánusok az emberi jogok melletti kiállás tekintetében.

A függelék 11. táblázatában¹⁸² baloldaliak kevésbé tartják fontosnak a Himnusz előtti feltétlen tiszteletadást és a történelmi események ismeretét, valamint kevésbé ért egyet az

¹⁸¹ Szabó Ildikó: Nemzet és szocializáció (L'Harmattan Kiadó; Budapest [2009]) 287. o.

¹⁸² Függelék: F/11. táblázat

előző rendszerek bűnöseinek elszámoltatásának feltételével. Ezzel ellentétben viszont a jelenkori zsarnokság elleni fellázadást jobban támogatja, ahogyan az emberi jogokért való kiállást is. A nők hagyományos családon belüli szerepét a jobboldaliak tartják fontos tényezőnek. Az SZDSZ pozitív megítélése növeli a dátumok ismerete, valamint az emberi jogok védelme iránti igényt (viszont az önkéntes munkáé csökken), valamint a lázadást az elnyomó rendszer ellen, viszont a baloldalisághoz hasonlóan az előző rendszer bűnöseinek elszámoltatását kevésbé támogatja. A párttól való távolságérzet növekedésével a vallásosság igénye is megnövekszik.

Nemzeti tematika dominánssá válása

A kérdőív utolsó kérdése arra vonatkozott, hogy a tagság a nemzeti tematika erősödését vagy gyengülését vizionálja-e a jövőre nézve (a szám nagysága a gyengülés mértéke), ebben az alábbi eredmény született:

		Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	SZDSZ-től érzett távolság	Magyarság	Elégedett a párt magyarságpolitikájával ?
Nemzeti felfogás dominánssá válása (1 – domináns; 10 – gyengül)	Pearson Korreláció	,037	,029	,041	,090	-,427**
	Szignifikáció	,380	,406	,368	,227	,000
	N	72	72	72	72	71

** 0,01-es szignifikáció esetén

* 0,05-ös szignifikáció esetén

Nemzeti tematika dominánssá válásának valószínűsítése értékrend szerint, tízes skálán

22. táblázat

A párt a tízes skálán némileg dominánsabbá válónak tartotta a nemzeti érzelmeket a köztudatban (4,74), enyhe gyengülést feltételez a jobboldal felé nyitás, a városiasság, az SZDSZ-től való távolság, viszont alig vélt szignifikanciával a pártpolitikával való elégedettség az erős dominánssá válást feltételezi.

A fejezetben azt tapasztalhattuk, hogy a párt tagsága a klasszikus szimbólumokat és ünnepeket érezte magához közeleink, a szélsőjobboldal által felhasznált nemzeti szimbólumokkal és a szocialista jelképekkel szemben mutattak a tagok ellenérzést. A „nagy magyar” személyek esetében elsősorban a XX. századot megelőző meghatározó személyiségek és mai, nem politikai szerepvállalásuk által megismert művészek szerepeltek a kitöltők által választottak között, a tagokat értékrendje ezen kérdésben osztotta meg a leginkább. A közelmúlt és jelenkori közélet személyiségei általánosságban negatívabb értékelést kaptak. A trianoni békeszerződésre, a határon túli magyarságra és a kommunista bűnökre vonatkozó állításokkal a semleges értékrendűek értettek egyet elsősorban, a baloldaliak és a városiak kevésbé. Az SZDSZ-hez közelállók a nyilas és kommunista bűnököt nem tartották egyenértékűnek és a határon túliak állampolgárságával sem éretek egyet, viszont a határon túliak önrendelkezését és a kommunista bűnök korrigálását támogatták.

III. 3. A párton belüli lehetséges irányzatok

A kérdőív rámutatott, hogy a párt tagságának véleménye és a párt vezető testületei által formába öntött programok és a parlamenti felszólalások nem állnak disszonanciában egymással. A kutatás során a kérdésenként felmerülő eseti független-függő változó párok kapcsolatának keresése mellett a magasan kvalifikált, főként fővárosi férfiakból álló mintát a vidékies és városias értékrend, a bal- és jobboldaliság önvallása (annak ellenére, hogy a párt a kizárólagos jobb- és baloldaliságot nyíltan elutasítja¹⁸³) és az SZDSZ-től való távolságérzet alapján kategorizálnam K-közép klaszter analízissel¹⁸⁴. A párton belül a tagságot nem homogenizálja értékrendileg a lakóhely vagy a végzettség, a bal-jobb tengely csonkának tekinthető, mivel önmagát egyértelműen jobbra soroló egyénekből kettő volt a mintán. Az ezen kritériumok szerinti csoportosítás elsősorban a szimbolikus és személyi kérdések esetében osztotta meg egyértelműen a válaszadókat, az etnocentrikus kérdések esetében szükség volt az eseti változók bevonásához a differenciáláshoz. Végso konklúzióként három csoportra osztottam a tagságot, a határok élességének feltételezése nélkül.

	Klaszter		
	1	2	3
SZDSZ-től velt távolság	8,26	9,43	4,22
Baloldal (1) – Jobboldal (10)	3,58	4,83	4,39
Népi (1) – Urbánus (10)	8,00	4,37	6,56
Magyarságpolitikával való elégedettség?	3,84	3,47	3,67

Klaszter központok
23. táblázat

Klaszter		Esetszám	Eloszlás	Eloszlás összesen
1		19,000	27,94%	8,83%
2		31,000	45,58%	14,41%
3		18,000	26,47%	8,37%
Érvényes		68,000	31,62%	100%
Hiányzik		147,000	68,7%	

Klaszterek közötti eloszlás
24. táblázat

	Klaszter		Hiba		F	Szignifikáns
	Átlag négyzete	df	Átlag négyzete	df		
SZDSZ-től velt távolság	156,934	2	1,628	64	96,425	,000
Baloldal (1) – Jobboldal (10)	9,163	2	1,829	64	5,009	,010
Népi (1) – Urbánus (10)	80,787	2	1,803	64	44,800	,000
Magyarságpolitikával való elégedettség?	,839	2	,719	64	1,168	,318

Klaszterek és változók ANOVA elemzése

25. táblázat

Az ANOVA alapján az állítható biztosan, hogy a párt nemzetiségi politikájával való egyetértésben van számottevő szignifikancia.

1. Baloldali érzelműek (27,94%)

A tagság egy része kifejezetten távol érzi magát az SZDSZ-től és baloldali/urbánus értékrendet vall. Ők voltak a legelégedettebbek a párt által közvetített magyarságpolitikával. Számukra a elsősorban az emberi jogok biztosítása, a demokrácia a legfontosabb érték, magyarságképükben is ez érvényesül, az államnemzeti koncepciót követik, az

¹⁸³ Mi az LMP? Jobb? Bal? (http://lmpdunakanyar.blog.hu/2009/09/17/title_106489; 2012. febr. 26.)

¹⁸⁴ A frakció folyamatos bizonyítást végzett parlamenti felszólalásai során annak tekintetében, hogy a párt nem utódpartja a szabad demokratáknak

állampolgárságot és a nyelvet tartják fontosnak a nemzethez tartozáskor, kötődésükben európaiak. A jelképek közül kevésbé tolerálják a jobboldal által kisajátítottakat, a baloldaliakat az átlagnál jobban, toleránsak a nemzeti és etnikai kisebbségek felé. Elsősorban baloldali közéleti személyiségeket tartanak nagy magyarnak.

2. Népi lokálpatrióták (45,58%)

A tagság ezen része elsősorban a helyi sajátosságokra koncentrál, a legfontosabb mérő számukra a föld helyiek kezében tartása és a helyi piacra szánt élelmiszerek helyi, de legfeljebb országon belüli értékesítése. Értékkrendjükben a hagyományos értékeket helyezik előtérbe, mint a család vagy a haza, a bal-jobb tengelyen a semleges intervallumba sorolják magukat. Toleránsabbak a jobboldali elemek, személyek és korok iránt az átlagnál, mint pl. az árpádsávos zászló vagy a Horthy-korszak, a szocialista korhatalom és jelképei iránt csak átlagosan elutasítóak. A határon túliak kapcsán meghatározónak ítélték a lakóhelyet (kötődésében szintén a lokális szintek erősebbek), a magyar nemzetbe fogadáshoz a tagság átlagától nem tértek el nagy mértékben.

3. A liberalizmus örökösei (26,47%)

A tagok egy része nem érez különösebb távolságot az SZDSZ-től, vagyis az LMP-vel a közvéleményben sokszor összekötött liberális párttal. A tagság ezen szereplői centralista álláspontot képviselnek, értékkrendjük nagy százalékban az első csoportéval azonos, főként a jobboldali rendszerekkel szemben kritikusak, az államszocializmussal kevésbé, értékkrendjükben európaiak és toleránsak. A nemzethez tartozásban államnemzeti felfogást képviselnek, kötődésükből hiányzik a Föld. Kedvenc jelképük kiemelkedően a Kossuth-címer volt.

A párt tagságának nagy része érdeklődést mutat a magyarság kérdései iránt és határozott véleménnyel rendelkezik annak ellenére, hogy más ügyeket, mint a jogállam vagy a munkanélküliség sokkal előbbre helyezik. Az LMP magyarságtudatát elsősorban a helyi, és ezáltal magyar sajátosságok védelmében, a szocialista rendszer bűneinek felszínre hozatalában, valamint a határon túli magyarok iránt mutatott támogató magatartásában ismerhetjük meg, amennyiben a parlamenti felszólalásukat vesszük alapul, viszont a kérdőív segítségével megállapíthattuk, hogy a párt esetében a kulturális távolságérzet és a nemzetietlenné nyilvánítás nem jár együtt a tagság körében, a párttagok a klasszikus nemzeti szimbólumoktól és a közéleti személyiségektől nem határolódnak el, viszont nem a jelenkori közélet meghatározó alakjait és eseményeit kevésbé fogadják toleránsan, hanem a régmúlt nagy alakjait.

IV. Eredmények megbeszélése

„Mindenki csak a saját hazájában lehet próféta - más kérdés, hogy követik-e.”
(Véghelyi Balázs)

IV. 1. A mélyinterjú kutatásról

Dolgozatomban egy speciális témát kutattam, ezért az eredmények értékelésére a legalkalmasabb eszköznek a párt által bizalommal illetett szakértők megkérdezését tartottam. Ehhez a szakmai mélyinterjú módszerét választottam, vagyis mindhárom egyént külön-külön kérdeztem meg a kutatás előző fázisainak eredményeiről.

A szakmai mélyinterjú során a megkérdezettek tudását, vélekedését és tapasztalatait tárom fel, úgy irányítva a válaszadót, hogy a lényeges témáktól ne térjen el, de mégis a lehető legszabadabban válaszolhasson a kérdésekre. A helyszín kiválasztásakor ügyeltem arra, hogy az kötődjön a párttagok tevékenységéhez, ne legyen idegen, ezért a fővárosi bajcsy-zsilinszky úti pártirodát választottam. A válaszadók telefonos (és két esetben ezen felül személyes) megkérdezését követően egy körlevelezés nyitottam, négyünk email címének használatával (előtte érdeklődtem rendszeres internethasználatuk felől), ahol az interjú technikai részleteinek egyeztetésére sor került, ezen felül az addig elkészült dolgozatot, valamint a jelentősen megrövidített változatot csatoltam az első levélhez, hogy az eredményekkel a megkérdezettek tisztában legyenek.

A mélyinterjú struktúrájában az alábbi kérdésekre fókuszáltam a beszélgetést:

- Van az LMP-nek politikai elődje a magyar politikatörténetben? A rendszerváltást követő demokrácia pártjai szinte kivétel nélkül képesek voltak maguknak akár pártokat, akár gondolkodókat megnevezni ideológiai elődként. Az LMP, mint alapvetően XXI. századi párt, folytatja-e valamely előd útját, vagy teljesen új szeleket hozott a magyar politikába? A tagság erre nem adott egyértelmű választ, mivel kifejezetten XIX. századi személyeket és szimbólumokat jelöltek.
- Káros-e a nemzet átpolitizáltsága? Magyarországon a nemzeti tematika elsősorban a jobboldali pártok retorikáján keresztül elevenedik meg, az MDF és a FKGP történelmi alapokon, a Fidesz a jelenbe emeléssel és az összetartozás tudatával, a nemzeti radikálisoknál pedig nemzetietlen elemek kigyomlálásában jelenik meg. Az LMP politikai gondolkodásának nem központi eleme a nemzeti tematika, de a nemzeti ünnepeken, évfordulókon rendezvények szervezésével és jelszavakkal mutatott már erre hajlandóságot, szükséges-e, hogy egy párt, nézeteitől függetlenül, építsen a nemzeti tematikára, vagy lépjen más pártok által diktált elemekkel szemben? Szüksége van egy pártnak a nemzeti szimbólumok használatára?
- Lehet-e egyszerre európai és nemzeti a politika? A tagság szinte kivétel nélkül fogadta el az Európába integráltságot, mégis, a nemzeti identitások megerősödését látjuk a

nemzetállamok felbomlása helyett. A párt tagságának nagy része (66%) komolyan kötődik a nemzeti elemekhez, míg 11% elsősorban a helyi sajátosságokhoz, 11% pedig az európaisághoz kötődik. Áthidalhatóak ezek a különbségek, kialakítható közös nevező? Mit gondol az LMP, mely területeken és milyen határokkal zárkozhatunk be és melyeken kell vállalnunk a legnagyobb nyitottságot?

- Fel kell tárni a politika rejtelseit? Az LMP több alkalommal bizonyította, hogy mind a rendszerváltást megelőző államszocializmus, mind a magyar demokrácia első húsz évét feltárja, hogy megismerjük a politikai elitek eltitkolt ügyeit. Az LMP tagsága többségében elítélte az államszocialista érárt, a párt számára az elnyomó rendszerek általában megszakítják Magyarország fejlődését, vagy ebben szerepet játszott az adott rendszer, az államszocializmus ideológiájával való egyet nem értés is?
- Áthidalhatóak-e a kulturális távolságok? A tagság toleranciát mutatott mind az autochton kisebbségek, mind a bevándorlók iránt, viszont ennek ellenére kulturális távolságot állapított meg a romák, a kínaiak, az afrikaiak és az arabok esetében. A párt szerint miként képzelhető el a békés együttélés?
- Az LMP miként kötődik a határon túli magyarokhoz? Az LMP alapidokumentumaiban halványan utalt az autonómia intézményére, illetve a kérdőív szerint nem elhanyagolható része a tagságnak még a határon túliak állampolgárságát is támogatja. Miként képzei el az LMP ezen közösségek becsatornázást, mennyiben támogatja a kinti boldogulást és mennyiben a magyarság életében való aktív részvételt?
- Az LMP számára adott-e olyan csoport a magyar társadalmon belül, aki a nemzet élére állhat? A kommunisták számára a munkásosztály, a népiek számára a parasztság, a Fidesz esetében a polgári középosztály, a Jobbik esetében a „magyarság” a nemzet élén álló elem, sem a felszólalásokban, sem a kérdőívben nem jelent meg ilyen csoport, az LMP kire bízna a nemzet felvirágoztatását?

A beszélgetéseket diktafon segítségével rögzítettem, az elemzést az átirat alapján készítettem.

IV. 2. Interjú Dorosz Dáviddal

Az 1985-ben született politikus jogászként végzett, néhány évet dolgozott ügyvédi irodában gyakornokként, ezzel párhuzamosan az általa is alapított Humana emberjogi magazinban publikált. 2009 tavasza óta tagja az LMP-nek, a párton belül kampányfőnöki teendőket látott el, mielőtt a párt budapesti területi listájáról 2010 áprilisában bejutott volna az országgyűlésbe. A parlamentben a Honvédelmi és rendészeti bizottságnak és a Nemzeti

Összetartozás Bizottságának a tagja, vagyis szakterülete a fegyveres testületek és a határon túli magyarság. Az interjú felvételére 2012. március. 14.-én került sor a Képviselői Irodaház épületében.

Interjúalanyom számára a nemzet alapját az összetartozástudat, a szolidaritás képezte („azt gondolom, hogy azok a társadalmak, amelyekben beláthatatlan, illetve követhetetlen mélységűek, hatásra, a szakadékok, azok nemzetként sem tudnak jól funkcionálni”), ez összhangban állt a beszélgetés során tanúsított értékrenddel, melyben elsősorban a leszakadókkal szolidáris és jogállam-centrikus elemek jelentek meg¹⁸⁵, beszélgetőpartnerem rendszeresen ebbe az irányba orientálta a beszélgetést, amennyiben nem szakítottam meg a gondolatmenetet.¹⁸⁶ A magyar nemzethez tartozásban egy kettősség volt megfigyelhető, egyaránt magyarnak számítottak azok, akik a magyar állam határain túl élnek, de kötődnek a nemzethez érzelmileg, ahogyan azokat is, akik elsősorban érdekből (házasság, munkavállalás) jönnek Magyarországra, vagyis az államnemzeti és kultúrnemzeti felfogásból is a pozitív oldalát alkalmazta. Az ehhez fűződő szakterületén, a nemzetpolitikában úgy látja, hogy legfontosabb a hátszág építése helyett az egyenlő és feladatközpontú támogatás, valamint az európai normák érvényesíttetése külföldön, ebben a baloldal érzékenyebbé tételét látja feladatként, viszont a határon túli magyarokkal való kapcsolat depolitizáltságában nem bízott, mivel a kisebbségek képviselőit is politikai pártok látják el.

A beszélgetés érdekesebb témái alatt a képviselő E/1-ben beszélt, a három megnevezendő államférfi esetén látszólag zavarba is volt, ami arra enged következtetni, hogy az LMP és Dorosz Dávid a nemzeti szimbólumokhoz való kötődést szabad választásként és nem jelképekhez ragaszkodásban éli meg. A három államférfi esetében a párt tagságához hasonlóan inkább a XIX. századot és a XX. század első harmadát választotta, így esett a választása Deák Ferencre, Kossuth Lajosra és Bajcsy-Zsillinszky Endrére.¹⁸⁷ Előbbi kettő a tagság által is többször volt az „egyéb” rublikákban választva, Bajcsy-Zsillinszky Endre viszont kifejezetten a népi érzelműek körében volt népszerű, munkássága nyomán. Ezen személyek kiválasztásában elsősorban az érdekektől mentes politikai tettek játszottak

¹⁸⁵ Önmagát nemzeti liberálisnak definiálta, „[...]nagyon tetszik nekem, a másik az a klasszikus liberalizmus. Persze abban a korban, azt most fel kellene frissíteni, de az az a vonal, ami számomra bizonyos területeken iránymutató.”

¹⁸⁶ Magát az LMP-t is, mint baloldali pártot definiálta a beszélgetés során („az LMP-nek egyszerűen az a küldetése, egyik küldetése a nagyon sok közül, de ez különösen fontos, hogy bebizonyítsa azt, hogy a magyar baloldal, vagy fogalmazunk úgy, a magyar nem kifejezetten jobboldal is foglalkozik ezekkel a kérdésekkel), melynek nem szabad elzárkóznia a nemzeti kérdések elől.

¹⁸⁷ Érdekes módon nem választott a polgári radikálisok közül annak ellenére, hogy a polgári radikális mozgalmat az LMP XX. század eleji kötődésének nevezte.

szerepet, Kossuth Lajos és Bajcsy-Zsillinszky Endre esetében is az ideológiai fordulatként értelmezte a magatartásváltozást, nem egy sajátos világszemlélet reakciójaként a politikai környezeti változásokra. Az LMP politikusa az államférfiség kérdése kapcsán próbálta az és a mindennapi politikusok közötti határt halványítani, vagyis jelezni, hogy ma államférfi csak egy mai (kormánypárti) politikusból lehet, ez felfogható egy politikai üzenetként¹⁸⁸.

A beszélgetés másik meghatározó kérdése az LMP jelenlegi (szociális jellegű) népszavazási kampánya kapcsán merült fel, melyhez a párt a képi elemekbe a nemzeti dal

Az LMP népszavazási kezdeményezésének logója
2. kép

meghatározó felszólítását és a magyar trikolórt építette be. A politikus szerint az LMP jó úton halad a szimbólumok beépítésében, azokat nem sajátíthatja ki a jobboldal, „most ez egy ilyen kvázi egy organikus folyamat révén kezd beleépülni a dolgainkba”. A konkrét

szimbólumokra térve interjúalanyom a (sokszor szélsőjobb által kisajátított) nemzeti eredetű jelképek iránti toleranciáról beszélt, melyeket a magyarság részének tekint, viszont a párt jelképtárába való beemelésüket nem tartaná szerencsésnek, a szocializmus jelképeinek viszont „a múzeumban van a helye”. Személyes preferenciájaként a Kossuth-címert említette meg és tett egy utalást a rendszerváltást követő címervitára¹⁸⁹, hogy ő a korona nélküli címer támogatta volna, ahogyan az SZDSZ és a Fidesz tette 1990-ben, viszont érdekes megállapítás ezen jelkép használatával kapcsolatban, hogy „És picit sajnálom, hogy az MSZP kezdte el használni a Kossuth-címert, lényegében... Politikailag rosszul nézni ki most lényegében, ha mi elkezdenénk használni”, mivel a beszélgetés elején a jelképek kisajátítása elleni fellépést is az LMP egyik küldetésének írta le.

Dorosz Dávid egy demokratikus tematikára épülő nemzettudatot vázolt fel, melynek alapja nem érzelmi, szakrális kötődés, nem tartalmaz nemzetkarakterisztikát vagy küldetéstudatot, hanem az emberi jogokra és az identitásválasztás szabadságára épül. Az államférfiak választása esetében is inkább a politikai korrektségük és következetességük volt mérvadó, nem a nemzeti érzületük. Legfontosabb szempontként mind az államhatáron belül, mind azon kívül a szubszidiaritást és a hatalomkiépítés helyetti szabad döntéshozást jelölte meg.

¹⁸⁸ „Mindannyian emberek vagyunk és nincsenek makulátlan államférfijaink és nincsenek ilyen kifaragható hősök, akik csillogó szemmel néznek a jövőbe, azoknak meg kell halnia 26 évesen, mint Petőfinek.”

¹⁸⁹ Szűcs Zoltán Gábor: Az antalli pillanat (L'Harmattan Kiadó; Budapest [2010]) 138.-143. o.

IV. 3. Interjú Mile Lajossal

A debreceni születésű, de miskolci kötődésű politikus már a rendszerváltás előtt aktív szerepet vállalt az ellenzék szervezésében, majd végül az MDF oldalán vett részt a rendszerváltásban. Ma az LMP országgyűlési képviselője, alapító tagja és az Európai Ügyek Bizottságának alelnöke, valamint a Nemzetbiztonsági Bizottság tagja. Az interjú felvételére 2012. március. 26.-án került sor a Képviselői Irodaház épületében.

Interjúalanyom az államnemzeti koncepciót használta a nemzet alapjaként, vagyis a magyar nemzet tagjai közé elsősorban azokat sorolta, akik a magyar állam polgárai. A nemzetet államhatárokon túli egyénekké bővítése elsősorban historikus jellegű, óvatosságra int, mivel ezzel könnyen az ellenkező hatásokat érhetik el a döntéshozók és ideológiaformálók. A nemzet szimbólumait mint a pártpolitika felett álló értékeket tartja számon beszélgetőpartnerem, vagyis egyetlen párt vagy politikai mozgalom sem volna jogosult ezek fel- és kihasználására, a nemzeti érzület depolitizáltságát tartja kívánatosnak. Mint felszólalásaiban, az interjú során is többször hangsúlyozta, a magyar politikai paletta mennyire sarkított annak tekintetében, hogy a politikai jobb- és baloldal miként foglal állást a nemzeti kérdésben (kizárólagosság és tagadás), alapvetően a „haza és haladás” jelszavak mellett foglal állást Mile Lajos, melyek nem egymást kizáró elemek, hanem egymás kiegészítői. Annak kapcsán feltett kérdésemre, hogy az LMP alatt itt bal vagy jobboldali pártot értünk-e, nem foglalt állást.

Munkássága kapcsán különösen foglalkoztatott, hogy a rendszerváltást megtörténtnek tartja-e interjúalanyom. Ezt tényként kezelte, mivel a politikai és gazdasági struktúra átalakult, még ha a politikai elit egy része kapcsolatai révén profitálhatott is belőle. Többször említette, hogy a különféle alakuló pártmozgalmak ekkor összefogásra kényszerültek az állampárttal szemben, ezért érdeklődésem középpontját jelentette, hogy a jelenlegi szituációt tekinthetjük-e egy új mozgalmak és rendszerváltást követően korrumpálódott rendszerváltó pártok közötti rendszerváltásnak, de a hasonlatot elvetette. Vagyis a rendszerváltozáshoz egy állami berendezkedésnek kell elsősorban változnia, nem a benne dolgozó személyi apparátusnak, utóbbit a szélsőjobboldal jellemző követelésének tartotta.

Dorosz Dávidnál magabiztosabban beszélt a lehetséges magyarországi eszmei elődökről, viszont ezekről, mivel a pártban erről diskurzus nem folyt, Mile Lajos is mint magánvéleményről számolt be. Mindkettőjük esetében a XIX. század nemzeti liberalizmusa tűnt irányadónak, szintúgy a korrektség és az elvekhez ragaszkodás kapcsán. Interjúalanyom Deák Ferencet, Széchenyi Istvánt és Kölcsey Ferencet emelte ki ebből a korszakból, a két

világháború közötti időszakot politikai megosztottsága kapcsán csak mellékesen érintette, kiemelve Klebansberg Kuno munkásságát, őt mindegy beemelve a jelenbe és az LMP értékrendjébe a „fenntarthatóság” értéke kapcsán, valamint az önkorrekcióra képes Szekfü Gyulát és végül a kommunista hatalomátvétel alatt, akinek lenyűgöző „a demokráciafelfogása hajlíthatatlan, elvszerűsége és korszerű aktualitása”. Számunka sokkal érdekesebb, hogy a tagság megkérdezett tagjaival és képviselőtársával ellentétben nevezett meg meghatározó személyt a közelmúltból, Antall Józsefet¹⁹⁰, amivel kapcsolatban némi romantikát éreztem beszélgetőtársam oldaláról („Szerencse is a magyar demokráciának, hogy ilyen kaliberű miniszterelnöke volt”). Érdekes, hogy az első szabad választás miniszterelnökét gyakran érte a túlzott historizálás, esetleg horthysta párhuzam vádja¹⁹¹, addig Mile Lajos a nemzetet és ezáltal a történelmet is a politikától távol tartandóként értelmezte. Fontos momentum, hogy Antall életművét befejezetlennek tekinti, tehát feltételezhető, hogy partnerem számára az „antalli út” folytatása volna kíváncsi.

Két egészen más generációból származó és eltérő munkásságú alanyt kérdeztem meg az LMP nemzettudata kapcsán. A baloldal számára mindketten fontosnak tartják, hogy vállalja a nemzeti identitást, illetve, mindketten a XIX. század második történetének politikatörténetében keresték az LMP előfutárait. Nemzetkonceptiójuk és a szimbólumokhoz való viszonyuk viszont egymással szembenálló, Dorosz Dávid egy vegyes nemzetkonceptiót alkalmazott és elfogadta, támogatta a nemzeti szimbólumok politikai használatát (a kisajátítást elítélte), míg Mile Lajos elsősorban államhatáron belüli nemzetben gondolkozott, és a nemzeti szimbólumok világát egy politika felettinek vázolta fel.

¹⁹⁰ Az MDF-ből később kivált MDNP az antalli vonal örököseként tekintett magára, ennek Mile Lajos országos alelnöke volt)

¹⁹¹ Szűcs Zoltán Gábor: Az antalli pillanat (L'Harmattan Kiadó; Budapest [2010]); 90-91. o.

V. Összefoglalás

Sokan azt gondolják: Magyarország - volt; én azt szeretném hinni - lesz!
(Széchenyi István)

Dolgozatom során komplexen vizsgáltam egy hazai párt, a Lehet Más a Politika magyarsághoz és nemzethez fűződő viszonyát, mely, mint ezt interjúalanyaim is kifejtették, a magyar baloldal számára egy elhanyagolt, esetleg tagadott területnek bizonyult, míg a jobboldal retorikájának kulcselemét képezte. A pártban, szintén utólag, a két képviselőre hivatkozva, nem folyt komolyabb diskurzus a magyar történelemmel kapcsolatban, így a párt alapidokumentumaiban ezek nem kerültek említésre, elsősorban európai, multikulturális és helyi sajátosságokra koncentráló elemekkel találkoztunk (pl. a föld és a határon túli magyarok esetében). A parlamenti felszólalások során a többi pártra reagálva már az előző rendszerrel, az alkotmányossággal, a baloldali pártok túlzott távolságtartására a nemzeti kérdésektől és a hazai gondolkodók közül Bibó Istvánra. A párt, még ha használt is nemzeti tematikára jellemző kifejezéseket is, ezeket nem ilyen szemantikai tartalommal töltötte meg.

A vezetőség által nyújtott egyoldalú kommunikáció elemeit és területeit ezt követően feldúsítottam a hazánkban főként a jobboldalra jellemző szimbólumokkal és kérdésekkel, ezáltal kérdőíves kutatást végeztem a tagság 10%-ában. A tagságon három fő csoport alakult ki, egy kifejezetten baloldali, egy SZDSZ közeli és egy lokálpatrióta típus, 1:1:2 eloszlással. Ezek nagyban befolyásolták, hogy a válaszadó miként vélekednek nemzeti büszkeséget érintő és szimbolikus kérdésekben. Általánosságban elmondható, hogy a főként magasan kvalifikált fővárosi tagság toleráns a kisebbségek iránt (bár kulturális távolságokat feltételez), nem ért egyet az etnocentrikus állításokkal, a földrajzi szintekhez erősen kötődik, kifejezetten Magyarországhoz és a Földhöz. Szimbolikus kérdésekben a XIX. század meghatározó személyiségei és jelképei voltak meghatározóak, míg az államszocialista időszak vagy a jelenkor elemei (Fideszhez és szélsőjobbhoz köthető) elemektől nagy távolságot éreztek. A két világháború közötti időszak személyeire hatott leginkább a válaszadó értékrendje. Az igaz magyar viselkedés és a szimbolikus állítások esetében a határon túli magyarok és a szolidaritás voltak a legfontosabbak, a konzervatív értékrendhez köthetőek pedig a legkevésbé támogatottak a tagság által.

Az interjúalanyok számára ennek tudatában állítottam össze a kérdéseket, mindketten fontosnak tartották a nemzeti érzelmek ápolását és alapvetően a XIX. század nemzeti liberalizmusához kötődtek (a tagsághoz hasonlóan), viszont míg Dorosz Dávid inkább kultúrnemzeti felfogást képviselt, Mile Lajos ennél mértéktartóbban az államnemzeti mellett tette le a voksát. Mile Lajos szavaival élve, a „haza és haladás” kettősség jellemzi a párt

nemzetképét. Kettőjük között kiemelendő különbségként mutatkozott, hogy Dorosz Dávid számára a nemzeti tematika egy pártretorikába beépíthető elem, míg Mile Lajos véleménye szerint a nemzet a politika felett áll, ezért a nemzethez köthető kérdéseken túl a politikai retorika és arculat nem épülhet a nemzeti tematikára.

Vagyis összefoglalóan az LMP tagsága többségben rendelkezik nemzeti érzülettel, ellenben azt nem egy kizárólagos kategóriának, hanem a demokratikus tematika kiegészítőjeként kezeli, a túlzásoktól elhatárolódva. A nemzetkategóriában nem alkalmaz kirekesztést, ellenben a határon túli magyarokat is európai értékrend és nem érzelmek alapján méri. Ezt tekinthetjük kulcsmondatnak is, az érzelmi helyett racionális érvelés fogalmazódik meg a magyar áru és a magyar föld kapcsán is. Szimbólumok tekintetében az értékrend már meghatározó, főként mivel nem folyt eddig diskurzus a pártban ezen kérdésekről, nincsen egység. Általánosságban elmondható, hogy a szélsőjobb és a szélsőbal szimbólumai és személyei, valamint a jelenkorhoz köthetőek voltak a legkevésbé szimpatikusak a tagságnak, viszont a XIX. századiakat nagyon közel érezték magukhoz, és ez volt tapasztalható az interjúalanyok esetében is.

A kutatás elmélyítésén, vagyis longitudinálissá alakításán túl egy kontroll csoport vizsgálattal lehetőség nyílna az LMP és a többségi társadalom, esetleg egy másik politikai oldal nemzettudatának összehasonlítására, megismerve azon különbségeket és hasonlóságokat, amelyek alapján az LMP tagságának nemzettudata és magyarságpolitikája elhelyezhető az országos minta kereteiben, erre jelen dolgozat keretein belül nem nyílt lehetőség.

VI. Irodalomjegyzék

Dolgozat elméleti alapjául szolgáló szakirodalmak:

- Bódig Mátyás – Paksy Máté – Péteri Zoltán – Rigó Anett – Szabó Miklós – Szigeti Péter – Takács Péter – Tattay Szilárd: Államtan. Az állam általános elmélete (http://www2.juris.u-szeged.hu/politologia/tartalom/docs/tanseged/I_III_XI%20fejezet.pdf; 2012. ápr. 1.)
- Csepeli György – Murányi István – Prazsák Gergő: Új tekintélyelvűség a mai Magyarországon (Aperion Kiadó; Budapest [2011]);
- Györi Szabó Róbert: Kisebbség, Autonómia, Regionalizmus (Osiris Kiadó; Budapest [2006])
- Gyurgyák János: Ezzé lett magyar hazátok (Osiris Kiadó; Budapest [2007])
- Szabó Ildikó: Nemzet és szocializáció (L'Harmattan Kiadó; Budapest [2009])
- Szarka László – Vizi Balázs – Majtényi Balázs – Kántor Zoltán: Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Kelet-Közép Európában (Gondolat Kiadó; Budapest [2007])
- Szűcs Zoltán Gábor: Az antalli pillanat (L'Harmattan Kiadó; Budapest [2010])
- Walker Connor - Nemzet, állam, nemzetállam (http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf652.pdf; 2012. ápr. 1.)

Kutatás során felhasznált irodalmak, anyagok:

- Csepeli György – Örkény Antal – Székelyi Mária: Nemzeti érzés és európai identitás (Arktisz Kiadó; Budapest [2007])
- Csepeli György – Örkény Antal: Nemzetek egymás tükrében. Interetnikus viszonyok a Kárpát-medencében (Balassi Kiadó; Budapest [2002])
- Interetnikus viszonyok a Kárpát-medencében, 1997. Erdélyi magyar adatbázis /kérdőív (<http://kutasok.adatbank.transindex.ro/download/kerdoiv19.pdf>; 2012. márc. 12.)
- ISSP 2003 magyar kérdőív (http://www.tarsadalomkutatás.hu/kkk.php?TDATA-F64/kerdoiv/kerdoiv/f64_kerd.pdf; 2012. márc. 12.)
- Juhász Géza - Miről beszéltek képviselőink?: Az LMP-képviselők országgyűlési felszólalásainak leggyakrabban használt szavai (belső fórumon publikált anyag – 2011 július 6.)
- Parlamenti Napló (http://parlament.hu/internet/plsql/internet_naplo)

Az LMP megismerését segítő anyagok:

- Az LMP kiáll Székelyföld területi autonómiája mellett – LMP Honlap (<http://lehetmas.hu/sajtokozlomenyek/13462/az-lmp-kiall-szekelyfold-teruleti-autonomiaja-mellett/>; 2012. jan. 8.)
- Az LMP létrehozna a Nemzeti Összefogás Tanácsát – LMP Honlap (<http://lehetmas.hu/sajtokozlomenyek/28801/az-lmp-letrehozna-a-nemzeti-osszefogas-tanacsat/>; 2012. jan. 8.)
- Dorosz Dávid - Berze Márton: Új hazafiság (NOL Online: http://www.nol.hu/velemeney/20110815-uj_hazafisag; 2011. okt. 6.)
- Hajdú Gábor - Szegedi Gábor: Lehet más a pártrendszer?: Az ököpolitika pártosodása előtt álló akadályok Magyarországon (Politikatudományi szemle, 2006. (15. évf.) 1. sz. 117.-139. o.)
- LMP Alapító Nyilatkozat – (http://lehetmas.hu/upload/10/10/200812/Alapito_nyilatkozat.pdf; 2011. okt. 7.)

- LMP Kezdeményezésünk Céljai – (http://lehetmas.hu/img/lehetmas_agenda.pdf; 2011. okt. 7.)
- LMP Választási Program 2010 – (http://lehetmas.hu/upload/9/9/201003/LMP_Program_2010_1.pdf; 2011. okt. 7.)
- Mi az ököpolitika – LMP XIII. kerületei helyi szervezetének honlapja (<http://bp13.lehetmas.hu/mi-az-okopolitika/>; 2011. okt. 10.)
- Miért kapnának szavazati jogot a határon túli magyarok? – LMP Honlap (<http://lehetmas.hu/sajtokozlomenyek/7991/miert-kapnanak-szavazati-jogot-a-hataron-tuli-magyarok/>; 2012. jan. 8.)
- Tordai Bence: Globálisan gondolkodva, lokálisan cselekedve : az ököpolitika elmélete és gyakorlata = Politika.hu, 2008. (3. évf.) 3-4. sz. 35-40. old.

Dolgozati részművekhez használt irodalmak:

- Bárdi Nándor - Fedinec Csilla - Szarka László (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században (Gondolat Kiadó - MTA Kisebbségkutató Intézet; Budapest [2008])
- Bencsik Gábor blogja - Romacigányok pártprogram-statisztika (http://ciganyokrol.blog.hu/2010/03/26/romaciganyok_partprogram_statisztika; 2011. okt. 12.)
- Cserti Csapó Tibor: Területi-szociológiai jellemzés a Magyarországi cigány népesség körében (http://nevtud.btk.pte.hu/files/tiny_mce/Romologia/Kutatas%20-%20Fejlesztes/Tibor_Cserti_Csapo_Territorial_sociology.doc; 2012. febr. 5.)
- Csurka István: "A magyar történelem mélypontján vagyunk" –MA (<http://belfold.ma.hu/tart/rcikk/a/0/10616/1>; 2011. okt. 11.)
- Dr. Irimiás Anna: Az új kínai migráció – a Budapesten élő kínai közösség = Statisztikai Szemle 87. évfolyam 7-8. szám [2009] pp 828-847. o.
- Emberi Jogok Európai Egyezménye (http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/01BD2C9F-96C5-4AC7-A4F6-389A89ACEE24/0/HUN_CONV.pdf; 2011. okt. 10.)
- GDP lista a 2010-es adatok alapján - IMF Honlap (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/02/weodata/weorept.aspx?>; 2011. okt. 11.)
- Kamarás Iván: Érték; értékelés és értékrend (szociológiai és szociálpszichológiai szempontból) (http://www.metaelmelet.hu/pdfek/tanulmanyok/ertek_ertekeles.pdf; 2012. febr. 20.)
- Karácsony Gergely - Róna Dániel: A Jobbik titka. A szélsőjobb magyarországi megerősödésének lehetséges okairól = Politikatudományi szemle, 2010. (19. évf.) 1. sz. 59. old.
- Kilencven százalékban külföldi kézben a magyar víz – Heti Válasz (<http://hetivalasz.hu/uzlet/magyarorszag-90-szazalekban-fugg-kulfoldtol-28058>; 2011. okt. 11.)
- Kiss Lajos András: A politikai idegen konstrukciói - Gondolatok Szabó Márton új könyvéről = Politikatudományi Szemle XVI/2. 163-174. o.
- Kubinszky Judit: Politikai antiszemitizmus Magyarországon (1875.1890); 42. o. Salamon László: alkotmányozási kényszer nem, de alkotmányozási kötelezettség volt (http://hvg.hu/itthon/20110419_salamon_laszlo_alkotmanyozas; 2012. febr. 20.)

- MSZP választási program 2010; 6. o.
(http://mszp.hu/sites/default/files/haladast_biztonsagot_demokraciat.pdf; 2011. okt. 13.) Koós Bálint – Tóth Krisztina – Virág Tünde: Az esélyegyenlőségi célcsoportok területi eloszlásának vizsgálata (http://ncsszi.hu/download.php?file_id=1053); 51-53. o.
- Radikális Változást – Jobbik Országgyűlési Választási Programja 2010; 25. o.
(<http://www.jobbik.hu/sites/jobbik.hu/down/Jobbik-program2010OGY.pdf>; 2011. okt. 11.)
- Sasné Grósz Annamária: Az etnikai marketing lehetőségei a magyarországi német nemzeti kisebbség körében – Doktori értekezés (Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr [2011]); 79. o.
- Szabó Tibor – A globális „visszafogott – növekedés” paradigmája (Karikó Sándor: Kockázati társadalom és felelősség; Áron Kiadó; Budapest [2010])
- Szoboszlai Katalin: Az ifjúság szocializációjának jellemzői alulnézetben: identitás és előítélet jellemzői fiataloknál = Szociológiai szemle, 2008. 2. sz.
- Tárki: Nem szeretjük a bevándorlókat, mert "elveszik a munkát" – VG.hu
(<http://www.vg.hu/kozelet/tarsadalom/tarki-nem-szeretjuk-a-bevandorlokat-mert-elveszik-a-munkat-352688>; 2011. okt. 13.)
- Újkorcsoport: Olaszliszka gyorsjelentés (http://ujkorcsoport.uw.hu/Olaszliszka_gyorsjelentés_fv.pdf; 2011. okt. 12.)

Tudományos kritériumnak eleget nem tevő segédhivatkozások:

- Bencsik Gábor blogja - Romacigányok pártprogram-statisztika
(http://ciganyokrol.blog.hu/2010/03/26/romaciganyok_partprogram_statisztika; 2011. okt. 12.)
- Egész nyáron nem ér rá Sólyom a melegekre – Origo (<http://www.origo.hu/itthon/20090713-solyom-laszlo-nem-talalkozik-a-meleg-szervezetekkel.html>; 2012. febr. 17.)
- Hogyan lehet erős elnök Schmitt Pál? – PolicyAgenda (<http://www.policyagenda.hu/hu/archivum/hogyan-lehet-eros-elnoek-schmitt-pal>; 2012. febr. 17.)
- Későnkelős ünnepi online – Fent és Lent blog
(http://fenteslent.blog.hu/2012/03/15/kesonkelos_unnapi_online; 2012. márc. 20.) Az LMP Sólyom Lászlót méltatta – Index.hu (http://index.hu/belfold/2010/valasztas/az_lmp_solyom_laszlot_meltatta/; 2012. febr. 15.)
- Ifjú proletárok éneke, avagy az SZDSZ 2.0 újra támad
(http://magankozvelemeney.freeblog.hu/archives/2011/08/17/Ifju_proletarok_eneke_avagy_az_SZDSZ_20_ujra_tamad/; 2012. febr. 2.)
- Mi az LMP? Jobb? Bal? (http://lmpdunakanyar.blog.hu/2009/09/17/title_106489; 2012. febr. 26.)
- Ökopárt-e az LMP? (http://noemisszio.blog.hu/2011/09/04/okopart_e_az_lmp; 2012. febr. 4.)

VII. Függelék

VII. 1. Táblázatok

		Aktív tagnak tartja magát		Büszke párttagságára		Nem gondolt a kilépésre		Elégedett a frakció munkájával		Elégedett a tagság munkájával		Elégedett a párt értékrendjével		A párt hű maradt értékeihez		Elégedett a párt magyarságpolitikai kájával?		A párt növelni tudja támogatottságát		A párt 2014-ben nem jut be a parlamentbe	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Megelőző párttagság?	Volt	3,91	1.14	4,18	.87	3,70	1.16	3,73	1.10	2,82	.98	3,91	.94	3,09	1.30	3,45	1.21	3,45	1.57	2,20	1.55
	Nem volt	3,79	1.25	4,30	.76	3,51	1.09	3,51	.87	2,61	.74	4,25	.81	3,77	.84	3,60	.83	4,11	.84	1,67	.80
Tagság ideje?	Fél évnél kevesebb	4,50	.53	4,50	.53	4,12	.64	3,38	.74	2,50	.76	4,12	.64	3,88	.64	3,88	.64	3,62	.92	1,75	.46
	Fél és egy év között	3,00	1.22	4,22	.67	3,56	1.24	3,22	1.30	3,11	.78	4,33	1.00	3,44	1.13	3,56	1.13	4,67	.50	1,25	.46
	Egy és két év között	4,20	.85	4,43	.86	3,40	1.10	3,60	.89	2,73	.78	4,13	.90	3,50	.90	3,55	.95	3,97	1.03	1,90	1.11
	Két évnél régebben	3,40	1.50	4,04	.73	3,50	1.14	3,64	.81	2,40	.71	4,24	.78	3,88	1.01	3,52	.82	3,96	1.06	1,72	.94
Orsz. Van	Nincs	3,67	1.23	4,27	.79	3,56	1.06	3,51	.93	2,65	.77	4,16	.85	3,67	.97	3,60	.90	4,00	1.03	1,73	.98
	Van	4,78	.67	4,33	.71	3,38	1.41	3,78	.67	2,56	.88	4,44	.73	3,67	.87	3,44	.88	4,11	.78	1,88	.64
Orsz. Volt.	Nem volt	3,77	1.24	4,32	.75	3,58	1.06	3,53	.93	2,61	.78	4,21	.83	3,67	.93	3,55	.90	4,03	.96	1,78	.97
	Volt	4,17	1.17	3,83	.98	3,00	1.41	3,67	.52	3,00	.63	4,00	.89	3,67	1.21	3,83	.75	3,83	1.47	1,33	.52
Orsz. Lenne	Nem lenne	3,73	1.28	4,19	.73	3,47	1.12	3,52	.87	2,69	.72	4,12	.79	3,65	.91	3,63	.94	4,00	1.03	1,77	.89
	Lenne	3,96	1.12	4,46	.83	3,67	1.05	3,58	.97	2,54	.88	4,33	.92	3,71	1.04	3,48	.79	4,04	.95	1,70	1.06
Ter. Van	Nincs	3,27	1.35	4,09	.80	3,28	1.28	3,45	.90	2,73	.72	4,00	.87	3,55	.94	3,58	.90	3,82	.98	1,97	1.12
	Van	4,26	.91	4,44	.72	3,74	.88	3,62	.91	2,56	.82	4,36	.78	3,77	.96	3,58	.89	4,18	1.00	1,55	.72
Ter. Volt	Nem volt	3,68	1.25	4,28	.83	3,47	1.14	3,51	.95	2,70	.72	3,98	.87	3,53	.93	3,57	.93	3,89	1.03	1,80	1.01
	Volt	4,04	1.17	4,28	.68	3,67	1.01	3,60	.82	2,52	.87	4,60	.58	3,92	.95	3,58	.83	4,24	.93	1,64	.81
Ter. Lenne	Nem lenne	3,72	1.23	4,15	.79	3,44	1.11	3,43	.91	2,64	.74	4,15	.82	3,60	.91	3,57	.91	3,98	.99	1,85	1.02
	Lenne	4,05	1.22	4,63	.60	3,79	1.03	3,84	.83	2,63	.90	4,32	.89	3,84	1.07	3,61	.85	4,11	1.05	1,44	.62
Pol. Van	Nincs	3,63	1.28	4,29	.78	3,61	1.08	3,52	.90	2,58	.78	4,23	.81	3,62	.97	3,53	.92	4,02	.98	1,86	1.00
	Van	4,25	.97	4,25	.79	3,35	1.14	3,60	.94	2,80	.77	4,10	.91	3,80	.89	3,70	.80	4,00	1.08	1,42	.69
Pol Volt	Nem volt	3,77	1.24	4,25	.77	3,51	1.10	3,51	.90	2,64	.79	4,19	.84	3,64	.95	3,55	.88	4,00	1.00	1,75	.96
	Volt	4,67	.58	5,00	.00	4,00	1.00	4,33	.58	2,67	.58	4,33	.58	4,33	.58	4,50	.71	4,33	1.15	1,67	.58
Pol Lenne	Nem lenne	3,77	1.25	4,23	.84	3,52	1.05	3,62	.82	2,64	.74	4,15	.81	3,68	.78	3,65	.85	4,04	.88	1,76	.90
	Lenne	3,88	1.20	4,36	.64	3,56	1.19	3,40	1.04	2,64	.86	4,28	.89	3,64	1.22	3,44	.96	3,96	1.21	1,71	1.04

A pártban és politikában betöltött funkciók és a párttal való elégedettség összefüggései 5-ös skálán
F/1. táblázat

		Magyar		Cigány		Afrikai		Zsidó		Német		Orosz		Arab		Román		Kínai		Amerikai	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	2	1.50	.71	4.00	2.83	5.50	3.54	2.00	.	3.00	1.41	2.50	.71	6.50	3.54	4.50	3.54	6.50	4.95	6.50	2.12
	3	1.44	1.33	4.00	2.12	5.44	2.46	2.78	2.91	3.11	2.71	3.56	2.60	5.00	2.69	3.22	2.68	4.22	2.22	3.78	2.54
	4	1.00	.00	3.00	1.67	4.17	2.79	2.33	1.63	2.33	1.51	2.50	1.87	4.33	3.08	4.67	3.61	3.50	2.81	2.33	1.21
	5	1.23	.60	2.85	1.77	3.08	2.06	2.46	1.20	2.31	1.49	2.31	1.18	3.00	1.48	2.46	1.13	3.15	1.91	2.77	1.83
	6	1.50	1.24	5.33	2.23	6.33	2.42	4.00	2.22	3.50	1.78	5.42	2.19	6.33	2.57	5.58	3.03	6.25	2.49	5.42	2.43
	7	1.30	.48	4.00	.94	5.10	2.51	2.80	1.69	2.20	.79	3.30	1.83	5.40	3.24	3.70	2.16	4.30	2.06	3.10	1.79
	8	1.00	.00	4.50	2.51	4.67	2.66	1.50	.84	2.17	.41	3.83	1.33	5.67	3.27	3.00	.63	5.50	1.97	2.83	1.17
	9	1.67	.87	5.33	2.60	6.22	3.15	3.67	3.67	2.89	1.54	4.56	2.51	6.89	3.14	4.22	2.59	6.00	3.32	4.33	2.96
	10	1.00	.00	5.50	6.36	5.50	6.36	1.50	.71	3.50	3.54	4.00	4.24	5.50	6.36	3.50	3.54	5.50	6.36	1.50	.71
	Nem választott	1.00	.00	3.67	1.15	6.67	1.53	2.33	.58	3.00	.00	3.67	1.15	6.33	1.15	3.00	.00	6.67	1.53	6.00	2.00
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	1	1.00	.00	8.50	2.12	9.00	1.41	3.50	2.12	5.50	.71	6.00	1.41	9.00	1.41	6.50	.71	8.50	2.12	5.00	4.24
	2	1.33	.52	3.17	1.94	3.50	1.64	2.50	1.97	1.83	.98	3.00	1.90	3.83	2.40	1.83	.75	3.67	2.07	3.17	1.72
	3	1.30	.67	4.20	2.44	4.70	2.54	2.10	.88	2.90	1.29	3.80	1.62	5.40	3.06	3.40	1.65	5.60	2.50	4.00	2.40
	4	1.50	1.10	3.94	1.98	4.88	3.01	2.88	2.31	3.19	2.54	3.94	2.77	5.06	3.00	4.75	2.84	5.00	2.83	3.87	2.75
	5	1.40	.96	3.96	2.37	5.08	2.98	3.12	2.52	2.60	1.29	3.28	2.15	5.04	3.23	3.68	2.64	4.36	2.93	3.40	2.47
	6	1.00	.00	4.57	1.81	5.43	1.99	3.43	2.51	2.00	.58	3.86	2.41	6.17	2.04	3.57	2.94	4.14	1.77	3.57	1.27
	7	1.00	.00	5.00	1.41	6.00	2.83	1.00	.	3.00	1.41	3.00	.00	6.50	3.54	5.00	2.83	7.00	4.24	6.50	2.12
	8	1.00	.00	4.00	1.41	4.50	.71	3.00	2.83	2.50	.71	3.50	2.12	4.50	.71	3.50	2.12	4.50	.71	4.00	1.41
	Nem választott	1.00	.00	5.00	2.83	8.50	.71	1.50	2.12	2.50	.71	5.00	.00	7.50	.71	3.00	.00	6.50	2.12	4.00	2.83
Nemzetiségi felmenők száma	Nincs	1.28	.86	3.93	2.25	4.91	2.87	2.65	2.07	2.80	1.71	3.43	1.94	5.09	2.94	3.41	2.09	4.80	2.62	3.39	2.15
	1	1.36	.73	4.59	2.15	5.55	2.48	3.24	2.51	2.59	1.47	4.18	2.59	5.77	2.96	4.68	3.06	5.05	2.95	4.50	2.60
	2	2.00	1.41	6.50	.71	7.00	1.41	4.00	1.41	4.50	.71	5.00	.00	6.50	2.12	5.50	2.12	6.50	.71	5.50	3.54
	3	1.00	.	1.00	.	2.00	.	1.00	.	1.00	.	1.00	.	2.00	.	1.00	.	2.00	.	2.00	.
SZDSZ-től érzett távolság	4	1.00	.	4.00	.	3.00	.	2.00	.	1.00	.	2.00	.	.	.	2.00	.	2.00	.	2.00	.
	2	2.33	1.15	4.00	1.73	4.67	1.53	2.67	.58	3.33	.58	3.67	1.15	4.33	1.15	3.33	.58	4.67	1.53	3.33	.58
	3	1.00	.00	4.40	2.70	3.60	1.14	1.40	.55	1.40	.55	3.20	1.64	5.80	3.19	2.40	1.14	3.60	2.07	2.00	1.22
	4	3.50	2.12	5.00	.00	5.00	.00	3.50	2.12	3.50	2.12	4.50	.71	6.50	2.12	4.50	.71	5.00	.00	3.50	2.12
	5	1.00	.00	4.00	1.58	5.00	2.55	3.00	1.58	2.80	.84	3.40	1.14	5.00	3.08	4.40	2.07	5.60	2.30	2.40	1.14
	6	1.14	.38	3.57	2.57	4.43	3.21	1.57	.79	2.43	1.51	3.00	2.00	4.43	3.21	2.86	1.77	4.14	3.34	3.00	2.45
	7	1.33	.82	5.50	3.67	6.67	3.78	4.67	4.13	3.33	1.75	4.83	3.19	6.67	3.67	4.67	3.08	6.33	4.03	4.33	3.01
	8	1.12	.35	3.25	2.12	4.50	3.21	2.38	.92	2.63	1.85	3.25	1.91	4.62	3.02	3.38	2.33	4.50	2.83	4.00	2.62
	9	1.17	.41	4.50	2.88	5.83	3.06	2.60	1.52	3.17	2.14	3.50	2.81	6.33	3.20	4.17	3.54	6.00	3.52	5.50	3.15
	10	1.30	.84	4.17	1.90	5.27	2.66	3.10	2.38	2.73	1.76	3.77	2.33	5.17	2.88	4.03	2.76	4.67	2.41	3.97	2.25
	Nem választott	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Népektől velt távolság tízes skálán, az értékrendi önbevallás, a nemzetiségi felmenők léte és az SZDSZ-től vallott távolság alapján
F/2. táblázat

		Bevándorlók		LMBT		Pártállam vezérkara		1956 leverői		Cigányok		Nem keresztények		2004-ben nemmel szavazój		Akik a magyar árut külföldön eladják		Akik eladják a magyar földet	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	2	2.50	,71	2.50	2,12	4.50	,71	4.00	1,41	1.50	,71	1.00	,00	3.00	1,41	4.50	,71	4.50	,71
	3	2.22	1,09	1.29	,49	2.75	1,75	2.75	1,67	1.78	,83	1.33	,71	1.44	1,01	3.00	1,41	3.22	1,48
	4	2.50	1,05	3.33	1,53	3.00	1,26	2.67	1,03	1.83	1,17	2.33	1,51	2.33	1,37	2.60	1,52	3.50	1,73
	5	2.27	,90	1.50	,93	3.50	1,00	3.25	1,14	1.67	,78	1.27	,65	2.31	1,65	2.82	1,33	3.17	1,11
	6	2.25	,75	1.64	,81	3.17	1,03	3.50	1,17	2.17	,94	1.58	,90	2.42	1,38	2.58	1,38	3.08	1,62
	7	1.60	,84	1.25	,71	3.50	1,35	3.90	1,45	1.50	,85	1.00	,00	2.30	1,70	3.20	1,69	3.10	1,45
	8	2.40	,89	1.67	,82	3.17	1,72	3.17	1,72	1.33	,52	1.33	,52	1.67	,82	1.83	1,17	2.67	1,63
	9	2.00	,71	1.38	,74	2.22	1,20	2.33	1,12	1.44	,53	1.00	,50	1.67	,87	1.89	1,05	1.56	,53
	10	1.50	,71	2.00	1,41	1.50	,71	1.50	,71	2.00	1,41	1.00	,00	1.00	,00	1.50	,71	1.50	,71
	Nem választott	3.00	1,00	1.00	,00	1.33	,58	1.33	,58	2.00	1,00	1.00	,00	1.33	,58	2.00	1,73	2.67	2,08
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	1	1.50	,71	2.00	1,41	1.50	,71	1.50	,71	3.00	,00	1.00	,00	2.00	1,41	3.00	1,41	3.50	2,12
	2	1.50	,84	1.50	,84	2.83	1,83	3.00	1,79	1.33	,52	,83	,41	2.83	1,83	2.83	2,04	2.67	1,86
	3	2.33	,50	1.30	,48	2.40	1,51	2.40	1,58	1.50	,53	1.20	,42	1.80	1,03	1.80	1,32	2.70	1,64
	4	1.87	,92	1.46	,88	3.20	1,32	3.57	1,45	1.44	,73	1.31	,70	1.75	1,18	2.06	1,24	2.63	1,41
	5	2.42	,93	1.44	,70	3.00	1,25	3.12	1,27	1.87	,90	1.39	,84	2.12	1,36	3.00	1,31	3.04	1,30
	6	2.29	,76	2.25	1,89	3.57	1,27	3.29	1,38	2.00	1,15	2.00	1,29	2.29	1,60	2.86	1,46	2.67	1,37
	7	2.50	,71	2.50	2,12	3.50	,71	3.00	,00	2.00	,00	1.00	,00	2.50	2,12	3.50	,71	3.50	2,12
	8	1.50	,71	3.00	.	3.50	,71	2.50	,71	1.50	,71	1.50	,71	1.50	,71	2.50	2,12	2.00	1,41
	Nem választott	3.50	,71	2.00	1,41	3.50	2,12	3.00	1,41	2.00	1,41	1.00	,00	1.00	,00	4.00	,00	5.00	,00
	SZDSZ-től érzett távolság	2.33	,58	1.67	1,15	1.67	1,15	2.00	1,73	1.33	,58	1.00	,00	1.00	,00	1.33	,58	1.00	,00
SZDSZ-től érzett távolság	3	1.60	,55	2.00	,82	3.00	,71	3.80	1,10	1.80	,45	1.00	,71	1.80	,84	1.40	,55	1.60	,55
	4	2.00	,00	1.00	,00	1.50	,71	2.00	,00	1.50	,71	1.00	,00	1.50	,71	1.50	,71	1.50	,71
	5	2.75	,50	1.50	1,00	3.80	,84	4.20	,84	2.20	,84	2.00	1,15	3.00	1,58	2.80	1,48	4.00	,71
	6	2.00	,82	1.20	,45	2.14	,90	2.29	1,11	1.14	,38	1.14	,38	1.14	,38	1.71	,76	2.43	1,51
	7	2.20	,84	1.80	,84	2.83	,75	2.80	,84	1.83	,75	1.17	,41	2.17	1,60	2.50	1,38	2.67	1,21
	8	1.88	,99	1.17	,41	3.43	1,51	2.88	1,46	1.43	,53	1.14	,38	2.00	1,07	2.71	1,38	2.86	1,68
	9	2.40	,89	1.60	1,34	2.17	1,47	2.17	1,60	1.33	,52	1.00	,00	2.33	1,03	1.67	1,21	2.50	1,64
	10	2.27	1,01	1.71	1,08	3.41	1,43	3.34	1,40	1.93	1,01	1.53	,97	2.17	1,53	3.43	1,35	3.46	1,32
	Nem választott	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Elégedett a párt magyarságpolitikájával?	3.00	,00	3.00	,00	5.00	,00	4.50	,71	1.00	,00	1.00	,00	1.00	,00	4.50	,71	5.00	,00
Elégedett a párt magyarságpolitikájával?	2	1.80	,84	1.25	,50	2.00	1,22	2.20	1,30	1.20	,45	1.00	,00	1.20	,45	3.40	1,52	3.40	1,52
	3	2.33	,86	1.56	1,04	2.95	1,43	3.05	1,50	1.68	,78	1.50	,91	2.32	1,25	2.33	1,32	2.67	1,46
	4	2.00	,94	1.44	,77	2.82	1,26	2.82	1,29	1.76	,83	1.28	,77	2.03	1,45	2.37	1,39	2.59	1,36
	5	2.43	,79	1.62	,92	3.87	,99	4.12	1,13	2.12	1,13	1.38	,74	1.75	1,16	3.12	1,46	3.50	1,31
	Nem választott	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Nemzetietlenség megállapítása értékrend szerint, ötös skálán
F/3. táblázat

		Nemzet összetart		Tanulhatnak a magyaroktól		Magyar kultúra		Vezetés		Élősködő Unió		Bevándorlók		Magyar államfő		Magyar föld		Múltban élő nép		Multikulturalizmus		Összeesküvő szomszédok	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	2	1,50	,71	3,50	2,12	4,00	1,41	2,00	1,41	2,50	2,12	1,50	,71	3,50	2,12	4,00	1,41	2,00	1,41	2,50	2,12	2,00	,00
	3	2,22	,83	2,78	,67	2,22	1,48	2,56	1,51	3,11	1,27	2,22	,83	2,78	,67	2,22	1,48	2,56	1,51	3,11	1,27	1,67	1,00
	4	1,50	,55	2,17	,41	2,83	1,17	2,33	,82	1,50	,84	1,50	,55	2,17	,41	2,83	1,17	2,33	,82	1,80	,45	1,50	,55
	5	1,69	,85	2,54	,88	3,77	1,88	2,92	2,25	2,38	1,19	1,69	,85	2,54	,88	3,33	1,07	2,42	1,38	2,38	1,19	1,85	,69
	6	1,75	,87	2,67	1,07	2,92	,79	2,25	1,22	2,00	1,28	1,75	,87	2,67	1,07	2,92	,79	2,25	1,22	2,18	1,17	2,40	,84
	7	1,50	,53	2,60	,52	3,50	1,27	3,10	,99	2,00	,94	1,50	,53	2,60	,52	3,50	1,27	3,10	,99	2,00	,94	1,60	,70
	8	2,50	3,27	3,00	3,03	3,83	2,79	4,50	2,59	3,33	3,20	1,50	,58	1,80	,84	2,80	1,30	3,60	1,52	2,20	1,79	1,67	1,03
	9	1,67	1,00	1,67	,71	1,89	1,27	1,67	,87	1,33	,50	1,67	1,00	1,67	,71	1,89	1,27	1,67	,87	1,33	,50	1,22	,44
	10	1,00	,00	1,00	,00	2,00	1,41	1,00	,00	1,00	,00	1,00	,00	1,00	,00	2,00	1,41	1,00	,00	1,00	,00	1,50	,71
	Nem válaszolt	1,67	,58	2,33	,58	2,33	1,53	1,67	1,15	1,00	,00	1,67	,58	2,33	,58	2,33	1,53	1,67	1,15	1,00	,00	3,67	1,53
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	1	1,50	,71	2,00	1,41	3,00	,00	1,50	,71	2,50	2,12	1,50	,71	2,00	1,41	3,00	,00	1,50	,71	2,50	2,12	2,00	,00
	2	1,33	,52	2,00	,89	3,50	1,97	2,83	1,72	1,67	1,63	1,33	,52	2,00	,89	3,50	1,97	2,83	1,72	1,67	1,63	1,00	,00
	3	2,50	2,37	3,00	2,21	3,10	2,38	2,50	2,42	2,50	2,59	1,78	,67	2,33	,71	2,44	1,24	1,78	,83	1,78	1,30	1,56	1,01
	4	1,44	,51	2,50	,73	2,81	1,05	2,38	1,09	1,75	,93	1,44	,51	2,50	,73	2,81	1,05	2,38	1,09	1,87	,83	1,80	,68
	5	1,72	,89	2,24	1,01	2,76	1,33	2,80	1,87	2,16	1,03	1,72	,89	2,24	1,01	2,76	1,33	2,54	1,38	2,16	1,03	1,84	,85
	6	2,14	,90	2,71	,49	3,71	2,50	2,71	1,11	2,29	1,50	2,14	,90	2,71	,49	2,83	,98	2,71	1,11	2,67	1,21	2,29	,95
	7	2,00	1,41	3,50	2,12	4,50	,71	3,00	,00	3,00	1,41	2,00	1,41	3,50	2,12	4,50	,71	3,00	,00	3,00	1,41	1,50	,71
	8	2,00	1,41	3,00	,00	2,00	1,41	1,00	,00	2,00	1,41	2,00	1,41	3,00	,00	2,00	1,41	1,00	,00	2,00	1,41	1,50	,71
	Nem válaszolt	1,00	1,41	2,00	1,41	2,00	,00	3,00	2,83	3,00	2,83	2,00	.	2,00	1,41	2,00	,00	3,00	2,83	3,00	2,83	4,00	1,41
Elégedett a párt magyarságpolti kájával?	1	,50	,71	1,00	,00	3,50	2,12	5,00	,00	3,00	2,83	1,00	.	1,00	,00	3,50	2,12	5,00	,00	3,00	2,83	2,00	1,41
	2	1,40	,89	2,40	,89	4,40	3,13	2,60	1,52	3,40	1,34	1,40	,89	2,40	,89	3,25	2,06	2,60	1,52	3,40	1,34	2,20	1,30
	3	1,73	,77	2,36	,95	2,86	1,08	2,23	1,11	1,77	1,02	1,73	,77	2,36	,95	2,86	1,08	2,23	1,11	1,86	,96	1,90	,83
	4	1,74	,79	2,29	,80	2,59	1,23	2,44	1,69	2,00	1,10	1,74	,79	2,29	,80	2,59	1,23	2,24	1,25	2,00	1,10	1,70	,88
	5	2,62	2,67	3,62	2,20	3,75	2,43	3,50	2,51	2,50	2,83	1,71	,76	2,86	,38	3,00	1,29	2,71	1,25	1,83	,98	1,75	1,04
	Nem válaszolt	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Etnocentrikus állításokkal való egyetértés átlaga ötös skálán, értékrend alapján
F/4. táblázat

			Állampolgárság		Lakhely		Nyelv		Adózás		Önbevallás		Felmenők	
			Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	2		5,00	,00	4,00	1,41	4,50	,71	4,50	,71	5,00	,00	3,50	2,12
	3		4,11	,93	3,89	1,05	3,78	,44	3,44	,53	4,00	,87	3,44	1,01
	4		4,33	1,03	3,83	,75	3,67	,82	3,50	,55	4,00	1,10	4,20	,84
	5		4,23	1,24	3,77	1,42	4,46	1,13	3,62	1,45	4,85	,38	4,46	,78
	6		4,25	,45	3,25	,87	3,42	,90	2,92	1,00	4,42	,79	3,58	,67
	7		4,70	,48	3,67	,87	4,30	,67	4,11	,78	4,70	,48	4,10	,57
	8		4,67	,52	3,83	,75	3,67	1,03	4,17	,98	4,33	,82	3,17	,75
	9		4,22	1,39	3,44	1,01	3,67	1,12	4,11	1,17	4,22	1,09	3,22	1,09
	10		4,50	,71	4,50	,71	5,00	,00	4,00	1,41	5,00	,00	4,50	,71
	Nem válaszolt		4,33	,58	3,33	1,15	3,67	1,53	2,33	,58	5,00	,00	4,00	1,00
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	1		4,00	,00	3,00	1,41	4,50	,71	2,50	,71	4,50	,71	4,50	,71
	2		4,17	1,60	3,67	,82	4,17	,41	3,67	1,03	4,33	1,03	3,83	,41
	3		4,50	,71	4,00	,67	3,70	1,16	3,70	1,06	4,20	1,03	3,40	1,17
	4		4,37	,72	3,60	,91	3,94	1,12	3,40	1,06	4,50	,82	3,75	1,06
	5		4,36	1,04	3,52	1,19	4,12	1,01	3,72	1,24	4,68	,56	3,92	,81
	6		4,29	,76	4,00	1,00	3,57	,53	3,71	,76	4,14	,90	3,67	1,03
	7		5,00	,00	4,00	1,41	4,00	,00	4,50	,71	5,00	,00	3,50	2,12
	8		4,00	,00	3,50	,71	4,00	,00	3,50	,71	4,50	,71	4,00	,00
	Nem válaszolt		4,50	,71	3,50	2,12	2,50	,71	3,50	2,12	4,00	1,41	4,50	,71
Nemzetiségi felmenők száma	Nincs		4,37	,85	3,78	,94	3,98	,91	3,72	1,00	4,52	,75	3,98	,84
	1		4,32	1,04	3,48	1,12	3,86	1,17	3,57	1,25	4,36	,90	3,41	1,05
	2		4,00	,00	2,50	,71	3,50	,71	2,00	,00	4,50	,71	3,50	,71
	3		5,00	.	3,00	.	4,00	.	3,00	.	5,00	.	4,00	.
	4		5,00	.	5,00	.	4,00	.	4,00	.	4,00	.	5,00	.
Elégedett a párt magyarságpolitikájával?	1		3,00	2,83	3,00	2,83	4,00	1,41	3,00	2,83	4,00	1,41	4,50	,71
	2		4,40	,89	4,00	1,00	4,00	,71	3,60	,55	4,20	,84	4,00	,71
	3		4,18	,80	3,18	,91	3,50	1,22	3,09	1,02	4,45	,96	3,38	,92
	4		4,50	,83	3,88	,93	4,18	,80	3,88	1,02	4,50	,71	4,06	,89
	5		4,50	,76	4,12	,83	4,00	,76	4,13	,99	4,62	,52	3,75	,89
	Nem válaszolt		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
SZDSZ-től érzett távolság	2		3,67	,58	3,67	,58	3,00	2,00	3,00	1,73	4,00	1,73	2,67	1,53
	3		3,60	1,52	3,20	,45	3,60	,89	3,60	1,14	4,20	,84	3,60	,55
	4		4,50	,71	3,50	,71	3,00	2,83	4,00	1,41	3,50	,71	2,50	,71
	5		4,60	,55	4,20	,84	4,20	,84	4,20	1,10	4,80	,45	4,20	,84
	6		4,71	,49	3,57	1,27	4,14	,69	3,57	1,13	4,57	,79	3,86	,69
	7		4,67	,52	3,83	,75	4,33	,52	3,83	,75	4,83	,41	4,17	,98
	8		4,75	,46	3,88	,99	4,50	,76	3,88	,99	4,75	,46	4,12	,99
	9		4,50	,84	3,50	,84	4,17	,41	3,00	,63	4,67	,82	3,00	,89
	10		4,23	1,01	3,62	1,21	3,77	,94	3,59	1,18	4,37	,81	3,97	,82
	Nem válaszolt		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kárpát medence	2		4,00	.	3,00	.	4,00	.	3,00	.	4,00	.	4,00	.
	3		4,21	,80	3,14	,86	3,86	,95	3,43	1,02	4,50	,85	3,77	,83
	4		4,42	,69	3,47	1,02	3,53	1,07	3,47	1,17	4,42	,77	3,47	,84
	5		4,41	1,04	3,97	1,00	4,16	,90	3,81	1,09	4,49	,80	3,95	1,00

Magyar nemzethez tartozás kritériumai értékrend alapján, ötös skálán
F/5. táblázat

		Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend		Népi (1) - Urbánus (10) értékrend		SZDSZ-től érzett távolság	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Legfontosabb nemzeti szimbólum	Címer	5,00	1,15	5,75	1,26	5,25	3,59
	Himnusz	5,67	1,15	4,00	1,73	9,33	,58
	Korona	4,83	2,23	6,67	1,86	8,17	2,14
	Kossuth-címer	3,33	2,08	7,00	1,73	7,67	2,08
	Zászló	4,32	1,30	6,10	2,56	7,45	2,66
Legfontosabb nemzeti ünnep	Egyéb	4,50	2,41	6,71	2,58	8,29	2,70
	Márc. 15.	4,74	1,74	6,23	2,12	7,31	2,68
	Aug. 20.	4,43	1,72	6,71	2,63	7,86	2,41
	Okt. 23.	4,25	2,20	6,20	2,59	8,00	2,51
	Egyéb	5,00	.	4,00	.	10,00	.

Legkedveltebb ünnepek és szimbólumok befolyása az értékrendre, tízes skálán
F/7. táblázat

		Hun lovas		Turul		Árpádsáv		Angyalos címer		Autómatica		Kossuth címer	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	1	4,50	,71	3,50	,71	2,50	,71	3,00	,00	2,50	,71	5,00	,00
	2	3,50	,84	2,33	,82	1,17	,41	2,33	,82	2,00	,63	4,00	,63
	3	3,40	1,07	2,22	,67	1,30	,48	2,60	1,35	1,80	1,32	3,80	,92
	4	3,80	,86	3,00	1,15	2,06	,77	3,33	,90	2,19	1,28	4,40	,74
	5	3,80	1,19	3,16	1,18	2,17	,87	3,54	,98	2,42	1,06	4,46	,83
	6	4,43	,79	3,00	1,10	2,29	,76	3,86	1,46	3,57	1,27	4,14	,90
	7	4,50	,71	3,00	1,41	1,00	.	4,50	,71	2,00	,00	4,50	,71
	8	4,50	,71	3,00	1,41	2,00	1,41	3,00	1,41	2,00	1,41	3,00	.
Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	Nem választott	4,00	1,41	2,00	1,41	2,50	,71	3,50	,71	3,00	2,83	4,50	,71
	2	4,00	1,41	3,50	,71	3,00	.	3,50	2,12	2,50	,71	5,00	,00
	3	3,56	1,24	2,89	1,05	2,11	,78	3,11	1,17	2,56	1,01	3,78	1,09
	4	3,83	1,33	3,33	1,21	2,17	,98	4,00	,89	3,17	1,33	4,33	,82
	5	4,31	1,18	3,69	1,38	2,42	,90	3,92	1,16	2,67	1,44	4,67	,78
	6	3,92	,79	2,70	,82	2,08	,79	3,25	1,06	2,50	1,17	4,27	1,01
	7	3,78	,83	2,80	,79	1,50	,71	3,22	,67	1,80	1,03	4,33	,50
	8	3,50	,84	1,67	,52	1,50	,84	2,50	1,05	2,00	1,67	4,17	,75
	9	3,67	1,00	2,33	,87	1,67	,71	2,78	1,20	2,11	1,05	4,22	,67
	10	4,00	1,41	3,50	,71	1,50	,71	2,50	,71	2,00	1,41	4,50	,71
SZDSZ-től érzett távolság	Nem választott	3,67	1,15	2,67	,58	1,67	,58	3,67	1,15	1,67	1,15	3,67	,58
	2	4,33	1,15	2,00	1,00	1,33	,58	2,33	1,15	1,00	,00	3,67	1,15
	3	4,00	1,15	1,80	,45	1,40	,55	3,50	1,00	1,60	,55	4,40	,55
	4	3,50	,71	2,50	,71	1,00	,00	3,00	,00	1,00	,00	3,50	,71
	5	4,20	,84	3,75	1,26	2,00	1,00	3,40	1,14	2,20	1,30	4,80	,45
	6	3,29	1,11	2,86	,90	1,71	,76	3,29	1,11	2,00	1,15	4,40	,55
	7	3,83	,98	3,33	,52	2,00	,63	3,17	,75	2,67	1,21	4,67	,52
	8	4,00	,76	2,71	1,50	1,86	,69	3,29	1,50	2,29	1,50	4,00	1,15
	9	4,00	,89	2,67	1,03	2,40	1,14	3,17	1,83	3,00	1,10	4,33	,82
	10	3,80	1,16	3,07	1,11	2,13	,86	3,40	1,04	2,63	1,22	4,23	,86
	Nem választott	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Szimbólumok általános megítélése értékek szerint, ötös skálán
F/8.1. táblázat

		Szent Korona		Kokárda		Sarló-kalapács		Kádár címer		Izraeli zászló		EU zászló	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	1	4,00	1,41	5,00	,00	2,50	,71	2,50	,71	2,50	,71	3,50	,71
	2	3,67	,82	4,50	,55	2,17	1,17	2,00	1,00	2,50	1,22	3,83	,75
	3	3,50	1,08	4,50	,71	2,10	1,10	2,30	,82	3,10	,74	3,80	1,14
	4	4,00	1,03	4,60	,74	2,19	1,11	2,44	1,21	3,12	,34	4,25	,68
	5	4,20	1,08	4,46	,93	1,62	,77	2,21	1,02	2,92	,65	3,92	,88
	6	4,71	,76	4,86	,38	1,43	,79	1,86	1,21	2,71	,76	4,00	,82
	7	5,00	,00	5,00	,00	1,00	,00	2,00	,00	3,00	,00	3,00	1,41
	8	4,50	,71	3,50	,71	1,50	,71	2,00	1,41	3,00	,00	4,00	,00
Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	Nem választott	2,50	,71	4,50	,71	1,50	,71	1,50	,71	2,00	.	4,00	,00
	2	3,50	2,12	5,00	,00	2,00	1,41	2,50	,71	3,00	,00	3,00	1,41
	3	3,89	,78	4,11	1,05	1,89	,93	2,33	1,00	3,00	,00	3,56	,88
	4	4,67	,52	4,83	,41	1,50	,84	2,17	,75	3,00	,00	4,17	,75
	5	4,69	,85	4,92	,29	1,50	,80	2,00	1,28	3,17	,58	4,17	,94
	6	4,17	1,11	4,82	,40	1,92	1,08	2,33	1,15	2,75	,75	3,92	,90
	7	4,10	,88	4,40	,84	1,80	,92	2,10	1,29	2,50	1,08	3,80	,63
	8	3,00	,63	4,33	,82	2,17	1,17	1,83	,98	3,40	,89	4,17	,75
	9	3,56	1,33	4,11	1,05	1,89	,93	2,38	,52	3,00	,50	4,44	,53
	10	4,00	1,41	4,50	,71	3,50	,71	3,00	,00	3,00	,00	3,50	,71
SZDSZ-től érzett távolság	Nem választott	3,67	1,15	4,67	,58	1,67	,58	2,00	1,00	2,33	,58	3,33	1,15
	2	3,33	1,53	4,67	,58	3,67	1,53	3,67	1,15	3,00	,00	4,33	,58
	3	4,40	,89	4,60	,55	2,40	,89	2,50	,58	3,60	,89	4,40	,55
	4	2,50	,71	4,50	,71	2,00	,00	2,00	,00	3,00	,00	4,50	,71
	5	4,60	,55	5,00	,00	1,80	,84	2,00	1,41	3,00	,00	4,20	,84
	6	4,29	,76	4,17	,98	2,00	1,00	2,71	,49	3,14	,38	4,29	,76
	7	4,17	1,33	4,17	1,17	2,17	,98	2,83	,75	2,83	,41	3,83	,75
	8	3,62	1,30	4,43	,98	1,43	,79	2,00	1,29	3,00	,00	3,86	1,21
	9	4,33	,82	4,83	,41	1,50	,84	1,83	1,17	3,00	,63	3,33	1,21
	10	4,03	1,03	4,57	,73	1,63	,81	1,93	,91	2,69	,85	3,83	,75
	Nem választott	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Szimbólumok általános megítélése értékek szerint, ötös skálán
F/8.2. táblázat

		Jászi Oszkár		Bibó István		Szabó Dezső		Hamvas Béla		Weöres Sándor		Antall József		Sólyom László		Kádár János	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	1	2,50	,71	4,50	,71	.	.	5,00	.	4,50	,71	3,00	1,41	2,50	,71	3,50	,71
	2	4,67	,52	5,00	,00	4,00	1,41	4,00	1,26	5,00	,00	3,67	,52	4,17	,98	2,40	1,52
	3	4,29	,76	4,29	,95	3,50	,84	3,83	1,47	4,43	,79	3,00	1,00	3,25	1,16	2,22	,67
	4	4,09	,83	4,46	,88	3,18	,98	4,22	,83	4,54	,78	3,50	1,09	3,93	1,00	2,50	1,02
	5	3,93	1,14	4,65	,49	3,73	1,27	4,31	,79	4,73	,46	4,00	1,11	4,00	1,13	2,57	1,38
	6	4,20	,84	4,71	,49	3,00	1,00	4,67	,58	4,57	,53	4,14	,69	4,57	,53	2,71	1,50
	7	5,00	.	5,00	,00	4,00	.	5,00	.	4,50	,71	3,50	,71	4,50	,71	2,00	,00
	8	4,00	1,41	4,50	,71	4,00	1,41	4,00	1,41	4,50	,71	3,50	,71	3,50	,71	2,50	,71
	Nem választott	5,00	,00	5,00	,00	5,00	,00	4,50	,71	4,50	,71	3,50	2,12	4,00	1,41	3,50	2,12
Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	2	5,00	.	5,00	,00	4,00	.	5,00	.	5,00	,00	4,00	,00	5,00	,00	2,50	,71
	3	4,83	,41	4,71	,76	4,50	,71	4,67	,58	5,00	,00	4,29	,95	3,87	,99	2,88	1,89
	4	3,40	1,67	4,50	,84	3,00	1,58	4,20	1,10	4,33	,82	3,33	1,37	3,00	1,41	2,67	1,03
	5	4,00	1,00	4,70	,48	4,00	,71	4,60	,70	4,91	,30	4,36	,81	4,64	,67	2,73	1,49
	6	3,90	,74	4,42	,79	3,33	1,00	4,25	,89	4,45	,69	3,50	,80	3,83	,94	2,58	,79
	7	4,60	,55	4,75	,46	4,20	1,30	4,33	,82	4,78	,44	3,67	1,22	4,56	,73	1,89	,93
	8	4,40	,55	4,60	,55	4,00	,82	3,80	1,10	4,40	,55	2,83	1,17	3,60	,55	2,17	,75
	9	4,14	,69	4,71	,49	3,33	,82	4,20	,84	4,50	,53	3,25	,71	3,50	,93	2,14	,90
	10	3,50	2,12	5,00	,00	2,00	.	2,00	.	4,50	,71	4,00	,00	3,50	,71	4,00	,00
	Nem választott	4,00	1,41	4,00	1,41	3,50	2,12	3,50	2,12	4,00	1,41	3,33	1,53	3,00	2,00	3,33	1,53
SZDSZ-től érzett távolság	2	.	.	3,00	.	.	.	.	.	.	.	2,50	,71	2,00	1,41	2,50	,71
	3	4,00	,00	4,50	,58	4,50	,71	3,67	1,53	4,50	,58	3,50	,58	4,25	,50	3,00	,82
	4	3,50	,71	4,00	1,41	3,50	,71	3,50	,71	4,00	1,41	2,50	,71	2,50	,71	2,50	,71
	5	3,00	,00	4,67	,58	3,50	,71	4,33	,58	4,75	,50	3,00	1,22	4,25	,96	1,80	,84
	6	4,71	,49	4,86	,38	3,29	1,38	4,50	1,22	4,86	,38	3,57	,79	3,00	,58	2,71	,76
	7	3,50	1,29	4,40	,89	3,67	,58	3,67	,58	4,50	,55	4,17	,41	3,83	,75	2,67	1,03
	8	3,80	,45	4,71	,49	3,40	,89	4,71	,49	4,75	,46	3,88	,83	4,50	,76	2,25	1,39
	9	4,40	,89	4,67	,82	3,67	1,53	3,75	1,50	4,67	,82	4,00	,89	4,17	,98	3,60	1,52
	10	4,27	1,08	4,69	,55	3,69	1,25	4,33	,84	4,62	,57	3,77	1,24	4,11	1,09	2,44	1,31
	Nem választott	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Közeleti személyek, mint nagy magyarok, ötös skálán értékelve, értékrend szerint
F/9.1. táblázat

		Orbán Viktor		Bajcsy-Zsillinszky E.		Ady Endre		Kéthly Anna		Latinovics Zoltán		Huggonai Vilma		Eötvös József		Széll Kálmán	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	1	1,50	,71	3,00	1,41	4,50	,71	4,00	1,41	4,50	,71	.	.	4,50	,71	3,00	1,41
	2	2,20	1,30	4,50	,84	4,83	,41	4,50	,84	4,67	,52	5,00	,00	4,67	,82	3,50	1,00
	3	1,89	,93	3,17	,75	4,71	,49	4,17	,75	4,33	,82	2,50	2,12	4,33	,52	3,43	,98
	4	2,43	1,22	4,00	,88	4,50	,94	4,17	,83	3,93	1,07	3,60	,89	4,43	,76	3,23	1,09
	5	2,78	1,44	4,05	,85	4,52	,68	4,33	,91	4,48	,60	4,60	,89	4,55	,67	3,89	1,08
	6	2,57	1,40	4,33	,82	4,57	,53	4,50	,55	4,57	,53	5,00	.	4,67	,52	4,17	,98
	7	3,00	1,41	4,00	1,41	5,00	,00	3,50	,71	4,00	,00	4,00	.	4,00	,00	3,00	.
	8	2,50	,71	4,00	,00	4,50	,71	3,00	,00	4,00	1,41	3,00	.	4,50	,71	3,50	,71
	Nem válaszolt	3,50	2,12	4,00	1,41	5,00	,00	4,50	,71	5,00	,00	.	.	5,00	,00	4,00	1,41
Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	2	2,50	2,12	4,50	,71	5,00	,00	3,50	,71	3,50	,71	3,00	.	4,50	,71	3,00	.
	3	3,12	1,64	4,14	1,21	4,83	,41	4,57	,79	4,67	,52	5,00	,00	5,00	,00	4,33	,82
	4	1,67	,82	4,00	1,00	4,33	,82	3,75	1,26	3,83	,75	4,00	.	4,50	,58	3,20	1,48
	5	2,91	1,81	4,40	,84	4,91	,30	4,56	,73	4,64	,67	4,00	1,41	4,73	,47	4,22	,83
	6	2,50	,90	3,58	,51	4,25	,97	3,83	,72	4,17	,72	3,33	1,51	4,00	,74	3,36	1,03
	7	2,22	,83	4,22	,83	4,89	,33	4,57	,79	4,67	1,00	5,00	,00	4,56	,73	3,89	,78
	8	1,83	,98	4,00	1,00	4,60	,55	4,50	,58	4,75	,50	.	.	4,80	,45	3,00	1,22
	9	2,57	,79	3,43	,79	4,38	,74	4,00	,82	4,00	,53	4,00	,00	4,38	,74	3,17	,75
	10	2,50	2,12	3,50	2,12	4,50	,71	5,00	,00	5,00	,00	.	.	4,50	,71	2,00	.
	Nem válaszolt	3,00	2,00	4,50	,71	4,50	,71	4,00	1,41	4,00	1,41	.	.	4,50	,71	4,00	1,41
SZDSZ-től érzett távolság	2	1,50	,71	3,00	.	2,00	.	3,00	.	3,00	.	.	.	3,00	.	.	.
	3	2,50	1,00	4,33	,58	4,50	,58	4,00	,00	4,67	,58	.	.	4,25	,50	3,33	,58
	4	2,50	,71	3,00	,00	3,50	,71	3,00	,00	3,50	,71	3,00	.	4,00	1,41	3,00	,00
	5	2,20	1,10	3,67	,58	5,00	,00	4,00	,00	4,50	,58	.	.	4,25	,96	3,33	,58
	6	2,29	,76	4,00	,82	4,86	,38	4,43	,79	4,43	,53	4,00	.	4,67	,52	3,83	,75
	7	3,00	1,41	3,20	1,30	4,17	,75	4,40	,89	4,50	,84	.	.	4,50	,55	3,40	1,14
	8	2,12	1,46	4,00	1,00	4,88	,35	4,57	,53	4,75	,46	1,00	.	4,50	,53	3,29	1,38
	9	3,60	1,14	4,33	,82	4,83	,41	4,17	,98	4,33	,82	5,00	,00	4,33	,82	3,80	1,30
	10	2,48	1,45	4,16	,85	4,64	,57	4,26	,92	4,24	,88	4,17	,94	4,72	,54	3,79	1,10
	Nem válaszolt	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Közeleti személyek, mint nagy magyarok, ötös skálán értékelve, értékrend szerint
F/9.2. táblázat

		Trianon emléknapot érdemelt		Szojvet utcaneveknek nincs helye egy demokráciában		A határon túli magyarok állampolgárságot érdemelnek		„Ne Budapestről osszák az ész” a határon túliaknak		A nyilas és kommunista bűnök azonos súlyúak		Nem történt valódi rendszerelváltás Magyarországon		A 1949. XX. évi törvény a zsarnokság alkotmánya		A Fidesz elidegeníti a határon túli magyarokat	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	1	4,50	,71	2,50	,71	4,50	,71	5,00	,00	5,00	,00	3,50	2,12	1,50	,71	3,00	1,41
	2	3,33	,52	3,50	1,38	3,50	1,64	4,67	,52	3,33	1,86	3,17	2,04	1,50	,84	3,40	1,52
	3	3,40	1,17	2,40	1,07	2,80	1,48	4,56	,53	2,90	1,60	2,60	1,35	1,44	1,01	2,89	,78
	4	3,50	1,37	2,44	1,15	3,00	1,55	4,73	,59	4,67	,49	2,94	1,34	1,50	,85	3,57	,76
	5	3,16	1,25	2,84	1,11	3,52	1,08	4,40	,87	4,40	,87	3,46	1,32	1,77	,81	3,26	1,05
	6	4,43	,79	2,86	1,07	3,57	1,51	4,17	,75	4,50	1,22	2,86	,90	2,17	1,17	3,33	1,21
	7	4,50	,71	2,50	,71	3,50	,71	5,00	,00	5,00	,00	4,50	,71	1,50	,71	3,00	1,41
	8	3,50	2,12	2,50	2,12	3,00	1,41	4,50	,71	4,00	,00	2,00	1,41	2,50	,71	3,50	,71
Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	Nem válaszolt	4,50	,71	4,00	1,41	3,50	2,12	3,00	.	3,50	,71	4,00	1,41	2,50	2,12	3,00	.
	2	5,00	,00	2,00	,00	4,00	1,41	5,00	,00	5,00	,00	4,50	,71	1,50	,71	3,50	2,12
	3	3,11	1,54	2,89	1,36	3,22	1,30	4,67	,71	4,11	1,17	3,89	1,17	1,75	1,16	2,88	1,25
	4	3,83	,75	2,50	1,52	3,67	,82	4,50	,84	4,83	,41	3,00	1,41	2,00	,71	3,83	,41
	5	3,54	1,33	2,92	1,04	3,77	1,30	4,38	,77	4,69	,48	3,75	1,14	1,92	,90	3,42	1,16
	6	4,08	,90	2,83	1,19	3,67	1,37	4,60	,52	4,40	,97	3,17	1,27	1,70	,82	3,00	,60
	7	3,10	1,45	3,00	1,25	3,30	1,57	4,50	,97	4,70	,48	3,10	1,60	1,78	1,09	4,00	,93
	8	3,17	1,17	2,67	1,21	2,83	1,83	4,17	,98	3,67	1,03	3,33	1,37	1,83	1,33	3,25	,50
	9	3,22	1,09	2,44	1,01	2,78	1,09	4,62	,52	3,11	1,69	1,89	1,05	1,33	,71	3,29	,49
	10	3,50	,71	2,50	,71	2,50	2,12	4,50	,71	3,00	2,83	1,50	,71	1,00	,00	2,50	2,12
SZDSZ-től érzett távolság	Nem válaszolt	4,00	1,00	2,67	1,53	2,33	,58	4,50	,71	2,33	1,15	2,33	1,15	1,50	,71	2,33	,58
	2	3,00	1,73	1,00	,00	2,00	1,00	4,50	,71	2,33	2,31	1,67	1,15	2,00	1,41	3,00	1,41
	3	3,40	,55	2,60	,89	2,20	1,10	4,60	,55	3,60	1,52	2,80	1,30	1,60	,89	3,60	,89
	4	3,00	,00	2,00	1,41	2,00	1,41	5,00	.	2,00	.	2,00	,00	1,00	,00	3,50	,71
	5	3,00	1,87	3,20	1,10	4,20	1,10	4,00	1,22	4,80	,45	3,60	1,52	1,50	1,00	2,75	1,50
	6	3,71	1,38	2,86	1,21	3,00	1,41	4,43	,53	3,29	1,70	1,57	,79	1,67	1,03	3,14	1,07
	7	3,83	,98	2,00	,89	3,50	1,05	4,83	,41	4,50	,84	2,50	1,05	1,83	1,17	3,17	,75
	8	3,50	,93	3,38	,74	3,12	1,25	4,50	,93	4,38	,74	2,71	1,25	1,43	,79	3,50	,55
	9	3,83	,75	2,67	,82	3,50	1,05	4,67	,52	4,00	1,26	2,83	1,33	1,67	,82	2,50	,58
	10	3,57	1,36	2,90	1,24	3,63	1,40	4,50	,75	4,52	,78	4,00	1,05	1,85	,95	3,43	1,07
Elégedett a párt magyarságpolitikájával? I?	Nem válaszolt	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	1	3,00	2,83	3,00	2,83	3,00	2,83	4,00	1,41	4,50	,71	5,00	,00	2,50	2,12	5,00	.
	2	4,40	,89	3,00	1,41	4,40	,89	4,20	1,10	4,00	1,41	3,60	1,67	2,75	,50	3,60	1,67
	3	3,59	1,22	2,45	1,10	3,41	1,47	4,60	,50	3,95	1,40	2,55	1,30	1,67	,91	3,00	,86
	4	3,56	,99	2,79	1,07	3,18	1,27	4,55	,67	4,15	1,18	3,15	1,28	1,58	,85	3,40	,89
	5	2,62	1,51	3,25	1,16	3,12	1,25	4,43	1,13	4,71	,49	3,75	1,28	1,50	,84	3,29	,95
	Nem válaszolt	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Történelmi állításokkal való általános egyetértés értékrend szerint, ötös skálán
F/10. táblázat

		Himnusz alatti tisztelet		Történelmi dátumok felidézése		Emberi jogok tiszteletben tartása		Előző rendszer bűnöseinek elszámoltatása		Férfi-Női szerep tisztázása		Istennel való rendszeres kapcsolat		Gyermekvállalás		Elesettek támogatása		Társadalmi munka vállalása		Lázadás az elnyomó rendszer ellen	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend	1	1,50	,71	4,50	,71	4,00	1,41	3,00	,00	2,00	,00	2,50	2,12	2,50	2,12	4,50	,71	4,00	,00	5,00	,00
	2	2,17	1,47	2,33	1,51	5,00	,00	2,83	1,47	1,60	,89	3,00	1,22	1,00	,00	4,50	,84	4,00	1,55	4,50	,84
	3	3,10	1,10	4,00	,67	4,20	1,23	3,00	1,25	2,50	1,08	1,70	,82	2,20	1,48	3,80	1,32	3,20	1,40	4,30	,82
	4	2,62	1,45	3,44	1,03	4,31	1,08	3,12	1,26	2,25	1,29	1,71	,91	2,50	1,15	4,25	,93	3,69	1,01	4,06	,93
	5	3,57	1,12	3,61	1,23	3,75	1,33	2,96	1,12	2,63	,97	1,91	,97	3,08	1,89	3,58	1,28	3,25	1,33	3,88	1,30
	6	3,57	,79	3,86	,69	4,17	,41	3,50	,55	2,67	1,03	3,00	1,15	3,71	1,11	4,43	,53	3,83	,41	3,67	,52
	7	3,50	,71	4,00	,00	4,50	,71	3,50	,71	3,50	,71	1,50	,71	3,00	1,41	4,00	,00	4,50	,71	4,50	,71
	8	4,00	,00	4,50	,71	4,00	,00	3,50	,71	3,00	,00	2,00	1,41	2,50	2,12	4,00	,00	3,50	,71	4,00	,00
Népi (1) - Urbánus (10) értékrend	Nem választott	3,00	2,83	3,50	,71	4,00	,00	3,50	,71	2,50	,71	1,50	,71	3,50	,71	4,00	1,41	4,50	,71	4,50	,71
	2	3,00	1,41	4,50	,71	5,00	,00	4,50	,71	2,00	1,41	1,00	,00	2,50	,71	4,50	,71	4,50	,71	4,50	,71
	3	3,22	1,39	3,33	1,41	3,22	1,56	2,33	1,41	2,33	1,12	2,00	1,12	2,44	1,51	3,22	1,20	3,11	1,27	3,22	1,48
	4	2,83	,75	3,33	,52	4,17	,75	2,83	,98	2,33	,82	1,50	,55	2,67	1,03	4,00	,63	3,50	1,05	3,83	1,17
	5	3,75	1,06	3,58	1,00	4,33	,98	3,25	,97	2,42	1,00	2,00	1,00	3,77	2,17	4,23	,93	3,67	,89	4,42	,51
	6	3,08	1,24	3,83	,83	4,17	,94	3,25	,97	2,58	1,08	2,92	1,16	3,17	1,11	4,33	,89	3,75	,97	4,17	,72
	7	3,20	1,75	3,70	1,57	4,50	,71	3,80	,63	2,60	1,51	2,33	1,22	2,20	1,32	4,20	,92	4,10	,99	4,50	,71
	8	2,83	1,47	3,33	1,03	4,17	1,60	3,17	1,17	2,33	,82	1,00	,00	1,83	1,17	4,00	1,67	3,83	1,60	4,00	1,55
	9	3,00	1,07	3,88	,99	4,12	,99	2,75	,89	2,86	1,07	1,86	,69	2,00	1,63	4,12	,99	3,12	1,46	4,12	,83
	10	1,00	,00	3,00	2,83	5,00	,00	2,00	1,41	1,50	,71	1,00	,00	1,00	,00	4,00	1,41	2,50	2,12	4,00	1,41
SZDSZ-től érzett távolság	Nem választott	2,67	1,53	3,33	,58	3,33	1,15	2,67	1,53	2,67	,58	2,33	,58	3,67	,58	2,33	1,15	2,67	1,53	4,00	1,00
	2	2,33	1,53	3,33	1,53	3,00	1,73	1,67	1,15	2,33	1,15	2,00	1,00	2,67	1,53	2,67	2,08	1,00	,00	4,67	,58
	3	3,60	1,14	4,20	,45	4,80	,45	3,60	,89	3,00	1,22	1,33	,58	2,00	1,00	4,20	,84	4,00	,71	4,20	,45
	4	2,50	2,12	4,00	1,41	4,50	,71	1,50	,71	2,00	1,41	1,00	,00	2,00	1,41	4,00	1,41	4,00	,00	4,00	,00
	5	4,20	,45	4,00	,71	4,20	,84	3,60	,55	2,80	,45	2,75	1,26	4,80	2,59	4,60	,55	4,40	,55	4,60	,55
	6	2,83	1,17	3,33	1,37	4,17	1,17	2,67	1,03	2,50	1,38	1,50	,84	1,50	1,22	3,83	,75	3,17	1,17	4,00	,89
	7	3,17	1,60	3,67	1,03	4,50	,55	2,67	,52	2,17	,75	1,83	,75	3,00	1,55	4,33	,82	3,33	1,21	4,33	,82
	8	2,75	1,67	3,12	1,25	4,00	1,60	3,12	1,25	2,00	1,20	1,71	,95	1,75	1,49	3,87	1,55	3,38	1,30	4,00	1,31
	9	3,67	,52	4,00	,63	4,50	,55	3,67	,52	3,20	,45	2,67	,82	3,20	,84	4,00	,89	3,83	,75	3,83	,75
	10	2,97	1,30	3,52	1,21	3,97	1,15	3,21	1,18	2,41	1,09	2,17	1,20	2,90	1,32	3,97	1,07	3,69	1,17	3,97	1,21
	Nem választott	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Igaz magyar jellemzőinek megítélése értékrend szerint, ötös skálán

F/11. táblázat

		Népi (1) - Urbánus (10) értékrend		Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend		SZDSZ-től érzett távolság		Elégedett a párt magyarságpolitikájával?	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
1848	-5	8,00	.	-	.	10,00	.	1,00	.
	-2	8,00	.	4,00	.	8,00	.	4,00	.
	1	5,00	.	5,00	.	10,00	.	3,00	.
	2	6,50	1,73	4,75	2,63	8,25	2,36	3,50	,58
	3	6,50	1,51	4,60	2,22	7,90	2,28	4,00	,67
Horthy-rendszer	4	6,38	1,99	4,14	1,15	7,29	2,88	3,95	,74
	5	6,30	2,91	5,10	2,60	7,70	2,26	3,67	,50
	-5	6,75	3,50	7,75	3,77	9,50	1,00	2,75	1,50
	-4	6,71	1,79	4,29	1,99	7,12	2,85	3,94	,66
	-3	5,56	2,24	4,22	1,64	7,44	2,01	3,88	,99
Szovjet megszállás	-1	5,00	.	5,00	.	10,00	.	3,00	.
	3	6,44	2,01	4,67	1,41	8,22	2,33	3,78	,67
	4	6,75	2,36	3,75	1,89	7,50	2,08	4,00	,00
	-5	5,93	2,62	5,14	2,80	8,14	2,57	3,31	1,11
	-4	6,59	1,62	4,59	1,71	7,14	2,64	3,86	,56
1956	-3	6,60	1,34	4,00	2,00	8,60	2,19	4,00	1,00
	-2	10,00	.	2,00	.	6,00	.	4,00	.
	4	3,50	,71	4,50	,71	10,00	,00	4,50	,71
	5	5,67	1,15	4,67	,58	7,67	2,52	4,00	,00
	-4	8,00	.	4,00	.	8,00	.	4,00	.
	-3	8,00	.	3,00	.	5,00	.	5,00	.
	1	6,00	2,00	6,67	4,04	8,67	2,31	3,33	2,08
	2	5,50	1,29	5,25	3,40	9,00	2,00	3,75	,50
	3	6,62	2,06	4,00	1,68	8,15	2,51	3,77	,83
	4	6,00	1,94	4,37	1,01	6,89	2,92	3,74	,73
	5	7,00	3,06	5,14	3,18	8,29	,95	3,83	,41

Értékrend önbevallása a történelmi események megítélésével összefüggésben
F/12.1. táblázat

		Népi (1) - Urbánus (10) értékrend		Baloldali (1) - Jobboldali (10) értékrend		SZDSZ-től érzett távolság		Elégedett a párt magyarságpolitikájával?	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Kádár-Korszak	-5	6,20	2,18	4,67	2,16	8,00	2,54	3,86	,77
	-4	5,80	2,04	4,30	1,42	8,00	2,40	3,40	,70
	-3	6,33	2,08	6,33	4,16	7,00	2,65	3,33	2,08
	-2	8,00	.	5,00	.	8,00	.	4,00	.
	3	7,00	,82	4,00	1,83	6,25	2,99	4,25	,50
	4	5,78	1,64	4,33	,71	7,00	2,92	3,78	,83
Rendszerváltás	5	8,40	2,88	4,40	3,91	8,60	1,95	4,00	,00
	-5	6,50	3,54	5,00	,00	7,00	4,24	4,00	,00
	-4	7,00	.	5,00	.	5,00	.	5,00	.
	3	6,22	1,92	4,11	2,20	8,33	1,94	3,78	,67
	4	6,79	1,67	4,00	1,52	7,07	2,76	3,93	,47
2006-os zavargások	5	6,05	2,46	5,15	2,52	8,10	2,43	3,47	1,02
	-5	6,00	2,00	4,00	1,73	9,33	1,15	4,00	1,00
	-4	6,24	1,92	4,65	2,09	7,53	2,76	3,41	1,06
	-3	8,43	1,99	3,86	3,24	6,86	2,61	4,14	,38
	-2	7,33	1,53	3,33	2,08	8,33	1,53	3,00	,00
	-1	5,33	1,53	3,33	1,53	8,67	2,31	4,00	,00
	2	7,00	.	8,00	.	6,00	.	4,00	.
	3	6,60	1,82	5,00	1,22	7,60	2,19	3,80	,45
	4	4,75	2,12	5,50	1,41	7,62	3,07	4,14	,38
	-5	6,05	1,91	4,52	1,57	8,14	2,01	3,95	,86
Fidesz 2/3-os győzelme	-4	7,07	1,79	4,13	2,53	7,20	3,12	3,60	,51
	-3	8,33	1,53	5,33	5,13	8,33	1,53	2,67	1,53
	-2	6,00	.	6,00	.	3,00	.	4,00	.
	3	5,00	.	5,00	.	8,00	.	4,00	.
	4	5,67	3,06	5,00	,00	7,33	2,52	4,00	1,00
	5	3,00	1,41	5,50	2,12	9,50	,71	4,00	.

Történelmi események pozitív vagy negatív megítélése, darabszám

F/12.2. táblázat

VII. 2. Átiratok

VII. 2. 1. Interjú Dorosz Dáviddal (2012. márc. 14.)

Kérd.: Az első megkérdeztem Dorosz Dávid, országgyűlési képviselő, az LMP frakciójának tagja, aki tagja a Nemzeti Összetartozás Bizottságának. Az első kérdésem arra vonatkozna, hogy az LMP-t úgy emlegetik a közbeszédben, mint XXI. századi pártot, ennek ellenére fellelhetőek-e bizonyos ideológiai elődök, mellyel az LMP párhuzamosságot vél felfedezni önmaga és...

D. D.: Magyar?

Kérd: Elsősorban magyarra gondolnék természetesen, mivel a...

D. D.: Igen-Igen, jó...

Kérd: Mivel az interjú témája a párt magyarságtudata.

D. D.: Szerintem olyan, mely kifejezetten egy az egyben előd lehetne, olyan szerintem nincsen, szerintem rész... halmazok vannak és területeken... és különböző mondásainkban vannak egyezések, méghozzá igen komoly és szoros egyezések. Vagy történelmi előképek, hát a... a politikai szabadságjogok, illetve a demokratikus rendszer védelmében meglévő nagyon kemény alapjaink azok szerintem... azok szerintem végighúzhatóak egy vonalként azért szerintem a magyar történelemben egészen talán az 1848-as áprilisi törvények és az azt megelőző reformkornak a... az akkori értelemben is... hangsúlyozom, az akkori értelemben vett polgári liberalizmusához, ööö, illetve, ezt mondjuk továbbvive a XXI. század elején (zaj)... elején a különböző polgári radikális mozgalmakig, pártokig. A különböző társadalmi csoportok befogadása és a (zaj)... és annak elfogadása, hogy lényegében a nemzet a különböző közösségeknek a nagy összessége, és szerintem ez a XX. század elejének pár szervezetének és politikai gondolkodásához kapcsolható, a másik nagy hagyomány pedig szerintem az elesettekhez való... a... (zaj) a társadalom alsóbb rétegeihez való szolidaritás illetve annak a felismerése, hogy ha ezeket... az embereket emeljük fel, ha legalább minimális szinten nem kapják meg az esélyt a felemelkedésre, akkor nem csak nekik, hanem mindannyiunknak sokkal rosszabb lesz. Tehát szerintem ez is visszaköszön. Visszaköszön pl. a nyolcvanas éveknek az... az ellenzéki mozgalmainak abban a szociológiai kutató munkáiban, amely a szegénységgel foglalkozott (**Kérd:** Ühüm-Ühüm), vagy akár a vidéki szegénységgel, a 1920 és 1940 közötti időszak a vidéki szegénységet kutató mozgalmaihoz, de ezek mind részterületek, mert ezeknél is nagyon sokszor előfordul, hogy ezeknek a mozgalmaknak más irányultságait az LMP nem követi, vagy nem is foglalkoztak más témával és az LMP-nek szerintem éppen ez az egyik jellegzetessége, hogy komplexen kezel, egyrészt

minden kérdést, másrészt komplexen kezeli az egész magyar társadalmat (**Kérd:** Ühüm-Ühüm), tehát nem csak részproblémákat... Ahhh... Ahhh... Választ ki és foglalkozik. Természetesen az elmúlt húsz-harminc évnek a zöld mozgalmi ugyanígy, illetve zöldpolitikai mozgalmi azok ugyanígy előfutárnak tekinthetők, de még egyszer mondom, ezek fragmentált előfutárok.

Kérd: Ha jól értettem, akkor az LMP szerint a nemzettudathoz mindenféleképpen hozzátartozik a szolidaritás, tehát a nemzet tagjainak úgymond a feladata...

D. D.: Szerintem mindenféleképpen, mert magának a... magának a nemzettudatnak is... vagy a nemzettel való... maga a nemzetfogalom is már immanensen tartalmazza a szolidaritást, mivel abból indulunk ki, hogy azért, mert egy országban élünk és azért, mert ugyanaz a kultúránk, ez, ezen a tényen túlmenően valamit kezdeni kell, és valahogy ezt ápolni kell. Ez már önmagában is egy szolidaritási kiindulópont, és igen, én azt gondolom, hogy ehhez az is hozzátartozik, hogy nem csak arra ügyelünk, hogy-hogy szellemiekben a nemzet tagjai a lehető legjobb állapotban legyenek, hanem azt, hogy ezt elérhessük, ehhez (?) ilyen világban élünk, egy materializált világban, anyagi javakra szükség van, és igen, én azt gondolom, hogy azok a társadalmak, amelyekben beláthatatlan, illetve követhetetlen mélységűek, hatásra, a szakadékok, azok nemzetként sem tudnak jól funkcionálni.

Kérd: Ühüm, és most, hogy így elhangzott, hogy a szolidaritásra épül és fel kell emelnünk a nemzet tagjait, ez az Adam Smith-i fogalomban is benne van, viszont akkor, ha megkérdezhetem, ugyebár, valószínűnek tartom, hogy a Jobbik is így vallaná, viszont meghatároznának eléggé... hogy mondjam, konjuktív feltételeket, hogy kik lehetnek a nemzet tagjai. Az LMP erre...

(hangfelvétel megszakítva, nem várt személyek léptek a szobába)

Kérd: Nos, az előző felvétel ott szakadt meg ugyebár, hogy beszéltünk arról, hogy a nemzetnek nagyon fontos ugyebár, hogy összetartó legyen és szolidaritást érezzenek egymás iránt a benne lévők, viszont ugye szinte minden párt valamilyen szinten kezeli ezt a kérdést, kezeli a szolidaritást, mivel ez a nemzet alapja nyilvánvalóan, viszont az LMP esetében vannak-e bármilyen kritériumok erre? Miként határozhatja meg, hogy valaki a nemzethez tartozónak érezheti-e magát? A tagság esetében érdekes volt, hogy volt egy nagyon szűk ilyen... Én úgy neveztem el, hogy kozmopolita réteg, mely számára nagyon fontos volt, hogy az adózás, illetve az állampolgárság meglegyen ahhoz, hogy ahhoz tartozónak tekintsi, a vidékiek között volt egy nagyon szűk ilyen lokálpatrióta vidéki érzelmű emberke, aki viszont úgy gondolta, hogy fontos a lakóhely. A többség számára viszont a kultúrnemzeti dolgok voltak fontosak, pl. az önbevallás. Az LMP hivatalos álláspontja ennek kapcsán micsoda?

D. D.: Hát nem tudom (szünet), erről, kifejezetten erről a specifikus kérdésről kifejezett hivatalos álláspont nincsen, azt tudom mondani, hogy én személy szerint azt tudom mondani, hogy én a magyar nemzet tagjának tartom, aki szeretne magyar lenni és ezért bármilyen szinten apróbb lépéseket tesz. Nem gondolom, az adózás... Ez nagyon kapufa, ez... ez... ebbe bele sem lehet menni, a magyar állampolgárság az egy természetesen jó kiindulópont, de ezen kívül is van rengeteg nem magyar állampolgár..., magyar állampolgársággal nem rendelkező külföldön élő és magyarul már annyira nem jól beszélő, diaszpórában ötödik-hatodik generációs ember, akikben mégis valami tudatuk arról, hogy ő magyarok, vagy legalábbis magyar származásúak, valamennyi magyar vér még van bennük és érdeklődnek Magyarország iránt, tehát van egyfajta érzelmi kötődésük. És ha ezért valamilyen minimális dolgokat tesznek is, én azt gondolom, hogy... hogy... a magyar nemzethez tartozónak gondolom őket. Itt ugye az a kérdés, hogy a rengeteg speciális csoporttal és helyzettel mit kezd a magyar állam és ehhez hogyan viszonyul.

Kérd: És ennek az inverziójáról mit gondolunk, ha valaki ide költözik, elkezd itt adózni, itt telepedik le, de igazából magyar állampolgársága még gyakorlatilag nincsen, más jogállásban van és még nem is beszéli a magyar nyelvet. Az LMP ezt hogyan tudná kezelni?

D. D.: A mai globalizált világban én azt nem tartom problémának, hogy az emberek (szünet) idejöhetnek, vállalkozhatnak, itt akarnak magyar lányt elvenni vagy magyar férfihez hozzámenni és gyerekeket vállalni, sőt, azt gondolom, hogy ez kifejezetten pozitív, hogy vannak emberek, akik a világ más részéről idejönnek és azt mondják, hogy itt jó élni, és (szünet) hogy itt remek élni. És ezzel lényegében hozzájárulnak ahhoz, hogy Magyarország sikeresebb legyen. Jobb legyen a gazdaság (**Kérd:** Ühüm-Ühüm), olyan dolgok kerüljenek az ország gazdasági, kulturális és közéleti áramlásába, olyan ízek, olyan színek, olyan szinergiák, olyan tudások, amik nem lennének benne. Azt gondolom, hogy ez teljesen rendben van és ez ugyanúgy, ahogyan az is teljesen rendben van, hogyha sajnos Magyarországról mennek el emberek a saját boldogulásuk reményében, mondjuk Németországba, ennek nem örülök, de az ő szempontjukból ez teljesen rendben van és ugyanígy én is elvárom azt, hogy a német vagy az ottani közösség ne kitaszítóan fogadja ezeket az embereket.

Kérd: És most egy egészen más kérdésként, ha három személyt meg kellene nevezned a magyar történelemből, akkor, ööö, kiket választanál, mint nagy magyar gondolkodókat?

D. D.: (hosszabb szünet) Nagyon kell gondolkodnom. (hosszabb szünet) Számomra (hosszabb szünet) Az első az közhelyes lesz, az... az... az... Deák Ferenc. Gondolom indokolni is kell.

Kérd: Hát nem volna egy utolsó szempont.

D. D.: Én azt gondolom, hogy a kiegyezés alapvetően és sokakkal nagy vitáim lehetnének, vannak, lesznek, én a kiegyezést én alapvetően jó konstrukciónak tartottam, az akkori reálpolitikai helyzetből a magyarság számára a lehető legtöbbet kihozó konstrukció. Ami valójában ötven éven keresztül egy nagyon stabil, Európához közelítő és a társadalom minél több rétege számára valamilyen fejlődést biztosító, nyugodt, békés időszak volt. És ebben szerintem teljesen természetes, köztudott, hogy ebben Deáknak kulcsszerepe volt, ami... Ami még számomra tiszteletreméltó, hogy ő ezt úgy tudta végigvezényelni, hogy utána és előtte is államférfiúi módon, ha ez az elcsévelt szó még jelen van, tudta ezt lerendezni. Másrészt hogy a személyes politikai ambíciók és ez a már akkor is jelentkező ember az embernek farkasa politikai világ teljesen érintetlenül hagyta és teljesen távol hagyta, miközben (szünet) azért lehet, azt gondolom, hogy lehet, sokkal jobb helyzeteket elő lehetett volna állítani, ha vállalt miniszterelnökséget a kiegyezés után.

Kérd: Egy rövid kérdés, szerinted ma vannak államférfiak? Mert mondtad, hogy ez egy nagyon elcsévelt szó. Szükség van-e ilyen államférfiakra?

D. D.: Alapvetően azt gondolom, hogy államférfiakra mindig szükség van, de ez az államférfi szembenállítva a köznapi politikussal dichotómia ez szerintem hamis. Mert ahhoz, hogy valaki államférfi lehessen.... Ugye államférfi attól lesz valaki, hogy egy olyan helyzetben olyan döntést hoz, olyan stílussal, olyan méltósággal tudja ezeket a döntéseket elővezetni (zaj), hogy azzal példát mutat az emberek számára. Azt gondolom, hogy a dichotómia azért nem él meg, mert ahhoz, hogy valaki államférfi lehessen, ahhoz először politikusnak kell lennie, különben nem fog abba a helyzetbe jutni, hogy egyáltalán államférfi legyen. Államférfi nagyjából vezető pozícióban lehet valaki, nem pedig az ellenzék hátsó padsoraiból. Mert különben nem jegyzi meg a történelem, hogy ő államférfi volt. Pl. Winston Churchill szerintem egy államférfi volt abban a kritikus négy évben, de ehhez előtte az kellett, hogy előtte negyven évig, harminc évig az angol parlamentben napról-napra favágó politikai munkát, nagyon kemény csatározásokat, akár negatív kampányt, akár kemény kardozásokba belemenjen. Ez szerintem mind a mai napig ugyanígy megvan, annyi változás van, hogy ezek a politikai csatározások, melyek megelőzik az a lehetőséget, hogy valaki államférfi lehessen, a XXI. század modern médiatizált demokrácia szabályai miatt ezek sokkal kellemetlenebbek, ezek sokkal gusztustalanabbak, sokkal véresebbek és sokkal kiszserűbbek. De ettől függetlenül én azt gondolom, hogy lehetnek és vannak ma államférfiak.

Kérd: Tehát ezek szerint az LMP-nek is kormánypozícióba kell kerülnie ahhoz, hogy államférfit avathasson úgymond maga közül?

D. D.: Szerintem igen, mert az államférfi azért államférfi, mert tud tenni valamit, vagy legalább, amikor nem tud tenni valamit, hogy olyan helyzetben van, hogy nem tesz valamit vagy lemond, vagy feláldozza magát, politikai értelemben, annak legyen súlya. Ehhez pedig az kell, hogy az ember vezető pozícióban legyen. És... Szóval ez volt Deák Ferenc, fű... (nagyobb szünet) Lehet, hogy kapnom kellett volna időt, hogy gondolkodjak, mert most ez ilyen... Mert biztos vannak... (hosszú szünet) Ami nekem nagyon példamutató, egyrészt példamutató, másrészt nagyon különös sors, szerintem úgy jellemzi a magyar történelmet, az számomra Bajcsy-Zsillinszky Endre. Hát úgy abban az életútban szerintem minden benne van, ami a magyar történelem sajátja, ami ehhez az egész kavargás, állandó változás, és szerintem ő valami olyat tudott csinálni, ami a magyar történelemből úgy hiányzik. És nem csak egyéni emberek szintjén, hanem úgy globálisan is. A hibákkal való szembenézés és a korrekció. Én azt látom a magyar történelemben, hogyha rajta volt a haza egy rossz úton, akkor soha nem volt elég erőnk, elég bátorságunk behúzni a kéziféket, amíg bele nem mennek a totális szakadékba. És persze Bajcsy-Zsillinszky Endre csak a saját sorsában tudta ezt megfordítani, de hogy ezt ilyen 108°-os fordulattal tette, és úgy tette, hogy lényegében (telefon megszólal). Tehát úgy tette, hogy lényegében amikor bejöttek a németek, kevés, öthat hely volt, ahol ellenálltak annak, hogy a történelem legembertelenebb hatalma lerohanja az országot, az szerintem példamutató. És főleg úgy, hogy tudjuk, előtte milyen negatív szerepet töltött be, pontosan ezeknek az embertelen eszméknek a szolgálatában.

Kérd: De akkor ő tulajdonképpen végig ellenzéki szerepben volt, ha úgy vesszük.

D. D.: Jó, akkor én úgy érzéltem a kérdést, hogy nem feltétlenül kell államférfire gondolnom, hanem történelmi személyiségre (**Kérd:** Természetesen). Nem, természetesen államférfivé nem válhatott, nos, mítosszá válhatott szerintem, példamutatóvá. De persze, nem, államférfivé nem vált ilyen szempontból. Most egy harmadikat... Az a baj, hogy valaki most van a fejemben, de nem jut az eszembe.

(kérdezett telefonja megszólalt, a felvétel megszakítva)

D. D.: Egy középkori figura volt a fejemben, aki úgy megfogott, de most nem jut eszembe, szóval. A harmadik... (szünet) Az Kossuth Lajos talán, számomra azok a kemény jogegyenlősítő, illetve ezt azért különféle gazdasági és szociális kérdésekkel is kiegészítő programja egyrészt az, ami nagyon népszerű, vagy nagyon tetszik nekem, a másik az a klasszikus liberalizmus. Persze abban a korban, azt most fel kellene frissíteni, de az az a vonal, ami számomra bizonyos területeken iránymutató. Másrészt azt gondolom, hogy amikor vezető helyzetbe került... Tele vagyunk olyan emberekkel (felkiáltva!), tele van az egész magyar történelem olyan emberekkel, akik papíron hatalmasat tudnak alkotni, aztán amikor

oda kerülnek a helyzetbe, akkor meg csődöt mondanak. És nem mondom, hogy Kossuth egészen kivétel ez alól a helyzet alól, de hogy valameddig a gyakorlatban valameddig tudta csinálni és kemény tudott lenni, és tudott szervezni, és tudott összefogni dolgokat. Az nagyon ritka a magyar történelemben, hogy ez a kettő így meglegyen. Mondjuk úgy, hogy a vége szerintem el van cseszve, a szabadságharcban a Görgeivel való állandó rivalizálás, de az, hogy az a forradalom és az a szabadságharc, aminek minden racionális és stratégiai, katonai és gazdasági szempontból két hónap alatt össze kellett volna omlania, az fel tudott állni és igen sokáig ellen tudott állni, az mások mellett természetesen, meg csapat kellett hozzá, de ez nagyban Kossuth érdeme is, és ez számomra fontos, miközben az a politizálás, amit a torinói magányában folytatott, az a „Nem, nem, soha”, „Nem kiegyezés” és osztani az ést, mint a haza öregedő nagy bölcse, az nem áll közel hozzánk, az abszolút a realitásokkal való szembe nem nézés és abszolút egy ilyen saját történelmi szerepébe és sértettségébe belemerevedő öregedő figura, de (szünet) engem vonzzanak ilyen szempontból az ilyen emberi... Mindannyian emberek vagyunk és nincsenek makulátlan államférfijaink és nincsenek ilyen kifaragható hősök, akik csillogó szemmel néznek a jövőbe, azoknak meg kell halnia 26 évesen, mint Petőfinek. Éppen ezért vonzódok az olyan figurákhoz, akikben látom, akikben ennyire erőteljesen megmutatkozik ez a kettősség és valamennyire túl tudnak lépni a saját árnyékukon. Tehát Bajcsy-Zsillinszky túl tudott, Deák egy bizonyos időben túl tudott és utána meg nem. Deák... Bocsánat, Kossuth (helyesbített!).

Kérd: Kossuth érdekes volt ilyen, mondjuk úgy, hogy vérbeli politikus volt a maga nevében. Akkor viszont térjünk át egy olyan kérdésre, ami sokkal relevánsabb az LMP számára és amiről szokott is beszélni a parlamentben, ugyebár az előző rendszerekhez való viszony, most volt legutóbb benyújtva az ügynökakták nyilvánosságára vonatkozó törvényjavaslat, illetve... Illetve az LMP esetében még érdekes is, hogy hogyan viszonyul az elmúlt 20 év politikájához, elvégre 20 év demokrácia van, ami a hátunk mögött van. Ezekhez hogyan viszonyul a párt?

D. D.: Jó, hát az elmúlt húsz évhez való viszonyítási pontunk az, bármennyire is nehezen megragadható, abból a szempontból nehezen megragadható és nehezen kommunikálható, hogy most azért az elmúlt húsz évhez képest is egy ilyen minőségi romlás van az elmúlt két évben, és én ezt határozottan személyesen is gondolom, hogy nagyon sok bajom van az elmúlt húsz évvel, és rengeteg hibát és bűnt látok benne, az elmúlt két év minőségi cezúráját jelent és sajnos a negatív irányba. És ezt nekünk nagyon nehéz elmagyaráznunk, nagyon nehéz elmagyaráznunk, hogy mi valójában 2009-ben azért jöttünk létre, en bloc az elmúlt 20 évből volt elégünk, narancsostól, MDF-estől, Gyurcsányostól, Bajnaistól, mindenestől, Horn

Gyulástól együtt. És ezt nagyon nehéz elmagyaráznunk egy olyan helyzetben, amikor mindenki az elmúlt két évről beszél, és nagyon nehéz ezt a distingiót megtennünk, nekünk abból is elégünk van, de értjük azt, hogy ez most egy sokkal durvább helyzet. Én... Lb látom a korlátát az ebben való kommunikálásban, miközben persze nem elválasztható, tehát az, hogy az elmúlt két évben ilyen dolgok alakultak ki, az persze nem úgy történt, hogy egyszer csak belovagolt Orbán Viktor fehér lovon, elkezdett itt _____ (?) jobbra-balra, szétszedni az országot. Itt voltak Claudiusok és Hamlettek előtte, amíg kialakult ez az állapot. De ez... ez egy nehéz narratíva, és ez egy nehéz kérdés és nem is igazán tudjuk majd igazán jól elmondani így ebben a komplexitásban és összetettségében, de azt látni kell, hogy az elmúlt húsz évnek nagyon sok, főleg (megemelt hangon) szociális és főleg azzal a vonulattal nem értünk egyet, amivel nagyon szögesen ellenállunk, hogy ami annak a három-négy millió embernek az életéről szól, akiket lényegében tényleg az út szélén hagyott Magyarország. Miközben igazából a demokratikus rendszerek felépítése és nagy részüknek a funkcionálásával pont hogy nagyjából és egészében kisebb kiigazításokkal, de egyet tudunk érteni. És azért is nehéz ez a helyzet, mert a Fidesz először ennek a dolognak esett neki kőbaltával, amit mi természetesen védtünk, de ezzel mi az elmúlt húsz évnek a közjogi rendszerét dicsőítjük, de ezzel a közjogi rendszer védtével egyetértettünk, de az abból következő társadalmi, szociális berendezkedést viszont nem. Tehát én ezt egy nagyon bonyolult helyzetnek tartom, az szerintem az az üzenet, ami azt jelenti, hogy ne térjünk vissza 2010-hez, és nem lehet visszatérni '89-hez. Nem elégedhetünk meg '89-cel, az szerintem egy jó üzenet, ez már kezd közelíteni ahhoz a szinthez, ami elmagyarázható az embereknek, de ezen még dolgozni kell, erre jók azok a szimbolikus ügyek, amelyek támadják egyben nem csak az elmúlt két év, hanem az elmúlt húsz elitjének az ilyen... szimbolikus jogokat megragadható, egyszerűen megragadva találják meg ezt az ellentmondást, mert most a 3-4 millió leszakadó embert nem tudod egy ilyen jól megfogható javaslatban, szimbólummal megfogni, mert az társadalompolitika, szociálpolitika, meg költségvetési politika, amitől a szavazók 90%-a elalszik. Az ügynökügy ezért jó, és remélem, gondolom lesz még egy-két ilyen alkalom, van még elég támadási felület, mert azért könnyen megfogható, könnyen azonosítható, tényleg a mindenkor összes kormánypártnak cinkos összefogását bebizonyítja lassan.

Kérd: És ha már a szimbólumokról most szó esett, a népszavazási kezdeményezésben ugye az LMP jelszava a „Talpra magyar!” és a dizájnban is megjelenik a piros-fehér-zöld. Tehát az LMP számára ezek a nemzeti szimbólumok miként illeszthetőek be a retorikába és általában a vizuális megjelenésbe?

D. D.: Szerintem teljes mértékben beilleszthetőek, sőt, szerintem be is kell őket illeszteni, mert azt... gusztustalannak tartom, hogy... mindenféleképpen küzdeni kell az ellen, hogy kizárólag a jobboldal kisajátítsa ezeket a szimbólumokat, és ez egy részről amellet, ezt el kell mondani, hogy nem sajátíthatja ki őket a jobboldal, tevőlegesen lehet elérni, hogy használjuk ezeket a szimbólumokat és nem félünk tőlük. Én azt gondolom, hogy ebben az LMP (hosszú szünet) jó úton halad, és most ez egy ilyen kvázi egy organikus folyamat révén kezd beleépülni a dolgainkba, és ezt egy jó folyamatnak tartom.

Kérd: Ha most veszünk két szimbólumot, amit a jobboldal, illetve a szélsőjobboldal kisajátított, mint az angyalos középcímet vagy mondjuk az árpásávós zászlót, ezeket az LMP tolerálni tudja és el is fogadja ezek szerint?

D. D.: Nézd, itt két különböző dolog van, szerintem, engem rohadtul nem zavar, konkrétan leszarom, ha valaki angyal motívumos címerrel rohangál, se negatív, se pozitív érzetet nem kelt, azt, hogy ez LMP ezt használja bármilyen megjelenésen, a rendes magyar címer helyett, ezzel sem az a bajom, hogy ez bármilyen érzelmi felindulást okoz, hanem hogy ez ilyen görcsösnek tűnne, a szélsőjobboldali szavazók felé tett gesztusnak. Tehát én kontraproduktívnak érezném, és számunkra ilyen ellentámadási területet hagyna, de lehet, hogy meg is lehet engem erről győzni. De például amikor a köztársasági elnök valamelyik izéjén megjelent ez, egy szórólapján vagy kiadványán, volt valaki, aki azt mondta, hogy kössünk bele, én azt mondtam erre, hogy ez felesleges, ha így akarják használni, akkor használják így, tehát ez... Ez... Én ebbe a meccsbe nem mennék bele, de biztosan tudsz mondani olyan szimbólumot, amiben pont az ellenkezőjét tudnám mondani, hogy ebbe akkor bele kell menni, de ebbe nem.

Kérd: Igen-Igen, pont ezen gondolkoztam...

D. D.: (közbevág) Miközben teszem hozzá, hogy én pl. nagy Kossuth-címer rajongó vagyok és az egy alapvető hiba volt, amikor '90-ben nem azt fogadtuk el, nem azt fogadta el a parlament az ország címereként. De... És picit sajnálom, hogy az MSZP kezdte el használni a Kossuth-címert, lényegében... Politikailag rosszul nézni ki most lényegében, ha mi elkezdenénk használni, mondom, de ezt most nem tartom kifejezetett kérdésnek, ahol militárisan, vagy ahol agresszíven kellene fellépni.

Kérd: Igen, pontosan ez jutott eszembe nekem is, hogy a Kádár-címer egy Magyarországon született címer, de sokak szerint ez egy olyan rendszer, mely egy idegen hatalom által lett exportálva Magyarországra. Ezzel kapcsolatban vannak az LMP-nek fenntartásai?

D. D.: A Kádár-címerrel?

Kérd: Igen.

D. D.: Most melyikre értjük a Kádár-címert?

Kérd: Nos a Kádár-címer az (**D. D.:** A sarlós...?) Nem a sarlós, a búzakalász ölelésében ugyebár egyik oldalt vörös szalag, a másikon nemzeti, a Rákosi-címeren pedig...

D. D.: Jó, hát az egy letűnt... egy letűnt kor letűnt jelképe, tehát ha a létező kommunista, szocialista munkáspárt Túrmer Gyulával az élén használni akarja nyilvános rendezvényén, ám tegye, engem speciel nem zavar. Bennem rossz érzeteket nem kelt, én azt gondolom, hogy tömegében az emberekben ez nem kelt, mert ez mégsem a Rákosi-címer, de még azt is el tudom képzelni, hogy kelt, de... de ezen kívül a pár öreg kommunistán kívül, akik azért néhány éven belül meg fognak halni, ennek a... ennek a címernek a múzeumban van a helye, ott is lesz a helye és senki nem akarja majd előszedni, tehát ezt nem érzem egy akut kérdésnek.

Kérd: És a legvégén levezetésként, ugyebár eddig inkább általánosságban a pártról beszéltünk, most elsősorban a munkáddal kapcsolatban szeretnék, de nem a rendvédelmi részéről (**D. D.:** Persze.), hanem a határon túli magyarságnak a kérdéséről, miként hoz új szint az LMP a határon túli magyarokkal kapcsolatos politizálásban?

D. D.: Elsősorban abban, hogy szakítani szeretnénk azzal az azért minden eddigi kormány által folytatott gyakorlattal, hogy mi nem gondoljuk azt, hogy Budapest központtal, Budapestről hozott döntésekkel kell a határon túli közösségeket irányítanunk, mert úgy ahogyan az országon belül is hiszünk a szubszidiaritásban és hiszünk a kis közösségek döntési jogában, ezt, ha logikusak és hűek maradunk magunkhoz, ezt kivetítjük a határon túlra is, mert minden adott közösség döntse el saját maga, hogy... hogy mik azok a döntések, amik számukra fontosak és a magyar állam, illetve a magyar politikai pártok, miután megszületett a döntés, a lehető legtöbb támogatást nyújtják, hogy a tervek valóra váljanak, én azt gondolom a legalapvetőbb dolognak, hogy ez egy olyan globális kérdés, hogy hogyan hova futnak a döntések és ki mondja meg, hogy a népközösségek miről döntsenek, ami minden más részletkérdést fölemel. Szintén... Ez azért fontos, mert ugyanúgy, ahogyan a mai magyarországi magyar közösség is sokszínű, rengeteg ember, rengeteg társadalmi irányzat, rengeteg politikai irányzat, rengeteg társadalmi csoport van benne, ugyanúgy nem felelőtlennek és lekezelőnek tartom azt, amikor a határon túli közösségeket egy ilyen masszaként tekintjük, tehát alapvetően mindegyik országban tök más a helyzet, és ezeken az országokon belül is rengeteg régió van, és a régiókon belül is rengeteg társadalmi és politikai irányultság. És én azt gondolom, hogy ez a sokszínűség nem baj, ez érték. És ez az érték egészen addig érték, amíg Budapestről nem egy ilyen egyen (szünet) Tehát nem ilyen falanxban kezeli őket, és nem egy ilyen egyen masszaként kezeli az egész közösséget.

Szerintem ez a legfontosabbak, és ebből következik az (felkiáltva), hogy a határon belül meglévő politikai problémákat nem próbáljuk meg exportálni és nem próbálunk meg határon túli kirakatpártokat és lerakatpártokat csinálni. És ez a kritikám a baloldalallal szemben is, miközben azért el kell gondolni, hogy a jobboldal ezen a területen sokkal többször és sokkal keményebben avatkozott be, mint a baloldal. (szünet) Ezt mindenféleképpen tartani kell, és ebben kell megjelennie annak is, hogy a támogatáspolitikai kiosztási ágainak egyrészt átláthatónak kell lennie, most nem átlátható, mert az átláthatóság ellenőrizhetőséget is jelent, másrészt nem gondolom azt, hogy 100%-ban teljesen objektív és politikától mentessé lehetne tenni, ez sajnos egy illúzió, főleg azért mert a legtöbb helyen a határon túli magyar közösségek majd minden szintű organizációját az ottani magyar politikai párt látja el, de hogy ennél százalékosan jobban politikamentessé lehet tenni, ez biztos. És ami... Ami fontos, hogy az az, amit már a nemzeti szimbólumoknál mondtam, hogy-hogy az LMP-nek egyszerűen az a küldetése, egyik küldetése a nagyon sok közül, de ez különösen fontos, hogy bebizonyítsa azt, hogy a magyar baloldal, vagy fogalmazzunk úgy, a magyar nem kifejezetten jobboldal is foglalkozik ezekkel a kérdésekkel és ugyanolyan fontosnak tartja, sőt, megkockáztatom azt, hogy őszintébben tartja ezt fontosnak, mert én azt gondolom, hogy a Fidesz, miközben azért tényleg látom, hogy te szó lépéseket és vannak személyes érzelmi alapjai, azért a tetteik és a döntéseik mögött 80%-ban kifejezetten politikai haszonkeresés zajlik. És szerintem a baloldal pont azért (megemelt hangon), mert lényegében azért jelen pillanatban úgy látjuk, úgy látszik, hogy a Fidesznek ez a hatalomépítgetése azért valamilyen szinten a külhoni magyaroknál azért sikerrel járt, legalábbis a számok jelenleg ezt mutatják, épp ezért megteheti azt, hogy tényleg objektíven, pusztán hazaszeretetből, és pusztán az ottani emberekért vállalt felelősségből politizál, nem pedig azért, hogy azt nézze, hogy most meddig hajhássza a népszerűséget és hogy csökkent-e Marosvásárhelyen a támogatottsága, vagy sem, számomra ez inkább lehetőség. És én ebben látom az LMP felelősségét, hogy ezt el tudja érthetően mondani. (zaj)

Kérd: Hát én köszönöm szépen, hogy **(D. D.: Én köszönöm)**, hogy gazdagította a magyar politológiának az ismeretanyagát **(D. D.: Köszönjük szépen)**, remélem, hogy a későbbiekben is beszélünk még.

VII. 2. 2. Interjú Mile Lajossal (2012. márc. 26.)

Kérd.: Akkor hát dolgozati kutatásom kapcsán második megkérdeztem Mile Lajos országgyűlési képviselő az LMP színeiben, aki az Európai Ügyek Bizottságának alelnöke és a nemzetbiztonsági bizottság tagja. Az első kérdésem arra vonatkozna Lajos, hogy az LMP-nek, mint pártnak, vannak-e a magyar történelemben bárminemű elődjei, ideológiai elődjei?

M. L.: Hogyha a kérdés arra vonatkozik, hogy eszmei... **(Kérd: Igen-Igen)** Eszmetörténeti szempontból kik azok, akik ha úgy tetszik jelképként, mintaként szolgálhatnak az LMP számára, akkor... Csak következtetni tudok, hiszen erről nem folyt érdemi diskurzus az LMP-n belül, hát a-hát a politikai szerepvállalásainkból lehet visszafelé következtetni arra, hogy (...) Kik is lehetnek azok akik, természetesen nem teljes átfedéssel, de mégis elődöknek, ha úgy tetszik, az LMP történelmi előfutárainak tekinthetők. Hát gyakorlatilag, itt persze az egyéni ízlés és műveltség is meghatározó, de ha most csak az LMP elméleti és gyakorlati programját vesszük alapul, akkor úgy gondolom, hogy a nemzetté válás időszaka és az abban meghatározó szerepet játszó figurák környékén kell keresgélni. Tehát itt kimondottan a reformkorra gondolok én, és amikor a nemzettudat kialakulásáról, kialakításáról és a korabeli korszerű eszmék megjelenésének időszakáról gondolkodunk, akkor először is Széchenyit kell mindenféleképpen említenünk azt gondolom ebből az időszakból, és én Kölcsey-t tenném még hozzá mindenféleképpen. Tulajdonképpen ez az az időszak, amikor a haza és haladás fogalma egybekapcsolódik és szintézisként jelenik meg. Ezt akár az LMP is kiírhatná a saját programjának a tetejére, vagy a zászlajára, hogyha lenne neki ilyen. Hiszen az a dilemma, ami ebben a korszakban megjelent, most természetesen nem akarok durva ideológiát (?) gyártani, de hát a téma nagyjából tényleg erről szól. A nemzeti önazonosság, a nemzeti önrendelkezés, egyáltalán a nemzeti identitásnak a tartalmi, patetikus polgári fogalommal operálva ugye a hazaszeretet minősége **(Kérd: Ühüm)**, és a korral való haladás, értsd ugye a fejlődést, az európai folyamatokba történő bekapcsolódást, a modern időszakhoz való alkalmazkodás feladatköre. Ez a kettő nem egymással szemben jelenik meg, hanem az adott probléma szerves egységeként próbálják kezelni. Természetesen nem mindegyik nagy figuránál történik ez, a helyzettől függően a hangsúlyok máshova kerülnek itt-ott.

Kérd: És ha már erről beszéltünk, az LMP a jelenkorban ezt a, hogyanmondjam, dichotómiát hogyan tudná feloldani?

M. L.: Ez nem dichotómia, ez nem az. Akkor lenne baj, hogyha ez a két... Akkor van dichotómia, ha ez a két fogalom egymással szembenálló, vagy egymást kizáró fogalomként jelenik meg. Ugye ha megnézzük az LMP programját, amit úgy hívunk, hogy értékszintézis,

akkor az erre is kiterjed, tehát nem csak bizonyos ideológiák közötti (szünet) szintézist kívánjuk megjeleníteni, hanem arról is van szó, hogy a társadalomszemléletben a magyarságtudathoz való viszonyunkban hogyan lehet teljesen kizárttá tenni, hogy a korszerűségnek és a nemzeti önrendelkezésnek a fogalmai egymással szembekerüljenek. De menjünk tovább ebből az időszakból, itt mondom, hogy ez meghatározó, a következő az az én megítélésem szerint Deák, (...) Kimondottan abból a megfontolásból, hogy én itt nyilvánvalóan nem fogom itt az életművét itt elmondani (**Kérd:** Természetesen), kimondottan abból a megfontolásból, hogy én a továbbra is az LMP számára nagyon fontosnak tartom azt a fajta mérlegelő, higgadt, megfontolt hozzáállást... A realitásokhoz (**Kérd:** Ühüm), amit Deák képviselt. Tehát ilyen szempontból azt gondolom, hogy nagyon sokat lehet meríteni abból, ahogyan ő... bármelyik cikkben (?), amelyet ő a kiegyezés környékén amelyet ő ott megjelenített a magyar eszmetörténetben és a politikatörténetben is. Ha még közelebb jövünk, a két háború között én most nem akarnék kiemelni figurákat, nem azért (felkiáltva), mintha ott mindenki elvetemült lett volna, erről szó nincsen, de ez már az az időszak, amelyik (...) Kicsit megosztó a mai viszonyok között. Talán a kultuszminisztert kiemelném. Állítsd meg.

(A felvételt megzavarta egy fontos hívás)

M. L.: Őt mindenféleképpen kiemelkedőnek tartom ebből az időszakból (**Kérd:** Tehát Klebensberg Kúnót), Kúnót, igen, tehát az ő szemléletében, néha úgy tetszik, hogy a fenntarthatóság egyik feltételeként értelmezzük, másképpen a jövőbe történő befektetés megállja a helyét, mint kifizetés, tehát fölismerve azt, hogy egy olyan (szünet) felépítésű oktatási rendszerre van szükség, ami aztán záloga lehet az elkövetkezendő időszaknak és egy olyanfajta kultúrpolitikát, ami nyitott és támogató természetű, ez mindenféleképpen követhető, követendő ugye. Hát a két háború, a második háború után, ha még mindig elődöket keresünk, akkor Bibót kiemelném, tehát hogy a demokráciafelfogása hajlíthatatlan, elvszerűsége és korszerű aktualitása... Az megint csak meghatározó és az a fajta szembenézés, ami szellemi bátorságot is kíván nyilván, az alapvető problémáival a társadalomnak, az megint csak lenyűgöző. Jó, most Szekfűt kihagytam, például nem árt rá is visszaugrani, elnézést a csapkodásért, éppen a szembesülésről jutott eszembe, hogy akár a saját hibáinkkal, az egyes folyamatok értékelésében a szembenézéssel kapcsolatos bátorság az megint csak követendő, mert egyébként ha csak egy virtuális vagy általunk elképzelt valósággal próbálkozunk tovább bíbelődni, akkor abból nagy félreértések és tévedések vannak. És hát ehhez bizony kell bátorság, persze azt úgy megtenni, hogy ebből ne nemzetgyalázás legyen, hanem egyfajta érted haragszom én, nem ellened (...) Elemzés, kritika...

Kérd: Most Szekfü Gyula esetében arra gondolunk, amikor a baloldali politika támogatója lett...

M. L.: Nem arról, de neki az életútjában voltak váltások, kimondottan ugye a forradalom után (**Kérd:** Ja értem) Tehát az a fajta szembenézés, ami mindenfajta pátoszt levét magáról és nagyon kritikusan néz szembe a folyamatokkal És-És kerüli az olyan csapdákat, melyek a tabutémák túlzott tiszteletéből származnak, ez mindenféleképpen egy lenyűgöző dolog.

Kérd: Egy másik kérdésre mennék át (**M. L.:** Jó! Remélem sikerült összefoglalnom.), részt vettél a rendszerváltásban, ezt tudjuk, az MDF képviselőjeként, ha jól tudom a Fideszben és az SZDSZ-ben is részt vettél a szervezésben a legelején, az érdekelné engem, szerinted történt-e valódi rendszerváltás végeredményben Magyarországon, sikerült-e ezt véghezvinni?

M. L.: Jó, legyünk pontosak, (...) Tehát ugye '87-'88-'89, inkább '88-'89, valóban Miskolcon éltem, ma is ott élek, hát ott volt egy értelmiségi csapat, Furmann Imrével, _____, nem mondom végig, És akkor elindult egy ilyen kicsit lázas szervezkedés, megérezvén az időnek a szavát, ha úgy tetszik, lehetett érzékelni, hogy mozognak a dolgok, és először ez csak egy ilyen helyi értelmiségi mozgolódás volt, együtt jártunk a művészkлубba, ennek egy jó része művész, író, stb. És aztán amikor megvolt az az első lakiteleki találkozó, és ennek majdnem hogy voltak keretei, és akkor már ha úgy tetszik MDF-es szimpatizánsként vagy tagként, nem tudom, hogy volt-e már tagság, csináltunk hetente ilyen nagy találkozókat és volt mindenki, aki később fideszes lett, KDNP-s lett, SZDSZ-es lett, tehát mindenki ott volt. Egy ilyen nagy ellenzéki népfront volt (**Kérd:** Egy ilyen gyűjtőmozgalom volt akkor) Így van, és akkor utána kezdett ez tagozódni, ahogyan megjelent aztán először a... Szabad Kezdeményezések Hálózata, ugye ebből lett aztán az SZDSZ, ez igaz, akkor én ott nekik tartottam az alapító beszédet az SZDSZ-ben, inkább Balázs Tibi ügyeskedett a Fidesz létrehozásában, mert akkor úgy képzeltük el, és akkor ezt nem szabad elfelejteni, hogy velünk szemben akkor egy MSZMP nevű hatalmas nagy mamut volt, és az volt az elképzelés, ha minél több helyen próbáljuk leteríteni ezt a nagy dögöt, annál nagyobb az esélyünk. Ez egyébként nem is volt egy hibás elképzelés, és aztán utána persze (megemelt hangon), amikor már lehetett látni, hogy azon kívül, hogy a korabeli rendszerhez milyen erős a viszonyunk és milyen erős az elutasításunk, gondoljunk a továbbiakra, már lehetett látni, hogy vannak markánsabb eltérések is és onnantól kezdve nem volt kérdés, hogy az MDF-ben politizáljak, amit nem is bántam meg, sőt, büszke is vagyok rá. Az alap kérdésre felelve, igen, Magyarországon rendszer változtatás történt (tagoltan). A mostanság megfogalmazódó kritikák, akár a Fidesz részéről a legerőteljesebben, azok mögött aktuálpolitikai elképzeléseket és egyfajta önigazolást érzékelek, és amikor ez túlzott formában jelenik meg,

akkor történelemhamisításnak is lehet ezt nevezni. Tehát ha a rendszerváltás, rendszerváltoztatást úgy értelmezzük, és szerintem ez a lényeges, hogy a közhatalom gyakorlásának. Ha az intézményrendszer minőségének az átalakítása megtörtént, akkor minden megtörtént. Itt csak evidenciákat lehet mondani, egy egypártrendszerrel egy többpárti parlamenti demokráciára állt át az ország. Ezt annak hívják. Az állami hatalom kizárólagosságát, szinte kizárólagos dominanciája megszűnt és a gazdaság átalált egy magántulajdon alapú, teljesen más szerkezetű, lazaságú működésre, hívjuk ezt akár, ha úgy tetszik, kapitalista működésnek. Magyarország pozíciója szempontjából kiszakadt abból a fajta kötöttségből, amit akár a KGST, akár a Varsói szerződés jelentett, és elindult ugye az atlanti szövetség irányába és aztán ugye az európai közösség felé. És ez megint egy óriási fordulat. Természetesen kellett hozzá a körülmények, ne felejtsük el, hogy pl. a varsói szerződés megszüntetését maga Antall József javasolta ugye az egy moszkvai megbeszélésen, ez akkor elég hidegtelelős lehetett, még senki sem lehetett biztos benne, hogy az oroszok miként fognak ehhez viszonyulni, hiszen az oroszok csak '91 júniusában vonultak ki az országból. Ezek a lényeges elemek. Tehát akár a társadalom felépítését nézzük, azon belül... a politikai döntések meghozatalának módját, választási mechanizmustól kezdve ugye, akár a gazdaság szerkezetét tekintve, akár, ha úgy tetszik a szövetségi politikát, orientációt Magyarországon, megtörtént. (szünet) A mostani... Nem mondom, hogy nem lehetett volna jobbra, otthonosabbra megcsinálni, azt így nem tudom utólag fölmérni, mert ez szerintem történelmietlen ráadásul, innen, 2012-ből visszavetíteni elvárásokat a 1989-90-es évek időszakra az nem... Ilyen szempontból számomra mindenféleképpen minta mind a mai napig Antall József személyisége, ugye egy nagyon okos, realitásokkal számoló kiegyensúlyozott politikát folytatott, és szerintem szerencse is a magyar demokráciának, hogy ilyen kaliberű miniszterelnöke volt, és sajnos a betegséget nem tudta... Nem volt lehetősége, hogy befejezze a politikai életművét. Tehát egyrészt a mostani elégedetlenségnek a tartalmi részét nézem, ez egyfajta ilyen morális természetű, mondván ugye, hogy a rendszerváltás akkor lett volna igazi, hogyha az addig pozícióban léve nomenklaturát ha úgy tetszik, vagy pártelitet, sikerül teljesen kiszorítani és nem tudják átmenekíteni a kapcsolatrendszerüket a gazdasági szférába, tehát ha ott nem hagyjuk, nem engedjük, hogy pozíciókat nyerjenek, hiszen így átmentették, ha úgy tetszik, a hatalmukat. És ebben van igazság!

Kérd: És van hasonlóság az akkori kor és a jelenlegi szituáció között valamire?

M. L.: Hááát, ez nagyon erőltetett lenne, ezek a párhuzamok nem túl szerencsések. Nyilván lehetne olyan momentumokat találni, amikor ezeket lehetne mondani, de én nem látom értelmét. (szünet) Tehát egy erősebb cezúrát kellett volna húzni, hogy nem csak a

közhatalomból, hanem mondjuk a gazdasági szférából is eltüntetni őket, nem tudom, hogy megvolt-e ennek a realitása. De ez az egyik, ez főleg jobbról, szélsőjobbról fogalmazódik meg.

Kérd: És az LMP-t hova sorolhatjuk így?

M. L.: Az LMP akkor még nem nagyon... Tehát azt látni kell persze, hogy a rendszerváltásnak középtávon és mind a mai napig nagyon sok vesztese volt. És a szociális szférában is egy nagyon komoly réteg van, aki megélhetési problémákkal küzd, aki a foglalkoztatásban nincs jelen, és hát ez a réteget a politikai elit magára is hagyta. Azt lehet mondani. És hát az LMP-nek az egyik nagy feladata az természetesen, hogy ezekre is odafigyeljen. Sőt, az ő érdekeiket meg tudja jeleníteni a politika színpadán, mert aki eddig magát baloldalinak nevezte, lásd az MSZP, ez inkább csak jelszavak szintjén jelent meg, a gyakorlatban inkább egy technokrata szemlélet érvényesült. Sőt, merném mondani, hogy némelykor oligarchikus szemlélet, éppen a szociáldemokrata alapvetésekkel szemben, ez a társadalmi csoportot, réteget hagyta magára, az LMP vállalása az, hogy ezekkel foglalkozzon, törődjön, érdekeiket megjelenítse, satöbbi-satöbbi. De hát akkor '90-ben (megemelt hangon), a 1990-es évek elején az volt a tét, hogy az egész berendezkedést hogyan lehet átalakítani, és valóban akkor ugye balról fogalmazódott meg kritikaként az a bizonytalanság, létbizonytalanság, ami a Kádár-rendszerben ilyen szempontból nem volt ismerős, hiszem ha úgy tetszik, ott egy ilyen teljes foglalkoztatottság működött, nem kellett azon gondolkozni, hogy na akkor most mi lesz, és ezt (szünet), Hogy munkanélküliség, ki sem lehetett illet mondani. Most ehhez képest az emberek úgy érték meg, mint jó részük és ezért nem is lehet nekik szemrehányást tenni, hogy a Kádár-rendszer megszűntével megszűnt az a biztonság, ha úgy tetszik, az a létbiztonság, amiben beleélték úgy magukat, és ehhez képest ez a választási, döntési kényszer, hívjuk akár szabadságnak, nyomasztóan hat, szorongást szül, bizonytalanságként jelent meg a mindennapokban, és nagyon sokan nem is tudtak ezzel a helyzettel mit kezdeni.

Kérd: És ennek van valamilyen hatása az LMP nemzetképére? Pl. amikor legutóbb Dorosz Dávid kollégával beszéltem, őnála egyértelműen jelen volt... Tehát a nemzet olyan emberek csoportja, akik szolidaritást vállalnak egymással. És ezen felül, te miként tudod elképzelni az LMP nemzetképét? Tehát tartalmát, miként lehet hozzá tartozni, ezeket fel tudnád nekem vázolni röviden?

M. L.: (Kifújja a levegőt) Hát... A nemzetfogalom ugye időről-időre változik, egy-egy politikai formációnak a nemzetről kialakított szemlélete is eltérő. Sőt ezen belül, még ha nagyok is a hasonlóságok, vannak hangsúlybéli eltérések, ez természetes dolog. Pl. a

szélsőjobboldali, vagy ha úgy tetszik, radikális jobboldali, nemzeti radikális oldal, mint pl. a Jobbik is a nemzetfogalmat valami kizárólagos kategóriaként kezeli, a másik véglet pedig ugye az az internacionalista, vagy ha úgy tetszik, kozmopolita megközelítés, ami a szocialisták, de az SZDSZ esetén is erőteljesen érzékelhető volt, ott minden, ami a nemzettel kapcsolatos, vagy ha úgy tetszik, hazafias jellegű dolog volt, ócska, elnyűtt valamit jelentett. Ugye itt visszaköszön a Haza és Haladás, mint már említettük, én azt gondolom, hogy nagyon higgadtan kell, először is, ha lehet, az aktuálpolitikai szándékoktól megtisztítva kell az alapvetéseket letisztázni. A nemzettudat, most csak a tudati részéről beszélünk, a nemzet maga egy adott kategória, jogilag is definiálható, miként...

Kérd: Mit értünk most ezt alatt jelenleg?

M. L.: Hát jelenleg nyilvánvalóan aki ennek az országnak az állampolgára, az ennek a nemzetnek a része.

Kérd: Ez az államnemzeti felfogás úgymond.

M. L.: Hát ha úgy tetszik, igen. Én azt gondolom, hogy van egy tágabb értelmezés, a kárpát-medencei, amikor historikus elemek... Nincs ellenemre ez a dolog, de csak akkor, ha ezt megfelelő tapintattal, érzékenységgel fogalmazódik meg, mert egyébként akkor több a kára, mint a haszna, feszültségeket gerjeszt, izoláló lesz. De ugyanúgy mondom, ezt nem tartom ördögtől valónak, hogy a nemzet fogalmát, ha úgy tetszik (...) Kitágítjuk, túllép az állam keretein és azt mondjuk, és ez nyilván a nemzet egy másik elemét hangsúlyozza, tudniillik, a nemzetfogalomnak, a nemzettudatnak vannak historikus elemei. Ezt egy közös élményhalmaznak is tekinthetjük, ami azért a közös emlékezetben megjelenik. Ez szinte megkerülhetetlen, Európa majdnem minden nemzeténél így van, vannak kulturális összetevői természetesen, amelyek megintcsak, és kultúra alatt nem csak a magaskultúrát értem természetesen, hanem, ha úgy tetszik, a különböző hagyományokhoz, szokásokhoz való...

Kérd: Ez az Adam Smith-féle nemzetkép.

M. L.: Ha úgy tetszik, igen. Fontos, amit a Dave (= Dorosz Dávid) mondott, ez úgymond egy kortárs jelenség, az egymás iránti szolidaritás és felelősség, ezzel itt-ott azért vannak problémák, ez az LMP-nél is inkább célkitűzésként jelenik meg és nem realitásként, mert hát láthatjuk a társadalom széttagoeltságából, szétszakadozottságából, hogy ez nem mindig van meg. És ezt erőszakos elvárásként megfogalmazni nem is lehet, mert akkor olyan néptanítói jellege lesz, amit az emberek eltaszítanak maguktól. Nagyon tapintatosan kell, de ez egy meghatározó, valóban, ugye emlegetik ilyenkor ezt a turáni átkot, a magyar széthúzást meg ilyeneket. Én nem szeretek ilyen nemzetkarakterológiákat adni, meg kell nézni az egyes embereknek és a társadalmi csoportoknak is az élethelyzetét, amiből fakadóan a kirekesztés és

a befogadás is jellemző lehet a szolidaritás felerősödéséből vagy hiányából. Tehát említettük a historiális és kulturális elemeket, nyilván mind meghatározóak. Ez a két igazán lényeges eleme van, és ezen belül hogyha van az értékfogalomban, a nemzethez kapcsolódó értékfogalomban van valamiféle közmegegyezés, hogy melyek azok, amelyek általánosan elfogadottak, az megint a kohéziós tudatnak a felerősödését jelezheti. Én azt gondolom, hogy ezek adóttak. Nagy hiba, ha mondjuk politikai érdekvényesítés és politikai pozíciók szempontjából túlhangsúlyozunk elemeket. Tehát ezért kell a szimbólumokkal is óvatosan bánni... (**Kérd:** Erre vonatkozott volna az utolsó kérdés) Óvatosan kell bánni, mert hogyha túl didaktikus, neadisten erőszakos vagy túl látványos ez a dolog, akkor már nem csak az a baj, hogy nem elegáns és nem az én ízlésem szerint való, és tartalmilag sem helyes, ha túldimenzionál bizonyos elemeket, hanem a közvélekedésben is inkább visszatetszést kelt. Éppen az elfogadandó, amiről beszéltem, közös megállapodás abban, hogy ezek közös értékeink és tiszteletre méltóak, az éppen nem közelebb hozza az embereket, hanem eltávolítja, mert túlzottan formálissá teszi, és ha úgy tetszik, az államhatalom diktátumaként jelenik meg ezeknek a tisztelete, az nem szokott általában megfelelő eredményre vezetni.

Kérd: És jelenleg tapasztalod ezt a visszatetszést?

M. L.: Hát... Ugye eddig az LMP ezekben a szimbolikus ügyekben úgy viselkedett, hogy azt gondolom, teljesen konstruktív módon, tehát nem támogattuk ezeket a dolgokat, ugye hát ennek én vagyok a fő felelőse, egyrészt egyetértek vele, másrészt mindig hozzátesszük, minden vezérszónoki hozzászólásban, de nagyon kell vigyázni vele, hogy ne államvallásként kezdjük el kezelni a különféle szimbólumoknak a kezelését, mert az rögtön kontraproduktív. És a másik, ami kialakult a magyar politikai gyakorlatban, ezt is meg kellene hallgatni, ha úgy tetszik, a nemzetpolitikai elemeket, úgy alakult, hogy szinte csak a konzervatív jobboldali álláspontban jelenik meg, vagy megfordítom, a baloldal részéről nem jelent meg olyanfajta tudatosság, vagy kötődés ezekhez a nemzetpolitikai elemekhez, ami elvárható lett volna, tehát egy ilyen teljesen idióta felosztás jött, a nemzetpolitikai kérdések, ha úgy tetszik, a jobboldalnak, a nemzeti oldalnak a fennhatósága alá tartoznak, míg a modernitás, a korszerűség, a reformok, a globalizmushoz való korszerű hozzáállás pedig a baloldal, mert a baloldal progresszív. Nos ezért kapcsolok megint vissza, Haza és Haladás kettősségéhez. Ez nem így, ez egy nagy marhasága volt a baloldalnak, hogy egyébként ezt... És nem is volt sajátja mindig a baloldalnak Magyarországon. A szociáldemokratáknál nem volt ilyen feladvány, ilyen elutasító, ilyen elutasítandó halmaz a nemzet, ez inkább a mostani vagy közelmúltbeli baloldalra jellemző, tehát az ő részükről egy nagy marhaság volt, hogy ezt így kezelték és természetesen hibás ugyanaz a fajta kisajátító szándék, amivel meg a jobboldal

jelenik meg, hogy ez kizárólag az ő fennhatóságuk alá tartozik. Nem, mi azt mondjuk, hogy a nemzettudatnak, a nemzeti önazonosságnak az erősítése az egy nagyon lényeges és fontos dolog, hiszen akkor lehet egy szolidáris közösséget kiépíteni, és akkor lehet igazi részvételi közösséget társadalomként, ha ennek egyik meghatározó eleme a pontos nemzettudat, tehát ezért is bánunk ezzel úgy, hogy fontosnak tartjuk, persze nem egy olya kizárólagos kategóriaként kezelve, mint említettem, és hát azt, hogy az egyéb ideológiai elemek hogyan viszonyulnak hozzá, és fenntarthatóság, és progresszivitás, stb., azokat úgy gondolom, hogy a mi politizálásunkban nem egymást kizáró elemekként kezelendők, hanem megpróbáljuk a kettőt szervesen együtt kezelni.

Kérd: És a végén, zárásként, ha szerinted fel kell sorolnod pár szimbólumot, amelyek kompatibilisek az LMP arculatával, akkor melyek...

M. L.: Nemzeti szimbólum?

Kérd: Nemzeti szimbólum természetesen.

M. L.: Hát... Rossz a kérdés. Tehát a nemzeti szimbólumokat, azokat nem lehet értelmezni párt megközelítések alapján, azok éppen azért nemzeti szimbólumok, mert túlnőnek azon, hogy egyes párt számára a nemzeti lobogó, a trikolor a meghatározó, vagy a Szent Korona. Tehát ezek marhaságok. Megjelenik a politikai gyakorlatban ez a fajta szemlélet, hogy... Egészen a címervitáig, nem tudom, hogy emlékszel-e rá, hogy most milyen legyen a... Ezek marhaságok, ilyenkor mindig egy olcsó színjátékká válik, amikor a pártok a saját pártidentitásuk szempontjából kiemelnek bizonyos szimbólumokat és azokat teszik előre, hogy akkor ezt... A nemzeti szimbólumoknak a pártszerű megközelítése hibás, az én értelmezésemben ezek fölöslegesek. Tehát számomra a honnak, persze mindenfajta képzet és elem kötődik hozzá, de a korona, a Himnusz és a nemzeti zászló attól függetlenül tiszteletreméltóak és becsülendők, meghatározók és fontosak. Hogy engem most hova sorol az éppen aktuális politológiai szemlélet vagy akár... egyebek, Ez nem attól függ, hogy elempés vagy e vagy emeszpés vagy mittudomén, fideszes, A baj ott van mondom, amikor valamelyiknek a túlhangsúlyozása és a hozzájuk kötődő képzeteknek a felerősítése, sőt normává vagy kánonná merevítése történik meg a politikai gyakorlatban.

Kérd: Én úgy gondolom, hogy egy új szemléletet ismerhettünk meg ennek az interjúnak a folyamán és nagyon szépen köszönöm, hogy a rendelkezésemre állt.

M. L.: Ez csak természetes.

VII. 3. A kutatáshoz használt kérdőív

**Kérdőív a Lehet Más a Politika párt tagságának
magyarság- és nemzettudatának felmérésére**

Kedves Kitöltő,

A papír, melyet kezvedben tartasz, egy olyan kérdésre keresi a választ, mely nem képezi mindennapos viták tárgyát a zöld pártok életében, ezért keveset is tudunk róla. Miként éli meg magyarságát az állampolgár, aki vállalta a politika formálását az LMP színeiben? Az LMP tagok nemzettudatában volna valami különleges, ami kiemeli őket a magyar lakosságból, vagy azzal tökéletesen összhangban gondolkoznak? Hasonlítanak-e az elempések e tekintetben a konzervatívokra, vagy bármely más politikai erőre?

Jómagam Fehér János Zoltán vagyok, az SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Kisebbségpolitika szakos hallgatója, és dolgozatom gerince a kérdőíves kutatás. Mintáját a Szimplaneten található taglista adta, reprezentatív kiválasztással. Arra kérlek, legkésőbb nyár végéig (augusztus 31.) küldd vissza a címemre (member@totalcar.hu) a kérdőívet kitöltve, vagy amennyiben nem kívánsz ebben az akcióban részt venni, erről egy válaszlevélben értesíteni, hogy a pótlistáról újabb személynek küldhessem ki a kérdőívet.

A válaszok értékelése név nélkül történik és a megismert adatokat maximális diszkrécióval kezelem, az 1992. évi LXIII. törvény. a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról értelmében. A kérdőív során a párt társalgásában megszokott tegező formát használom.

Köszönöm, hogy válaszaiddal segített kutatásomat!

1. Alapadatok

1. 1. Nemed? (a megfelelő aláhúzendó)

- a. Férfi
- b. Nő

1. 2. Életkorod? (írd a mezőbe az évet)

1. 3. Legmagasabb iskolai végzettséged? (a megfelelő aláhúzendó)

- a. 8 általános alatt
- b. 8 általános
- c. Szakmunkásképző
- d. Szakmunkásképző és tettem érettségi vizsgát
- e. Szakközépiskola
- f. Gimnázium (érettségi)
- g. Középfokú OKJ képesítés
- h. Felsőfokú OKJ képesítés
- i. Főiskolai oklevél/Bsc
- j. Egyetemi diploma/Ma
- k. Doktori iskola

1. 4. Milyen jellegű településen élsz? (a megfelelő aláhúzendó)

- a. Tanyavilág
- b. Község 1500 fő alatt
- c. Község 1500 fő felett
- d. Város 50 000 fő alatt
- e. Város 50 000 fő felett
- f. Megyeszékhely
- g. Főváros

1. 5. Képesítésed? (Csak amennyiben rendelkezel szakmunkás-, OKJ bizonyítvánnyal, illetve diplomával)

1. 6. Milyen munkakörben dolgozol? (A tanulók és az álláskereső utóbbiakat írják be)

1. 7. Milyen idegen nyelveken beszélsz? (Írd be a nyelveket)

1. 8. Milyen célból jártál már külföldön? (a megfelelő aláhúzendó)

- a. Nem jártam még külföldön
- b. Nyaralás
- c. Külföldön élő családtag; barát meglátogatása
- d. Munkavállalás
- e. Tanulmányok
- f. Katonai szolgálat
- g. Életvitelszerű kint élés
- h. Egyéb:

2. LMP tagsággal kapcsolatos adatok

2. 1. Melyik területi alapszervezetnek vagy tagja? (vagy melyiknek munkájában veszel részt)

2. 2. Voltál korábban pártnak tagja? (MSZMP is)

Nem kívánok válaszolni (X)	

2. 3. Milyen tisztségeket töltesz/töltöttél/töltenél be a pártban országos szinten? (Kérlek jelöld X-szel)

	Vagyok	Voltam	Lennék	Egyik sem
Országos Választmány tagja				
Országos Választmány titkára				
Pártszóvivő				
Országos Politikai Tanács tag				
Országos Politikai Tanács elnökségi tag				
Számviteli Bizottság tag				
Számviteli Bizottság elnöke				
Etikai Bizottság				
Etikai Bizottság elnöke				

2. 4. Milyen tisztségeket töltesz be a pártban területi szinten? (Kérlek jelöld X-szel)

	Vagyok	Voltam	Lennék	Egyik sem
Területi koordinátor				
Területi választmányi tag				
Kongresszusi delegált				
Operatív Politikai Tanács delegált				
Regionális Egyeztető Fórum delegált				

2. 5. Milyen politikai tisztségeket töltesz be? (Kérlek jelöld X-szel)

	Vagyok	Voltam	Lennék	Egyik sem
Országgyűlési képviselő				
Megyei/Fővárosi közgyűlés képviselője				
Önkormányzati képviselő				
Polgármester/~ helyettes				
Bizottsági elnök/~ alelnök				
Bizottsági tag				
Külsős bizottsági tag				
Felügyelőbizottsági tag				

2. 6. Mióta vagy a párt tagja (pl. 2010-07-30)? (aki nem tag, mégis tisztséget visel, írja be a kapcsolatba kerülés időpontját)

2. 7. Az alábbi skálán kérlek jelöld X-szel egyetértésed fokát!

	Egyáltalán nem érték egyet	Inkább nem érték egyet	Igenis, meg nem is	Inkább egyetérték	Abszolút egyetérték	Nem kívánok válaszolni
Aktív tagja vagyok a pártnak						
Büszkén vállalom, hogy elempés vagyok						
Meg sem fordulna a fejemben a kilépés gondolata						
Elégedett vagyok a frakció munkájával						
A tagság maximálisan teljesít a párt munkájában						
Az LMP követendő értékeket közvetít az állampolgárok számára						
A párt hű maradt a megalakulásakor vallott értékekhez						
Az LMP megfelelően kezeli a magyarság kérdését						
Az LMP a következő választásig megnöveli támogatói bázisát						
Az LMP a következő választáson nem jut be a parlamentbe						

2. 8. Az alábbi skálán kérlek jelöld X-szel, mennyire érzed magadtól távolinak az alábbi pártokat! (1: Szimpatikus; 10: Taszít)

[illegible]

2. 9. Alapvetően bal- vagy jobboldalinak tartod magad? (1: Szélsőbal; 10: Szélsőjobb)

[illegible]

2.10. Inkább népies (vidékiek) vagy urbánus (városias) nézeteket vallasz? (1: Népies; 10: Urbánus)

[illegible]

2.11. Tedd sorba, mennyire érzed fontosnak az alábbi kérdések megoldását Magyarországon? (1: legfontosabb 11: legkevésbé fontos)

Közbizalom		Demográfia krízis	
Munkanélküliség		Romakérdés	
Importfüggés; Adósságcsapda		Oktatás hasznossá tétele; Fiatalok közösségi élete	
Magyarságtudat		Erős magyar vidék, önellátó házi termelés	
Természetvédelem		Jogállamiság védelme	
Politikai-Gazdasági oligarchiák felszámolása		Tegyél egy X-et ebbe a négyzetbe, ha nem kívánsz válaszolni! >>	

3. Nép és nemzet

3. 1. Melyik nemzetiséghez tartozónak vallod magad?

3. 2. A felmenőid között van/volt, aki valamelyik nemzetiséghez tartozónak vallotta magát?

3. 3. Mekkora távolságot érzel magad és az alábbi nemzetiségek között?

(1: Semekkorát; 10: Borzasztóan távoli)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Nem válaszolok
Magyar											
Cigány											
Afrikai											
Zsidó											
Német											
Orosz											
Arab											
Román											
Kínai											
Amerikai											

3. 4. Kérlek, jelöld egyetértésedet az alábbi kérdésekben!

	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Igenis, meg nem is	Inkább egyetértek	Abszolút egyetértek	Nem kívánok válaszolni
A magyar nemzet összetartóbb mindegyiknél						
Európa sokat tanulhatna a magyaroktól						
A magyar kultúra nélkül sehol sem tartana Kárpát-medence						
A magyarok feladata lesz a Kárpát-medence vezetőjévé válni						
Az Európai Unió csak kihasznál bennünket						

	Egyáltalán nem érték egyet	Inkább nem érték egyet	Igenis, meg nem is	Inkább egyérték	Abszolút egyérték	Nem kívánok válaszolni
A bevándorlók kiszorítják a magyar munkaerőt						
Az ország élén csak tősgyökeres magyar állhat						
A magyar föld, a magyar víz a magyaroké						
Ez a nép múltjában él						
Az országot sokszínűsége viheti előbbre						
Népünk ellen összeesküdtek szomszédai						

3. 5. Kérlek, jelöld, mennyiben érzed magadhoz közelinek...

	Egyáltalán nem	Inkább nem	Igenis, meg nem is	Inkább igen	Teljes mértékben	Nem kívánok válaszolni
A lakhelyedet						
A kistérséget						
A megyét						
Magyarországot						
A Kárpát-medencét						
Európát						
A Földet						

3. 6. Inkább a helyi, vagy a magyar termékek vásárlását tartod fontosnak? (1: Helyi; 10: Magyar)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Nem válaszolok

Tegyük fel, hogy egy határ menti településen nem kapható adott termék, és annak magyarországi környezetében sem, ellenben az államhatáron túl, nem messze bőségesen rendelkezésre áll.

3. 7. Mennyire tartod az alábbiakat a magyar nemzet részének?

	Egyáltalán nem	Inkább nem	Igenis, meg nem is	Inkább igen	Teljes mértékben	Nem kívánok válaszolni
Aki magyar állampolgár						
Aki Magyarországon bejelentett lakóhellyel rendelkezik						
Aki beszéli a magyar nyelvet						
Aki Magyarországon adózik						
Aki magyarnak vallja magát						
Akinek a szülei, nagyszülei magyarok voltak						
Egyéb:						

3. 8. Mennyire tartod az alábbiakat „nemzetietlennek”?

	Egyáltalán nem	Inkább nem	Igenis, meg nem is	Inkább igen	Teljes mértékben	Nem kívánok válaszolni
Bevándorlók						
LMBT kisebbség						
Szocialista karhatalom tagjai és ügynökei						
Akik részt vettek 1956 leverésében						
Cigányok						
Nem keresztény felekezet tagjai						
Akik nemmel szavaztak a kettős állampolgárságra (2004)						
Akik a magyar árut eladják és külföldit hoznak be						
Akik eladják a magyar földet külföldieknek						
Egyéb:						

4. Történelmi személyek, események, értékek

4. 1. Mit érzel a legfontosabb magyar szimbolikus jelképnek?

4. 2. Az alábbi személyeket mennyire tartod nagy magyarnak?

	Egyáltalán nem	Inkább nem	Igenis, meg nem is	Inkább igen	Nagyon	Nem ismerem	Nem kívánok válaszolni
Jászi Oszkár							
Bibó István							
Szabó Dezső							
Hamvas Béla							
Weöres Sándor							
Antall József							
Sólyom László							
Kádár János							
Orbán Viktor							
Bajcsy-Zsilinszky Endre							
Ady Endre							
Kéthly Anna							
Latinovits Zoltán							
Hugonnai Vilma							
Eötvös József							
Széll Kálmán							
Egyéb személy:							
Egyéb személy:							

4. 3. Melyik nemzeti ünnepünket érzed magadhoz legközelebbinek?

4. 4. Melyik esemény milyen színezettel és mennyire határozza meg országunk mai helyzetét?

	Hatása + vagy -?	Egyáltalán nem	Inkább nem	Igenis, meg nem is	Inkább igen	Teljes mértékben	Nem kívánok válaszolni
1848/49-es forradalom							
Trianoni békeszerződés							
Horthy-rendszer							
A szovjet megszállás							
1956-os forradalom							
A Kádár-korszak							
A rendszerváltás							
Magyarországi tiltakozások 2006 őszén							
A Fidesz 2/3-os győzelme							

4. 5. Kérlek, jelöld, mennyiben értesz egyet az alábbiakkal!

	Egyáltalán nem	Inkább nem	Igenis, meg nem is	Inkább igen	Teljes mértékben	Nem kívánok válaszolni
Trianon emléknapot érdemelt						
A szovjet hősokról elnevezett utcaneveknek nincsen helye egy demokráciában						
A határon túli magyarok állampolgárságot érdemelnek						
Ne Budapestről „összák az ész” a határon túliaknak						
A nyilas és a kommunista bűnök tagadása egyenértékű bűncselekmény						
Nem történt valódi rendszerváltás Magyarországon						
Az 1949. évi XX. törvény a zsarnokság alkotmánya (a '89-es módosítások is)						
A Fidesz csak elidegeníti a határon túliakat						

4. 6. Tedd sorba az alábbi értékeket értékrended szerint! (1: Legfontosabb; 15: Legkevésbé fontos)

Szeretet		Barátság		Elismertség	
Haza		Szabadság		Szolidaritás	
Család		Munka		Természet	
Hit (Vallás)		Tudás		Tegyé! egy X-et ebbe a négyzetbe, ha nem kívánsz válaszolni! >>	
Karrier		Szórakozás			
Politika		Pénz			

4. 7. Kérlek, jelöld, milyen színezetű érzelmeket váltanak ki belőled az alábbiak!

[illegible]

4. 8. Mennyire fontos elemek az alábbiak egy magyar ember szemléletében?

	Egyáltalán nem	Inkább nem	Igenis, meg nem is	Inkább igen	Teljes mértékben	Nem kívánok válaszolni
Minden cselekvést szüneteltessen, ha a Himnusz felszólal						
Ne okozzon gondot neki 1-1 fontosabb történelmi esemény dátumának felidézése						
Álljon ki az emberi jogokért						
Számoltassa el az előző rendszer bűnöseit						
Világosan tisztázza a férfi- női szerepeket a családban						
Tartson rendszeres kapcsolatot Istennel						
Vállaljon gyermeket a magyarság gyarapításáért						
Pártfogolja az elesetteket						
Végezzen társadalmi munkát						
Zsarnokság esetén lázadjon fel a rendszer ellen						

4. 9. Mit gondolsz, a nemzeti felfogás dominánssá válik, vagy meggyengül a közeljövőben? (1: Domináns; 10: Gyengül)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Nem válaszolok

Köszönöm segítséged, a teljes dolgozat anyaga megtekinthető lesz az intrán, így senki sem úszhatja meg, hogy megismerjük önmagunkat. ☺

VIII. 4. Juhász Géza által publikált kutatás a képviselők által használt kifejezésekről

Miről beszéltek képviselőink?

Az LMP-képviselők országgyűlési felszólalásainak leggyakrabban használt szavai

2010. május – 2011. június 23.

Képviselőnként felsorolom az 50-nél többször használt, de legalább a 25 leggyakoribb szótövet. A gyakoriságot a szó melletti kitevőben jelzem.

A szó utáni * azt jelöli, hogy az adott szóval képzett és összetett szavakat is beszámítottam (kivéve azokat, melyeket a képviselőnél külön is jelzek). Az igazságos, átlátható, fenntartható szavak előfordulási számába beszámítottam az igazságtalan, átláthatatlan, fenntarthatatlan szavak említéseit is. Nem vettem figyelembe a kötőszavakat, névmásokat és egyéb, a beszéd tárgyára nem jellemző szavakat (pl. kormány, szabály, képviselő, szervezet, intézmény, szerintem, éppen, fontos, sajnos, helyzet, probléma). Ivády Gábornak csak az LMP-képviselőként tett felszólalásait vettem figyelembe.

Képviselő	Leggyakrabban használt szavai (a gyakorisággal arányos méretben)
Dorosz Dávid 59 felszólalás 16194 elmondott szóból	jog* ¹⁰⁶ politika ⁷⁷ büntet* ⁷⁵ magyar ⁴⁵ rendőr* ⁴⁵ ember* ⁴⁵ állam ⁷⁰ párt* ⁷⁰ biztonság* ¹¹ garancia ³ munka* ² bűncselekmény ² bíró* Magyarország ² állam* parlament ² nemzet* ² polgár ² központ* ² alkotmány* ² FIDESZ ² honvédelem ² honvédelem ² európai ² veszély ²
Ertsey Katalin 72 felszólalás 26456 elmondott szóból	nő ¹⁸⁰ munka* ¹⁵⁰ (kis)gyermek* ¹¹⁷ jog* ⁷⁹ bank* ⁷⁸ család* ⁷⁵ foglalkoztat* ⁶³ segít ⁶² rugalmas ⁶¹ civil ⁶⁰ LMP ⁵⁹ pénz* ⁵⁷ gazdaság* ⁵⁴ állam* ⁴⁸ munkaerő(piac) ⁴⁴ szül* ⁴² nyugdíj* ³⁸ munkahely ³⁸ költség(vetés) ³⁸ fogyasztó(védelem) ¹⁷ népesedés ⁷ verseny* ¹ bölcsőde ¹ részmunkaidő ¹ politika ¹
Ivády Gábor 18 felszólalás 8837 elmondott szóból	önkormányzat ⁷⁴ alpolgármester ⁴⁰ település ³⁶ polgármester ³¹ (szak)ember ²⁸ politika ¹⁷ szakértő ¹⁷ kistélepülés ¹⁶ megyei ¹⁶ kámpány ¹⁶ esélyegyenlőség ¹⁶ döntés ¹⁶ gazdaság ¹⁶ lévszám ¹⁶ civil állatállatosság ¹⁶ nagytakarít ¹⁶ ajánló-kezelés ¹⁶ ügykezelés ¹⁶ modell ¹⁶ garancia ¹⁶ finanszíroz ¹⁶ ellenőrz ¹⁶ kemény ¹⁶ társaság ¹⁶
Jávor Benedek 120 felszólalás 52971 elmondott szóból	energia* ³²⁸ terület* ³²² környezet* ²³⁹ jog* ¹⁹⁵ Magyarország ¹⁶⁶ politika* ¹⁴⁵ zöld* ¹³⁴ gazdaság* ¹²⁴ világörökség* ¹¹⁶ víz* ¹¹⁵ magyar ¹¹¹ állam ¹⁰⁸ fenntart(ható) ⁹⁴ hatóság* ⁸⁸ természet(védelem) ⁸⁷ dönt(és) ⁸⁶ indítvány* ⁸⁵ engedély* ⁸³ milliárd(os) ⁸² megújuló* ⁸² forint ⁷⁹ beruházás ⁷⁷ munka* ⁷¹ kezelés ⁷¹ jelentős ⁷⁰ önkormányzat ⁶⁸ költségvetés ⁶⁸ érvényes(ít) ⁶⁸ település* ⁶² fejlesztés* ⁶² költség ⁶⁰ stratégia* ⁵⁹ hulladék* ⁵⁴ atom* ⁵³ nyilvánosság ⁵¹ hosszú ⁵¹ ellenőriz* ⁵¹ barlang ⁵¹

Karácsony Gergely
71 felszólalás
52234 elmondott szóból

média*²⁷² politika²¹⁸ magyar¹⁹⁹ jog*¹⁷⁶
alkotmány*¹⁴⁰ Magyarország¹²⁴ parlament(i)¹⁰⁹ pénz*¹⁰⁶
kulturális¹⁰⁴ hatóság⁹⁴ dönt*⁹³ közszolgálat⁸⁵ állam*⁸³ nemzeti⁸¹
kiegyensúlyozott(ság)⁷⁷ költségvetés⁷³ párt*⁷¹ tudomány⁷⁰ pályázat⁶⁶
szabadság*⁶⁵ civil⁶¹ forint⁵⁹ ellenzék⁶⁰ terület⁵⁶ polgár⁵⁸ többség⁵⁷ komoly⁵⁷
indítvány⁵⁷ eredeti(leg)⁵⁷ érvényes*⁵³ LMP⁵⁴ átlátható(ság)⁵¹ önkormányzat⁵¹ civil⁴⁹

Kaufer Virág
66 felszólalás
20335 elmondott szóból

munka¹⁷⁸ munkavállaló⁸⁸ LMP⁸³ munkaerő(piac)⁸² gyermek*⁷⁹ jog*⁵⁸
foglalkoztat(ás)⁵⁷ emberek⁵⁵ politika⁵⁰ nő⁴⁸ költségvetés⁴⁷ szegény(ség)⁴⁵ ország(os)⁴⁷
Magyarország⁴⁷ munkahely⁴⁴ gazdaság⁴² állam⁴¹ járulékos⁴¹ magyar⁴⁰ fejlesztés³⁹ szociális³⁷ közösség*³⁶
közmunka³⁷ rehabilitáció³⁷ munkanélküli³⁷

Kukorelly Endre
35 felszólalás
11631 elmondott szóból

sport⁶⁵ kultúra*⁵⁰ színház⁴⁹ magyar⁴⁷ művész⁴⁶ nemzet⁴⁵ futball⁴⁴ politika⁴³ gyerek(kor)⁴² ember⁴¹
irodalom⁴⁰ mecca³⁹ szellemi³⁸ kortárs³⁷ akadémiá³⁶ LMP³⁵ tirádó³⁴ szakter³³ millió³² kézfű³¹ egézet³⁰ költségvetés²⁹ emelkedés²⁸ elvárás²⁷ demokrácia²⁶

Mile Lajos
52 felszólalás
24430 elmondott szóból

politika¹⁵¹ jog*¹⁴⁰ magyar¹¹² előterjeszt*¹¹⁰ sport⁹¹ nemzet*⁷²
szándék*⁶¹ európai⁵⁹ alkotmány⁵⁶ Magyarország⁴⁵ uniós⁴¹ elnökség⁴⁰ történelem*³⁹
állampolgár(ság)³⁷ értelmez³⁶ terület³⁵ állam³⁴ eljárás³³ gazdaság³² közösség³¹ kedvezmény³⁰ hulladék²⁹
nemzetközi²⁸ kollégium²⁷ demokrácia²⁶

Osztolykán Ágnes
55 felszólalás
21823 elmondott szóból

iskola*²⁵⁰ oktatás*¹⁶⁸ gyerek*¹⁴⁰ roma⁹¹ munka*⁶⁶
pedagógus, -ia⁶¹ szülő⁵⁴ LMP⁵² egyház*⁵² segít*⁵¹ magyar⁵¹ fenntart⁵¹ politika⁵⁰
ember*⁴² közoktatás⁴⁰ ország⁴⁵ önkormányzat⁴² költség⁴⁰ család*³⁹ integráció³⁸ Magyarország³⁷
nemzeti(ség)³⁷ hátrány³⁶ fejleszt³⁵ érettség³⁴

Scheiring Gábor
172 felszólalás
77654 elmondott szóból

gazdaság*³⁹⁴ állam*³⁷⁹
pénz(ügy)*³⁰³ költségvetés²⁶⁰
politika*²⁴¹ jog*¹⁹⁵ milliárd*¹⁹⁴ bank¹⁸²
nyugdíj*¹⁶⁹ forint*¹⁵⁶ LMP¹⁴² (zöld)közbeszerzés¹⁴¹
magyar¹³⁷ párt*¹²⁰ munka*¹¹¹ vállalkoz¹⁰⁹ fenntartható*¹⁰⁶
jelentős¹⁰⁰ átlátható*⁹⁸ tőke*⁸⁵ munkahely*⁸⁵ FIDESZ⁸³ ingatlan*⁷⁹
verseny⁷⁸ munkavállaló⁷⁷ spekuláció*⁷⁶ Magyarország⁷⁵ hosszú⁷³
alkotmány*⁷⁰ társaság⁶⁹ zöld*⁶⁸ megszorít*⁶⁸ eljárás*⁶⁸ korrupció⁶⁷ dönt*⁶⁶
jövedelem⁶⁵ igazságos⁶⁵ bevétel*⁶³ tulajdon⁶² millió⁶² nemzet*⁵⁹ környezet*⁵⁹
korlát⁵⁹ önkormányzat⁵⁷ nemzetközi⁵⁶ gazdálkod⁵⁶ fogyasztás⁵⁵ foglalkoztat⁵⁴
devizahitel⁵⁴ polgár⁵³ egészség*⁵³ többség*⁵² munkaerő⁵² emberek⁵¹ szociális⁵⁰

Schiffer András
309 felszólalás
158605 elmondott szóból

jog*¹⁴⁸⁹
alkotmány*¹³⁴⁹
bíró(ság)*⁵²⁰ politika*⁴⁷⁸
magyar*⁴⁰⁷ állam*³⁶⁶ ember*³²⁷
demokrácia*³²⁴ parlament*³¹⁸
párt*³¹³ munka*³⁰² Magyarország*²⁷⁴
jogállam*²⁴⁴ hatalom*²³⁶ többség(i)*²²⁰
polgár*²²⁰ személy*²¹⁴ adat(védelem)*²⁰³
gazdaság*¹⁹⁹ állampolgár*¹⁹³ hatály(os)*¹⁹⁰
nemzet*¹⁸⁷ szabadság*¹⁸¹ korlát*¹⁷⁹ ország*¹⁷⁶
pénz*¹⁶⁹ eljárás*¹⁶⁹ erkölcs*¹⁶⁰ dönt(és)*¹⁵⁸
LMP*¹⁵⁴ független*¹⁵⁴ rendőr*¹⁴⁹ jogalkotás*¹⁴⁷
büntető*¹⁴⁷ komoly*¹⁴² biztonság*¹⁴¹ köztársaság*¹³⁸
önkormányzat*¹³³ előterjeszt*¹²⁷ ellenzék*¹²⁷
költségvetés*¹²² számvevő*¹²¹ ügyvéd*¹¹⁴ védelem*¹⁰⁹
érvényes*¹⁰⁸ közösség*¹⁰⁶ információ*¹⁰⁶ helyi*¹⁰² korrupció*¹⁰¹
szakma*⁹⁵ kampány*⁹² hivatal*⁹² nyilvános(ság)*⁸⁸ szocialista*⁸⁷
(nép)csoport*⁸⁶ közigazgatás*⁸² ellenőriz*⁸² tulajdon*⁸¹ használ*⁷⁹
FIDESZ*⁷⁸ átlátható*⁷⁶ nyugdíj*⁷⁴ reagál*⁷² tisztesség(es)*⁶⁸ szereplő*⁶⁸
hatékony*⁶⁶ média*⁶⁷ hatóság*⁶⁷ frakció*⁶⁷ fejleszt*⁶⁷ jövedelem*⁶¹
kétharmad(os)*⁶¹ együttműködés*⁶¹ verseny*⁶² szerződ(és)*⁶² bank*⁶²
felhatalmaz(ás)*⁶¹ részvétel*⁵⁹ (fülke)forradalom*⁵⁹ vállalkoz*⁵⁹ szándék*⁵⁸
indítvány*⁵⁷ garancia*⁵⁷ legitim(áció)*⁵⁶ Lázár*⁵⁵ közszolgálat, -tatás*⁵⁵ segít*⁵⁴
végrehajt*⁵³ bunyevác*⁵⁰

Szabó Rebeka
100 felszólalás
31559 elmondott szóból

terület*¹³⁸ gazdálkod*¹²² föld*¹¹¹ természet*⁸⁸
mezőgazdaság*⁸³ helyi*⁸³ védelem*⁷² gazdaság*⁶⁹ munka*⁶³ víz*⁵⁷
nemzeti*⁵⁴ állam(i)*⁵⁴ termelő*⁵² használ*⁵² szakma*⁵¹ környezet*⁵⁰ jelentős*⁵⁰
fenntartható*⁴⁸ költségvetés*⁴⁷ dönt*⁴⁷ LMP*⁴⁶ ország*⁴⁶ ember*⁴⁶ keresked*⁴⁶ termelés*⁴⁶

Szabó Timea
60 felszólalás
26711 elmondott szóból

jog*²⁵⁹ Magyarország*⁹⁹ ember*⁷⁵ ország*⁴⁹ LMP*⁶³ büntet*⁶³
magyar*⁶¹ állam*⁶¹ menekül*⁵⁹ bíró(ság)*⁵⁷ adat*⁵⁶ munka*⁶² rendő(r)*⁴³ emberi jog*⁴⁷
menedék*⁴⁴ erőszak*⁴⁴ család*⁴⁴ személy*⁴⁴ védelem*⁴⁴ unió*⁴¹ külföld*⁴⁴ politika*⁴¹ nő*⁴¹
szabadság*⁴⁴ európai*

Szilágyi László
100 felszólalás
36702 elmondott szóból

egészség*²⁰⁸ jog*¹⁴⁸ környezet*¹⁰³ hulladék*¹⁰³
gyógyszer*⁸⁹ beteg*⁸² komoly*⁸⁹ szakma*⁷⁰ ember*¹⁴⁶ védelem*⁶¹
munka*⁶² ellátás*⁶⁴ állam*⁶⁴ politika*⁶¹ (otthon)szül*⁶² pénz*⁶⁶ költségvetés*⁴⁹
segít*⁴⁴ civil*⁴² kamara*⁴¹ termék*⁴¹ rengeteg*⁴¹ felügyelet*⁴¹ Magyarország*⁴¹ hasznosít*

Szilágyi Péter
91 felszólalás
32827 elmondott szóból

jog*²⁴² önkormányzat*¹²² alkotmány*¹¹⁶ munka*¹¹⁴
állam*¹⁰⁵ politika*⁸⁶ közigazgatás*⁸³ köztisztviselő*⁷⁷ bíró(ság)*⁷⁵
hivatal*⁶⁶ költség(vetés)*⁶⁷ párt*⁶² dönt*⁶² település*⁶² (al)polgármester*⁴¹
ember*⁴⁹ adat*⁴⁹ személy*⁴⁷ hatóság*⁴⁷ szakmai*⁴⁴ parlament*⁴¹ közszolgálat*⁴¹ kistérség*⁴¹
polgár*⁴¹ gyermek*⁴¹

Vágó Gábor
253 felszólalás
79815 elmondott szóból

pénz*³¹² munka*²⁸⁰ állam*²³¹ jog*²²⁸
ember*²²¹ gazdaság*²⁰⁴ költségvetés*²⁰³
nyugdíj*²⁰⁰ politika*¹⁹⁸ LMP*¹⁹² magyar*¹⁵⁴
FIDESZ*¹²⁸ Magyarország*¹²⁶ párt*¹¹³ család*¹⁰⁶
önkormányzat*¹⁰⁵ gyermek*¹⁰² forint*¹⁰⁰ hajléktalan*⁹⁹ segít*⁹⁵
helyi*⁹⁰ fiatal*⁸⁸ terület*⁸³ ellenőriz*⁸³ szociális*⁸¹ bank*⁸⁰ átlátható*⁷⁷
ellenzék*⁷⁴ alkotmány*⁷⁴ használ*⁷³ parlament*⁶⁷ nemzeti*⁶¹ millió*⁶¹
közösség*⁶² végrehajt*⁵⁹ állam*⁵⁹ milliárd*⁵⁷ számvevő*⁵⁶ ingatlan*⁵⁶ vállalkoz*⁵⁵
internet*⁵⁵ szakmai*⁵¹ szegény*⁵² gazdálkod*⁵² fejlesztés*⁵² dönt*⁵² állampolgár*⁵¹
fenntartható(ság)*⁴⁹

Minden képviselőnél előkelő helyen szerepel a magyar szó. Relatív gyakorisága nagy szórást mutat, a 3. és 40. hely között szerepel (kivéve Ivády Gábort, aki relatíve is alig használta, LMP-s képviselősége alatt összesen kétszer). Érdekes megnézni, leginkább mely szavak jelzőjeként használták képviselőink a magyar jelzót:

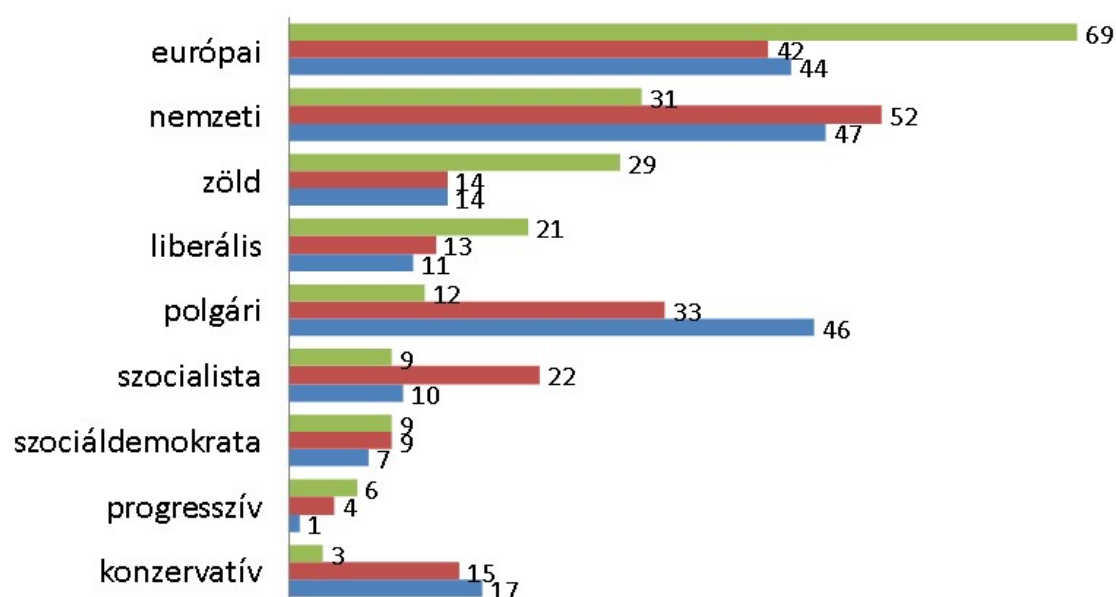
Magyar, magyar...
1293 jelzőkénti említésből

demokrácia*⁶⁶ gazdaság*⁶³ társadalom*⁵¹
Köztársaság*⁵¹ állam*⁵¹ állampolgár*⁵⁰ kormány(zat)*⁴⁵
jog*⁴² politika*³⁶ Országgyűlés*²⁹ alkotmány*²⁵ választás*²³ emberek*²²
parlament*²¹ Nemzeti*²¹ film*²¹ média*¹⁹ Fejlesztési*¹⁸ tudomány(os)*¹⁷ vidék*¹⁶ kultúra*¹⁶
polgár*¹⁵ költségvetés*¹⁴ kkv*¹⁴ elnökség*¹⁴ nemzet(i)*¹⁴ munkavállaló*¹⁴ nyelv*¹³ közélet*¹³ energia*¹²
adó(ízet)*¹² színház(i)*¹¹ Mozgóképi*¹¹ Televízió*¹¹ diplomácia*¹¹ történelem*¹¹ rendő(r)ség*¹¹ közigazgatás*¹¹ oktatás*¹¹ Nemzet
közösség(ek)*¹¹ művész*¹¹ érdek*¹¹ Honvédség*¹¹ civil*¹¹ Szocialista*¹¹ piaci*¹¹ mezőgazdaság*¹¹ lakosság*¹¹ kisebbség*¹¹ jogász*¹¹ híradások*

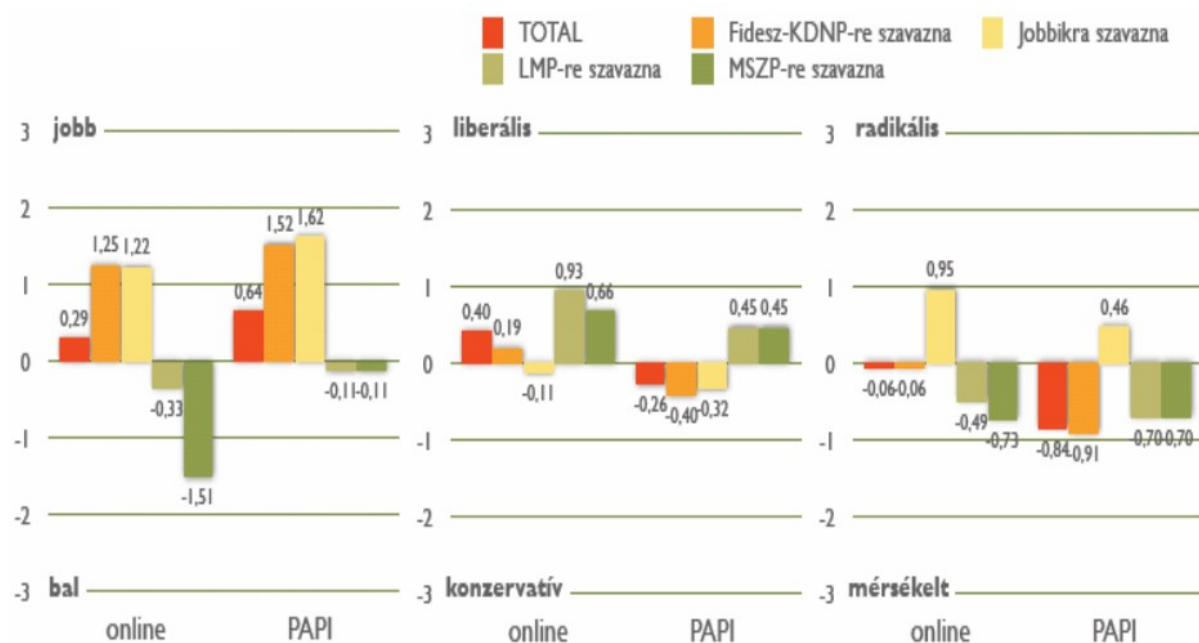
A fenti kimutatás a legkönnyebben hozzáférhető szövegfolyam, a parlamenti napló alapján készült. Természetesen sok más hasonló kimutatás is tanulságos lehetne, például a sajtóközleményekből vagy az interjúk szövegeiből (esetleg súlyozva a nézettséggel, olvasottsággal, ismertséggel), nemcsak képviselőként külön, hanem összesítve is. Akinek van ilyen adatbázisa, kérem, szóljon...

Készítette: Juhász Géza, 2011. július 3–6. (+36 30 3867793, geza@juhaszgeza.hu)

VIII. 5. Karácsony Gergely kutatásának diagrammjai

F/1. diagram

F/2. diagram

Author of present paper: János Zoltán Fehér

e-mail address: member@totalcar.hu

Grade, training: Minority Politics MA; 2nd year. (2012)

Management range:: Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

RED, WHITE, AND GREEN: NATIONAL AND HUNGARIAN IDENTITY IN THE POLITICAL WAY OF THINKING OF THE PARTY LMP

The present paper aims to find out what kind of an attitude the party LMP (Politics Can Be Different), which defines oneself as an eco-party, has towards national themes.

The question was approached from several aspects, with the combination of qualitative and quantitative methods. In the phase of content analysis, the basic documents and the program of the parliamentary elections of 2010 made available by LMP, as well as the relevant parliamentary speeches were used as source for the research. The analysis of the thetories of the elite members of the party were supplemented and compared with the opinion of the members revealed by a survey. Finally – as a kind of feedback – interviews were conducted with two Members of Parliament of LMP.

Based on the results, it can be concluded that rhetoric units in connection with national themes which are employed in the communication of the party generally receive a peripheral role, and that no significant discourse has been conducted concerning national identity. Apart from this, in the political way of thinking of LMP, units related to national themes can be found. In the party's conception of nation, Hungarians living outside the borders of Hungary form a part of the Hungarian nation, while Hungarians themselves belong to the integral part of Europe. Three tendencies were identified in the party, namely, the first being the leftists following the European values of the rule of law, the second one including the ones who sympathize with the party SZDSZ, while the third group referred to local patriots focusing on local values, depending on how the individual valued the Hungarian nation and history.

Supervisor: Kiss Mária Rita

Assignment: Associate professor